

Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

MVB-halfjaarverslag januari -
juni 2026

Inhoudsopgave

	02
1. MVB-ontwikkelingen H1 2026	04
2. Inleiding Verantwoord Beleggen	08
3. Uitsluitingsbeleid	11
4. Engagement	14
5. Stembeleid & Corporate Governance	105
6. Bijlagen	109

1. MVB-ontwikkelingen H1 2026

In het afgelopen halfjaar heeft Pensioenfonds Medewerkers Apotheken (PMA) verschillende stappen gezet op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. We hebben ons MVB-beleid verder aangescherpt. Dit beleid is te vinden op [de website van PMA](#).

We hebben belangrijke stappen gezet op het gebied van ESG-risicobeheer

DNB verwacht van pensioenfondsen dat zij rekening houden met ESG-risico's in het beleggingsbeleid. Om deze boodschap kracht bij te zetten en de pensioensector handvatten te bieden, heeft DNB in maart 2023 een gids met zogenaamde 'good practices' voor beheersing van klimaat- en milieurisico's gepubliceerd. Op basis van deze gids heeft PMA een aantal stappen gedefinieerd, die genomen moeten worden om het ESG-risicobeheer op orde te brengen.

In de tweede helft van 2024 heeft PMA een risk self assessment uitgevoerd, waarbij materiële ESG-risico's vanuit het principe van dubbele materialiteit zijn beoordeeld. In de eerste helft van 2025 heeft PMA een volgende stap gezet in de implementatie van het ESG-risicobeheer, door het uitvoeren van een analyse van het liquide deel van de portefeuille (circa 80% van het totale vermogen) voor financieel materiële ESG-risico's. In de tweede helft van 2025 hebben we aan de hand van een gap-analyse geïnventariseerd welke acties we nog moeten nemen om ons ESG-risicobeheer te versterken. De belangrijkste actie die hebben we in de eerste helft van 2026 was het uitvoeren van een klimaatrisico-analyse voor de illiquide portefeuilles. Uit deze is gebleken dat alle managers in ieder geval klimaatrisico's meenemen als onderdeel van het brede risicomanagementproces. Nagenoeg alle managers kunnen goed uitleggen hoe zij deze risico's adresseren.

In de tweede helft van 2026 richten we ons op het opstellen van een rapportage, waarin we ons ESG-risicobeheerproces uiteen zetten en risico-indicatoren opnemen ter monitoring van door ons geïdentificeerde materiële ESG-risico's. Daarnaast voeren we een interne audit uit op ESG-risicobeheer. Hiermee willen we toetsen op welke aandachtsgebieden we onze aanpak nog moeten aanscherpen.

We hebben ons tabaksbeleid aangescherpt

In H2 2025 hebben we ons uitsluitingsbeleid ten aanzien van tabak geëvalueerd. Na evaluatie is besloten om het beleid aan te scherpen. Het aangescherpte beleid is van kracht sinds 1 januari 2026.

Voor de evaluatie zijn onder andere de huidige criteria en omzetgrenzen heroverwogen. Eerder werden producenten van tabak uitgesloten bij een omzetgrens van 50%. Ook voor het distribueren gold een omzetgrens van 50%, terwijl services en de productie van e-sigaretten nog niet waren meegenomen.

In het aangescherpte beleid geldt een omzetgrens van 0% voor de productie van tabak. Hieronder valt ook de productie van e-sigaretten. Voor distributie en services geldt een omzetgrens van 20%.

Het uitsluitingsbeleid ten aanzien van tabak is onderdeel van ons focusthema gezondheid. Met deze beleidsaanscherping zoeken we aansluiting bij de steeds strengere maatschappelijke normen ten aanzien van tabaksgebruik. Daarnaast anticiperen we op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de toenemende populariteit van vapes onder jongeren, met ernstige gevolgen voor de volksgezondheid. Tot slot is engagement met deze industrie zinloos, aangezien er geen niet-schadelijk equivalent bestaat voor tabak.

We monitoren de biodiversiteitsvoetafdruk van de beleggingsportefeuille

PMA heeft voor de tweede keer een biodiversiteitsvoetafdrukmeting uitgevoerd op de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles. In deze rapportage wordt

de impact van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles op biodiversiteitsverlies wordt gemeten met behulp van de biodiversiteitsvoetafdruk (km² MSA, Mean Species Abundance).

De analyse laat zien dat de grootste impact afkomstig is van de aandelenportefeuilles, met name de portefeuille Aandelen Opkomende Markten. Deze portefeuille heeft niet alleen een hoge absolute impact, maar ook een relatief (per miljoen euro belegd vermogen) grote biodiversiteitsvoetafdruk, ruim twee keer zo hoog als die van de wereldwijde aandelenportefeuille. Daarentegen heeft de beursgenoteerde vastgoedportefeuille de laagste relatieve voetafdruk.

Positief is dat alle PMA-portefeuilles een lagere relatieve biodiversiteitsvoetafdruk hebben dan hun respectieve benchmarks.

De belangrijkste aanjagers van biodiversiteitsverlies zijn:

- Bij aandelen: de sectoren Consumer Staples en Consumer Discretionary (grootste absolute impact) en Energy (grootste relatieve impact).
- Bij bedrijfsobligaties: de sector Energy heeft zowel de grootste absolute als relatieve biodiversiteitsimpact.

PMA heeft de kosten voor de MVB-dienstverlening geëvalueerd

Afgelopen jaren is het MVB-beleid van PMA sterk ontwikkeld, waardoor de kosten voor de MVB-dienstverlening zijn toegenomen. Het bestuur heeft gevraagd om meer inzicht in de kosten, met als doel te beoordelen of deze nog passend zijn bij het huidige ambitieniveau van het fonds.

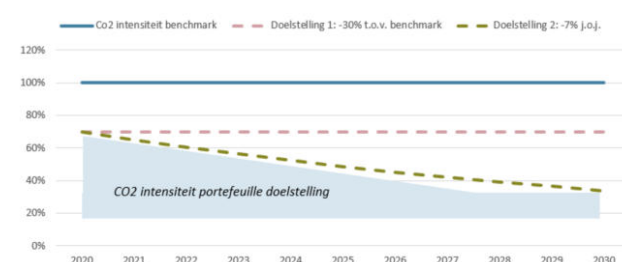
Uit de evaluatie is gebleken dat het grootste deel van de kosten hangt samen met dienstverlening die is gericht op het voldoen aan wettelijk vereisten (zoals SFDR en het uitsluiten van controversiële wapens) en verwachtingen van de toezichthouder, bijvoorbeeld met betrekking tot ESG-risicobeheer. Een andere grote kostenpost is active ownership, oftewel stemmen en engagement. Deze dienstverlening neemt PMA af, omdat het haar invloed als belegger wil uitoefenen op de ondernemingen in de portefeuille. Een klein deel van de kosten kan worden toegerekend aan de invulling van focusthema's van het fonds: klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, gezondheid en het gebruik van eenmalig plastic. De eerste twee genoemde thema's behoren ook tot de aandachtsgebieden van DNB en zijn dus ook vanuit het perspectief van de toezichthouder van belang.

We monitoren de CO₂-voetafdruk van de aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles

De Climate Transition Benchmark (CTB) is de referentie-index voor onze CO₂-reductiedoelstelling. Deze index gebruiken we dus (alleen) als referentie voor de verlaging van de CO₂-voetafdruk van (een deel van) onze beleggingsportefeuille. Dit betekent een reductie van de CO₂-voetafdruk van 30% ten opzichte van de generieke benchmark voor de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles per eind 2020. Daarna volgt een jaarlijkse reductie van 7%. In 2050 willen we voor dit deel van de portefeuille CO₂-neutraal zijn.

In het onderstaande figuur hebben we de CO₂-voetafdruk van de portefeuille afgezet tegen het reductiepad dat we volgen om ons doel te bereiken. De relevante beleggingsportefeuilles zullen vanaf ultimo 2020 een reductie moeten realiseren van ten minste 30% (roze stippellijn). Vanaf 2021 zullen deze portefeuilles additioneel 7% CO₂-reductie per jaar moeten laten zien (groene stippellijn). De jaarlijkse doelstelling van 7% CO₂-reductie is absoluut en is dus niet gekoppeld aan de CO₂-voetafdruk van de generieke benchmark.

Figuur 1.1 Visualisatie CTB-reductiepad

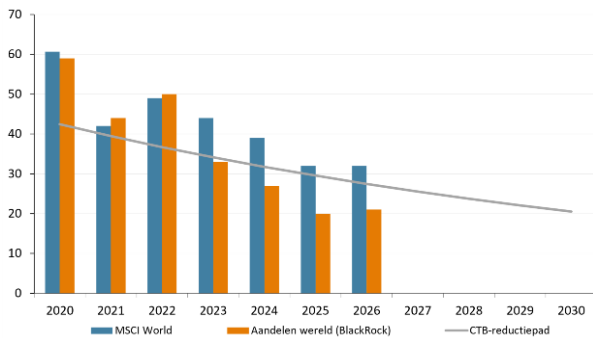

Voor het in kaart brengen en het monitoren van de CO₂-voetafdruk van de relevante portefeuilles gebruiken we de maatstaf CO₂ / EVIC (Enterprise Value Including Cash). Deze maatstaf wordt voorgeschreven vanuit de EU Benchmarks Regulation, waarin de Europese Commissie de criteria voor klimaat benchmarks heeft vastgelegd. Met deze maatstaf worden de gefinancierde emissies in kaart gebracht. Kortom, met behulp van de CO₂ / EVIC maatstaf kan worden berekend hoeveel absolute emissies van een onderneming waarin wordt belegd, kunnen worden toegekend aan een belegger op basis van het percentage van de onderneming dat de belegger bezit. De onderstaande grafieken tonen de voortgang van de relevante portefeuilles t.o.v. het CTB-reductiepad per eind 2020.

De CO₂-voetafdruk van de aandelen wereld portefeuille ligt per medio 2026 nog steeds ruim onder het reductiepad. Hoewel deze portefeuille passief wordt beheerd t.o.v. de generieke benchmark (MSCI World), zorgt

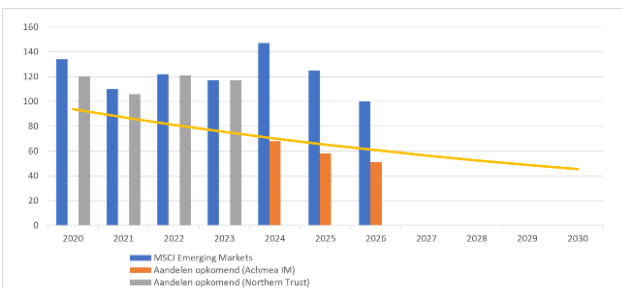
het uitsluitingsbeleid fossiele brandstoffen ervoor dat de CO₂-voetafdruk van de portefeuille lager is dan de CO₂-voetafdruk van de benchmark.

Figuur 1.2 CO₂-voetafdruk aandelen wereld portefeuille en benchmark t.o.v het CTB-reductiepad

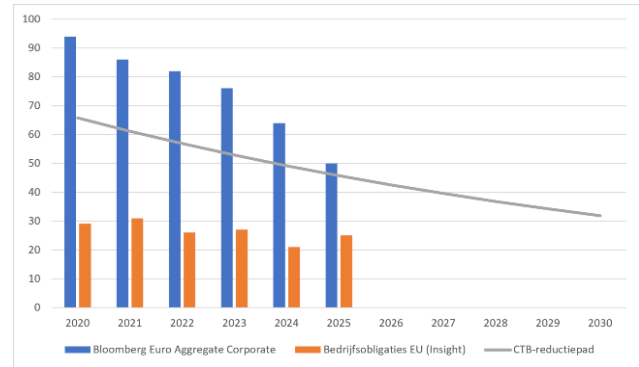
De CO₂-voetafdruk van de aandelen opkomende markten portefeuille ligt per medio 2026 onder het reductiepad. Ook op deze portefeuille is het uitsluitingsbeleid fossiele brandstoffen van toepassing.

Figuur 1.3 CO₂-voetafdruk aandelen opkomende markten portefeuille en benchmark t.o.v het CTB-reductiepad

De CO₂-voetdruk van de EU-bedrijfsobligatieportefeuille ligt structureel ver onder het reductiepad dat van toepassing is op deze portefeuille. Ook op deze portefeuille is het uitsluitingsbeleid fossiele brandstoffen van toepassing.

Figuur 1.4 CO₂-voetafdruk EU-bedrijfsobligatieportefeuille en benchmark t.o.v het CTB-reductiepad

Kerncijfers MVB halfjaarverslag Pensioenfonds Medewerkers Apotheken

Health Engagement Network (HEN)

Onder de vlag van het HEN gaat PMA de dialoog aan met ondernemingen op thema's gerelateerd aan gezondheidszorg. De missie van HEN is om een bijdrage te leveren aan een betere en betaalbare gezondheidszorg en preventie van gezondheidsproblemen.

Ambitiethema's

PMA heeft 3 focusthema's benoemd: **Klimaat, Gezondheid (goede en betaalbare medicijnen) en het Plastics (het verminderen van plastic voor eenmalig gebruik)**

971

vergaderingen
gestemd

Stemcijfers

971 Aandeelhouders-
vergaderingen
14.972 Agendapunten

1.257

UNIEKE ONDERNEMINGEN
EN 56 LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

457	Staatsbedrijven
422	Steenkool, teerzanden, schalieolie en -gas en Arctisch olie en gas
111	Controversiële wapens
94	Transitiebeleid
82	Normschenders
56	Landen
50	Goed bestuur
41	Tabak

125

DIALOGEN MET 89
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	41
Milieu	41
Arbeidsnormen	36
Corruptie	7

84

DIALOGEN

Thematische engagement

Reductie CO ₂ -uitstoot	9
Mensenrechten & Governance	9
Kleding en circulariteit	9
Access to Healthcare	9
Goede Voeding	9
Nature Action	9
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Just Transition	8
Klimaattransitie Luchtvaart	7
Water impact en afhankelijkheid	7

Afgesloten thema's

- Mensenrechten & Governance
- Afbouw plastic in verpakking
van consumentengoederen
- Reductie CO₂

2. Inleiding Verantwoord Beleggen

PMA voert een Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid (hierna: MVB-beleid) bij het beheer van haar vermogen. In deze halfjaarlijkse rapportage leest u de laatste stand van zaken met betrekking tot de ingezette instrumenten en vindt u terug welke activiteiten namens PMA zijn ondernomen. Op de website van PMA vindt u beleidsdocumenten en rapportages waarnaar in dit rapport wordt verwezen. Deze inleiding geeft een kort overzicht van de achtergrond van verantwoord beleggen.

Verantwoord beleggen

PMA vindt maatschappelijk verantwoord beleggen belangrijk. PMA vindt dat verantwoord beleggen bijdraagt aan het realiseren van een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties. Daarom besteedt PMA waar nodig en mogelijk binnen de fiduciaire verantwoordelijkheid aandacht aan ecologische, sociale en governance onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen waarin belegd wordt speelt een belangrijke rol.

Uitgangspunten

Voor het MVB-beleid hanteert PMA de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact) als uitgangspunt alsook de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles).

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage 5.1) en beslaat vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de principes van de International Labour Organisation (ILO). Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

De OESO-richtlijnen geven naast de vier genoemde thema's richting aan ondernemingsgedrag op de volgende thema's:

- Consumentenbelangen;
- Wetenschap en technologie;
- Mededinging;
- Belastingen.

Instrumenten

De UN Guiding Principles bieden internationaal geaccepteerde richtlijnen over hoe ondernemingen met mensenrechten dienen om te gaan.

In de uitvoering van het verantwoord beleggen beleid hanteert PMA een aanpak waarbij gebruik wordt gemaakt van de volgende instrumenten:

1. Het uitsluiten van ondernemingen en landen;
2. Het voeren van dialogen met ondernemingen (engagement);
3. Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (proxy voting);
4. Integratie van duurzaamheidsinformatie in beleggingsprocessen (ESG-integratie);
5. Impactbeleggen.

De instrumenten, de gemaakte keuzes en de recente ontwikkelingen worden ieder in afzonderlijke hoofdstukken besproken.

Reikwijdte van het verantwoord beleggen beleid

Daar waar mogelijk en wenselijk past PMA het eigen MVB-beleid toe op haar beleggingen. Ons MVB-beleid is (grotendeels) van toepassing op beleggingen in discretionaire mandaten. PMA belegt via mandaten binnen de volgende beleggingscategorieën:

- aandelen wereldwijd
- bedrijfsobligaties EU
- staatsobligaties
- beursgenoteerd vastgoed (wereldwijd)

PMA onderhoudt een uitsluitingenlijst, waaraan de beheerders van deze mandaten zich dienen te houden. Daarnaast past PMA het stembeleid toe op het aandelenmandaat waarin het fonds belegt. Voor zowel de aandelen wereld- als voor beide bedrijfsobligatieportefeuilles gaat PMA de dialoog aan met de ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt.

PMA maakt voor het beheer van haar vermogen ook gebruik van externe vermogensbeheerders. Wanneer PMA gebruik maakt van beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders, is het niet mogelijk om het eigen MVB-beleid toe te passen. PMA kiest er daarom voor om in beleggingsfondsen te beleggen, die zo veel mogelijk aansluiten bij de uitgangspunten van het pensioenfonds. Deze beleggingsfondsen worden vervolgens ook aan ESG-criteria getoetst.

Aandelen

Aandelen ontwikkelde markten

De aandelenbeleggingen “wereld ontwikkelde markten” zijn vormgegeven in een discretionair beleggingsmandaat bij BlackRock. Deze portefeuille wordt passief beheerd tegen de MSCI World Index en het eigen uitsluitingsbeleid, stem- en engagementbeleid zijn volledig van toepassing op dit mandaat.

PMA is van mening dat ondernemingen die (in vergelijking met sectorgenoten) een hoge blootstelling hebben aan financieel materiële ESG-risico's, op de lange termijn minder winstgevend zijn dan ondernemingen met een minder hoge blootstelling aan deze risico's. Hierbij speelt ook de mate waarin ondernemingen deze risico's beheersen een belangrijke rol. Daarom hebben we besloten om bij het beheer van de aandelenportefeuille ontwikkelde markten de ondernemingen met de laagste ESG-scores te weren uit het beleggingsuniversum. Dit zijn de ondernemingen met een (MSCI) ESG-rating B t/m CCC.

De ESG-scores zijn afkomstig van MSCI ESG. De scores geven inzicht in de mate waarin ondernemingen zijn

blootgesteld aan financieel materiële ESG-risico's op de lange termijn. MSCI ESG hanteert een schaal van 1-10. Een score van 1 staat voor een hoge blootstelling aan financieel materiële ESG-risico's en een score van 10 staat voor een lage blootstelling aan financieel materiële ESG-risico's. Om tot een ESG-score per portefeuille te komen, worden de ESG-scores van de ondernemingen in de portefeuille geaggregeerd op basis van een gewogen gemiddelde.

Aandelen opkomende markten

De aandelenbeleggingen in opkomende markten zijn vormgegeven in het aandelen opkomende markten beleggingsfonds van Achmea IM. Het MVB-beleid van Achmea IM, dat in grote lijnen overeenkomt met het MVB-beleid van PMA, is van toepassing op dit beleggingsfonds.

Beursgenoteerd vastgoed

PMA belegt in beursgenoteerd vastgoedmandaat via een discretionair mandaat bij Kempen. PMA is met Kempen overeengekomen, dat ESG-integratie wordt toegepast om de portefeuille te optimaliseren. Hierbij gaat Kempen uit van haar eigen methodiek, waarbij vooral governance factoren zwaarwegend worden meegenomen in het maken van beleggingsoverwegingen. Sociale en milieufactoren spelen in mindere mate ook een rol in het beleggingsproces van Kempen. Daarnaast past Kempen een CO₂-reductiepad toe op de portefeuille, dat in lijn ligt met het reductiepad van PMA en gaat Kempen de dialoog aan met ondernemingen in de portefeuille over materiële ESG-thema's.

Vastrentende waarden

PMA heeft voor het merendeel van de vastrentende waarden beleggingen gekozen voor discretionaire mandaten, die beheerd worden door de verschillende vermogensbeheerders. Op deze mandaten is ons eigen uitsluitingsbeleid volledig van toepassing. Naast het uitsluitingsbeleid wordt ook het eigen engagementbeleid toegepast op ondernemingen binnen de bedrijfsobligatiemandaten.

Staatsobligaties

PMA belegt in staatsobligaties via een discretionair mandaat bij Achmea IM. Op dit mandaat is het landenbeleid van toepassing. Daarnaast past Achmea IM ESG-integratie toe, door MSCI landenscores mee te nemen in het vaststellen van portefeuillewegingen van bepaalde landen.

Daarnaast heeft PMA green bonds opgenomen in de bedrijfsobligatieportefeuilles. Dit zijn obligaties uitgegeven door ondernemingen of landen, waarvan de opbrengsten worden gebruikt om energietransitie, of andere projecten die een aantoonbaar positief effect hebben op klimaatverandering, te financieren. In de mandaatrichtlijnen is een minimumallocatie van 5% green bonds opgenomen.

Emerging Market Debt (EMD)

PMA belegt in Emerging Market Debt (EMD) via de EMD beleggingsfondsen van Achmea IM. Op deze beleggingsfondsen is het landenbeleid van Achmea IM van toepassing, dat gelijk is aan het landenbeleid van PMA.

Bedrijfsobligaties EU

PMA heeft een EU bedrijfsobligatiemandaat bij Insight (EU). PMA is met Insight overeengekomen dat zij, op basis van eigen methodiek, ondernemingen met met een (zeer) slechte ESG-score weren uit de portefeuille. Dit beleid is overeenstemming met het best-in-class beleid dat wordt toegepast op het aandelen wereld mandaat.

In de mandaatrichtlijnen voor de bedrijfs- en staatsobligatieportefeuilles zijn green bond minimumallocaties opgenomen. Deze percentages worden periodiek geëvalueerd. Voor de EU-bedrijfsobligatieportefeuille geldt een allocatiedoelstelling van 1%-punt meer green bonds dan de benchmark, met een minimum van 10%. Voor de staatsobligatieportefeuille is dit 10%. Momenteel ligt het percentage green bonds in deze portefeuilles (ruim) hoger. Hierover rapporteren we in ons jaarverslag.

Bedrijfsleningen

PMA belegt in het een bedrijfsleningenfonds van M&G. Op dit fonds is het MVB-beleid van M&G van toepassing. Begin 2024 heeft het fonds een verduurzamingsslag gemaakt, waardoor het beter aansluit bij het MVB-beleid van PMA. Er blijft echter nog een bepaalde mate van inconsistentie bestaan tussen het beleid PMA en het beleid van het fonds. Deze inconsistenties zitten vooral aan de kant van het klimaatbeleid. Hoewel M&G stelt rekening te houden met klimaatrisico's, is het fossiele uitsluitingsbeleid van het fonds minder streng dan dat van PMA en wordt de CO₂-voetafdruk van de portefeuille niet gemonitord en bijgestuurd a.d.h.v. een reductiepad.

Alternatieve beleggingen

Niet-beursgenoteerd vastgoed

PMA belegt in niet-beursgenoteerd vastgoed via de beheerders CBRE en M&G. Voor vastgoedbeleggingen (niet-beursgenoteerd) hanteert PMA geen uitsluitingen op objectniveau. Het ESG-beleid voor vastgoed is gericht op 'positive screening'. Binnen de randvoorwaarden (zoals risico/rendement en de positie van PMA binnen de fondsen) selecteert PMA beheerders van vastgoedportefeuilles, die:

- een minimale GRESB-score¹ hebben van 70 voor Europees vastgoed;

- de PRI hebben ondertekend en meerdere relevante SDG's meenemen in het beleggingsbeleid;
- zich conformeren aan het Klimaatakkoord van Parijs.

Daarnaast gaat PMA het gesprek aan met de (bestaande en -eventueel- toekomstige) beheerders over:

- De blootstelling aan fysieke klimaatrisico o.b.v. locatiegegevens van de objecten onder beheer
- de CO₂-voetafdruk de beleggingen
- de verdeling van GRESB-scores van de beleggingen

Daarnaast wordt binnen de niet-beursgenoteerde vastgoedportefeuille 10 miljoen euro gealloceerd naar zorgvastgoed.

Infrastructuur

Voor de infrastructuurportefeuille wordt gebruikt gemaakt van beleggingsfondsen. Om ook voor deze portefeuille meer expliciet invulling te geven aan het thema Klimaat, is besloten om een doelallocatie van 40% duurzame energie op te nemen. Binnen de beleggingscategorie infrastructuur ligt het meest voor de hand om impact te maken op de thema's energietransitie en klimaatverandering. Dit kan bijvoorbeeld door te investeren in de opwekking van duurzame energie (wind, zon, waterkracht, geothermie en biomassa) en daaraan gerelateerde infrastructuur zoals distributie- en transmissienetwerken en opslagfaciliteiten (bijvoorbeeld batterijen).

Private Equity

PMA belegt in Private Equity (PE) via deelnemingen in het Partners Group Private Equity Fund, 2011 en 2015. Het MVB-beleid van PMA is niet van toepassing op deze beleggingen. Deze categorie is in afbouw.

¹ GRESB is de marktstandaard voor vastgoedduurzaamheidsbenchmarks. Er kan een score van 0 tot 100 worden behaald. De score bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder voor 70% uit vastgoedprestatiescores. De vastgoedprestatiescore geeft inzicht in de energie-efficiëntie van de onderliggende objecten in de vastgoedfondsen. Hoewel Europese vastgoedfondsen in toenemende mate aandacht besteden duurzaamheid, scoren lang niet alle fondsen goed. Dit komt doordat enkele fondsen nog in opbouw zijn en daardoor vaak niet voor alle objecten de benodigde MVB-rapportages kunnen aanleveren, die nodig zijn om een hoge score te behalen. Op periodieke basis evalueert PMA of haar ambities nog aansluiten bij de grenswaarde die is vastgesteld.

3. Uitsluitingsbeleid

Een institutionele belegger kan om uiteenlopende redenen op voorhand niet willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan ervoor worden gekozen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen, of die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen om een ander product te produceren. PMA past in dat geval een uitsluitingsbeleid toe. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden. Bij deze ondernemingen wordt eerst geprobeerd een (potentiële) schending of te heffen, of te zorgen voor herstel en vehraal d.m.v. engagement. Echter, bij tegenvallende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt. In onderstaande tabel zijn de uitsluitingsgronden voor het uitsluitingsbeleid van PMA opgenomen. De lijst met uitgesloten ondernemingen is opgenomen in de bijlagen.

3.1. Uitsluitingsgronden

In onderstaand overzicht zijn de uitsluitingsgronden die relevant zijn voor PMA uiteengezet. In de bijlagen kunt u de uitgesloten bedrijven per 1 januari 2026 vinden.

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Controversiële wapens	• Nucleaire wapens • Biologische wapens • Chemische wapens • Antipersoonsmijnen • Clustermunitie Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea IM daarbij aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Tabak	Bedrijven die meer dan 0% van hun omzet halen uit de productie/fabricage van tabaksproducten, waaronder onder andere sigaretten, kauwtobak en e-sigaretten, worden uitgesloten van belegging. Centraal Beheer APF belegt niet in bedrijven die meer dan 20% van hun omzet indirect halen uit tabak via de verkoop of distributie van tabaksproducten. Bedrijven die meer dan 20% van hun omzet halen uit het leveren van producten die essentieel zijn voor de tabaksindustrie worden ook uitgesloten.	ISS ESG	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Steenkool	Achmea IM hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als:	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Teerzanden	a. De omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.	MSCI	Halfjaarlijkse update	1 januari 2026
	b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).			
	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie.			Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Schalie- olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van schaliegas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Arctisch olie- en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de extractie en productie van Arctisch gas en -olie.	MSCI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Productie conventionele olie en gas	Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 1% afkomstig is uit de productie van conventionele olie en gas, tenzij zij significante investeringen doen in hernieuwbare energie en een geloofwaardig transitieplan hebben. Hiervoor gebruiken we de volgende criteria: 1. Het bedrijf investeert een groeiend aandeel van de kapitaaluitgaven in hernieuwbare energie oplopend van tenminste 30% in 2026 tot tenminste 50% in 2030; en/of 2. Het bedrijf heeft een transitiestrategie gericht op een maximale temperatuurstijging van 2 graden. Dit meten we aan de hand van een Implied Temperature Rise (ITR) score van MSCI en de Carbon Performance Alignment score van het Transition Pathway Initiative (TPI). 3. Olie- en gasproducenten waarmee een engagement traject loopt om aan een van de bovenstaande doelstellingen te voldoen worden vooralsnog niet uitgesloten. Bedrijven die niet voldoen aan de bovenstaande criteria komen niet in aanmerking om in te beleggen. Wanneer bedrijven wel weer voldoen aan de vereisten kunnen zij weer opgenomen worden in het beleggingsuniversum.	MSCI en TPI	Halfjaarlijkse update	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Normschenders	Achmea IM sluit ondernemingen uit die op grove wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden. Het Pensioenfonds spreekt van	ISS ESG	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst

Uitsluitingscriterium	Definitie	Data	Update	Bijlagen
Landen	een schending wanneer de schending ook na dialoog na ten minste twee jaar nog altijd niet (in voldoende mate) is opgeheven. In de portefeuille van staatsobligaties van opkomende markten mag niet belegd worden in obligaties geëmitteerd door landen gesanctioneerd door de VN Veiligheidsraad en EU. De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken: • Freedom House met de Freedom in the World index, • ITUC met de ITUC Global Rights index; • EPI (Yale) met de Environmental Performance Index; • Transparency International met de Corruption Perception Index.	EU en VN sanctielijst, Freedom House, ITUC, Transparency International	Jaarlijkse update	per 1 januari 2026 Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Staatsbedrijven van uitgesloten landen	Wij kiezen er voor staatsbedrijven (bedrijven die voor meer dan 50% van de staat zijn) uit te sluiten omdat we niet wensen bij te dragen aan het financieren van landen die arbeidsrechten niet in voldoende mate waarborgen.	MSCI	Halfjaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026
Goed bestuur	PMA belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van: • Goede managementstructuren; • Betrekkingen met werknemers; • Beloning van het betrokken personeel; • Naleving van de belastingwetgeving. Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Achmea IM gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.	ISS	Jaarlijks	Zie de bijlagen voor de uitsluitingslijst per 1 januari 2026

3.2. Samenstelling uitsluitingslijst

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens en tabaksproducenten. Normschenders wordt jaarlijks geupdatet. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt is dat reden tot uitsluiting.

Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum via MSCI voor het criterium steenkool, teerzanden, Schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas. Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in de berekening.

Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij de verschillende uitsluitingscriteria plaatsen wij op

de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

4. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de langetermijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat PMA in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van 'good practices'. Zo beoogt PMA bij te dragen aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

4.1. Engagement is een centraal middel in het MVB-beleid

Engagement is het voeren van een actieve dialoog met ondernemingen, waarin wij concrete verbeteringen vragen op het gebied van duurzaam gedrag. Daarnaast stimuleren we hiermee langetermijnwaardecreatie en vergroten we de aandeelhouderswaarde. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die in verband worden gebracht met controverses ten aanzien van internationaal breed gedragen normen over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anti-corruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.
2. We spreken ondernemingen aan ter bevordering van specifieke governance- of duurzaamheidsthema's. Dit noemen we **Thematisch engagement**.
3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG) kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.
4. We spreken ondernemingen in collectief verband, wanneer de situatie erom vraagt en het onderwerp past binnen de speerpuntthema's van Achmea IM. Dit noemen we **Collectief engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het een zaak van een lange adem is. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **normatief engagement** heeft als doel controverses ten aanzien van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Deze internationale normen gaan onder meer over mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en anti-corruptie. We gebruiken deze normen om controverses te identificeren en engagementdoelen te bepalen. Controverses ten aanzien van deze normen vergroten namelijk het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een controversie staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze controverses vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Dit is het proces waarin het beleggingsuniversum doorlopend wordt gescreend op controverses ten aanzien van 1 of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een controversie wordt een dialoog gestart om deze vermoedens te verifiëren en, wanneer deze vermoedens correct zijn, te zorgen dat de onderneming actie onderneemt. Ook bij een vastgestelde controversie wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe controverses te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Bij **thematische engagement** staan niet de bedrijven die in verband worden gebracht met controverses centraal, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

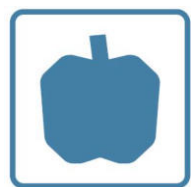
Mensenrechten

Arbeidsnormen

Natuur & Milieu

Gezondheid

Klimaat

In het **ESG Nederland engagement** is PMA in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Binnen **Collectief engagement** trekt PMA samen op met andere institutionele beleggers waar het effectief is en past binnen de kernthema's van ons en onze klanten. Ook steunen we publiekelijk initiatieven indien dit de belangen van ons en onze klanten goed vertegenwoordigt.

Escalatiestrategie

PMA hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan PMA haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden gestemd als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Hierbij wordt meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als deze een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van PMA. Wanneer er na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat is, wordt uitsluiting een reële optie.

4.2. Managementsamenvatting engagement

De eerste maanden van 2026 stonden op het gebied van actief aandeelhouderschap in het teken van het zoeken naar een balans tussen Europese ambities aangaande duurzaam beleggen en de anti-ESG-beweging en politieke druk in de Verenigde Staten (VS). We zien dat Amerikaanse ondernemingen terughoudender zijn geworden in publieke duurzaamheidsclaims en in hun bereidheid deel te nemen aan engagementinitiatieven. Die ontwikkeling raakt ook Europese beleggers, omdat veel ondernemingen en financiële instellingen wereldwijd actief zijn of een Amerikaanse beursnotering hebben. Maar anderzijds zijn er ook ondernemingen in de VS, die vanwege de activiteiten in Europa moeten voldoen aan Europese wetgeving zoals de CSRD en de aankomende ontbossingsrichtlijn EUDR. De Europese wetgeving heeft dus ook positieve impact in de VS, maar staat daardoor ook onder druk van lobby uit de VS om Europese regels af te zwakken. Deze ontwikkelingen betekenen voor Europese beleggers vooral dat het gesprek over duurzaamheidsrisico's steeds meer gevoerd wordt in de context van risicobeheer, gericht op financiële materialiteit.

Stemseizoen

De ontwikkelingen die zich in 2025 al aftekenden, zetten zich ook tijdens het stemseizoen 2026 voort. De rol van aandeelhouders blijft belangrijk, maar de wijze waarop invloed wordt uitgeoefend verandert. Waar in eerdere jaren veel aandacht uitging naar aandeelhoudersvoorstellen, zien we steeds vaker dat ondernemingen al voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering intensief in gesprek gaan met beleggers. Tegelijkertijd nam het aantal aandeelhoudersvoorstellen, met name op ESG-gebied, verder af. Hierdoor geven stemuitslagen alleen niet langer een volledig beeld van de invloed die beleggers op ondernemingen uitoefenen.

Beloningsbeleid bleef een van de belangrijkste onderwerpen op gebied van governance, tijdens aandeelhoudersvergaderingen. De afname van het aantal aandeelhoudersvoorstellen onderstreept dat de focus verschuift van het agenderen van nieuwe onderwerpen naar het kritisch beoordelen van bestaande prestaties en beleid. Daarbij ligt steeds meer nadruk op de uitvoering van bestaande toezeggingen, de kwaliteit van de rapportage en de wijze waarop ondernemingen duurzaamheidsrisico's integreren in strategie en risicobeheer. Ondanks de tegenwind uit de VS blijven in Europa regelgeving en duurzaamheidsdoelstellingen belangrijke aanjagers van goed ondernemingsbestuur.

Op koers blijven

Zoals wij eind vorig jaar al constateerden, blijft koers houden van belang. Het vertalen van duurzaamheidsvraagstukken naar een zakelijke dialoog, gecombineerd met een stevig stembeleid en actief engagement, blijft essentieel om duurzaamheids- en governance-risico's effectief te adresseren. Ook de komende maanden blijven wij de ontwikkelingen nauwgezet volgen, waaronder de tussentijdse verkiezingen in de VS.

Afronding engagementthema's

Eind juni hebben we het engagementthema over access to health care afgerond. We kijken met tevredenheid terug op dit programma. De samenwerking met de Access to Medicine Foundation gaf het programma een duidelijke structuur, toegang tot relevante kennis en de mogelijkheid de gesprekken met de ondernemingen samen met andere beleggers te voeren. Een aantal ondernemingen deed toezeggingen ten aanzien van verbeteringen in beleid en een aantal ondernemingen liet al verbetering zien ten opzichte van de engagementdoelstellingen.

Vanwege het maatschappelijke belang van goede toegang tot medicijnen, ook voor onze klanten, en de goede samenwerking met de Access to Medicine Foundation, hebben we besloten engagement over dit thema de komende drie jaar voort te zetten, maar met een nieuwe groep ondernemingen.

Ook sloten we het thema Kleding en Circulariteit af. In dit engagementprogramma hebben we de genoemde ondernemingen aangemoedigd om zich meer in te zetten om de transitie naar een circulaire kledingsector te versnellen. De gesprekken gingen vooral over impactanalyses, duurzamer materiaalgebruik, circulariteit en rapportage. Bij de meeste dialogen was het gesprek constructief en is er duidelijk vooruitgang getoond. Toch staat de transitie naar een meer circulaire sector nog aan het begin. Daarom willen wij met een aantal andere ondernemingen in de sector eveneens het gesprek aangaan over dit belangrijke thema. Zo kunnen we de opgedane kennis inzetten en ook nuttige samenwerking met het collectieve engagement initiatief vanuit de Finance for Biodiversity Foundation voortzetten.

Er zijn dit halfjaar geen nieuwe engagementthema's gestart.

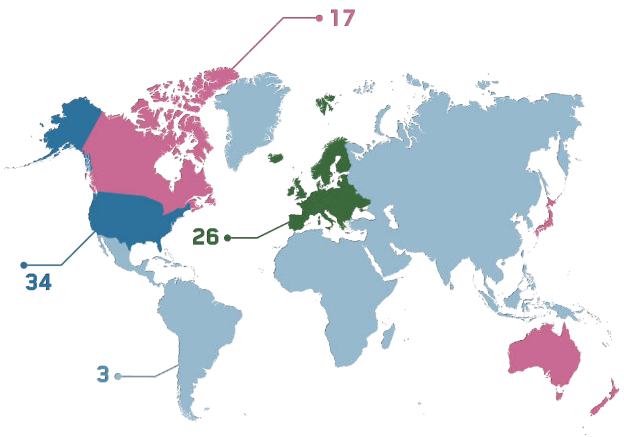
4.2.1. Overzicht thematisch engagementprogramma

Het thematische engagementprogramma van PMA is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van PMA. We doen gedegen onderzoek om ondernemingen te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is.

In de eerste helft van 2026 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. In deze thema's zijn 74 ondernemingen opgenomen. In de onderstaande tabel is de opbouw van het programma weergegeven. In de thematische sub-hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

Figuur 4.2.1.1 REGIOVERDELING

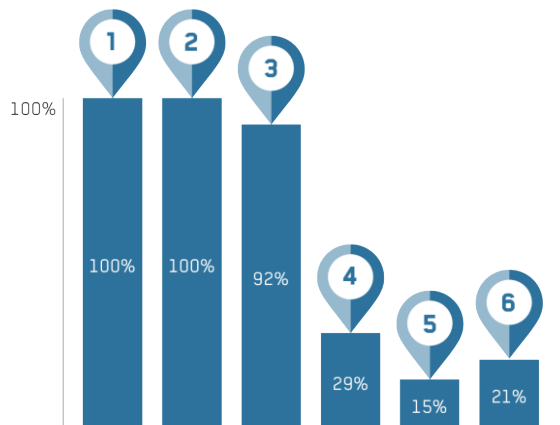
TABEL 4.2.1.1 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Aanpak Ontbossing		2025 H2	Ontbossingsgevoelige sectoren
Access to Healthcare		2023 H1	Farmaceutische sector
Goede Voeding		2024 H1	Restaurants/supermarkten/producten voeding en dranken
Just Transition		2025 H1	Autofabrikanten en mijnbouw
Kleding en Circulariteit		2023 H1	Textiel, kleding, luxe goederen en retail
Klimaattransitie Chemie		2025 H2	Chemiesector
Klimaattransitie Luchtvaart		2025 H1	Luchtvaartmaatschappijen en luchtvrachtvervoerders
Nature Action		2024 H1	Nature Action 100 benchmark
Preventie Mensenrechtenrisico's		2025 H2	Ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensen- of arbeidsrechtencontroverses
Waterimpact en -afhankelijkheid		2025 H1	Chemische industrie

Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden nader toegelicht in de bijlage: Thematische dialoog.

De voortgang van het thematisch engagementprogramma is als volgt:

Figuur 4.2.1.2 MIJLPAALVERDELING

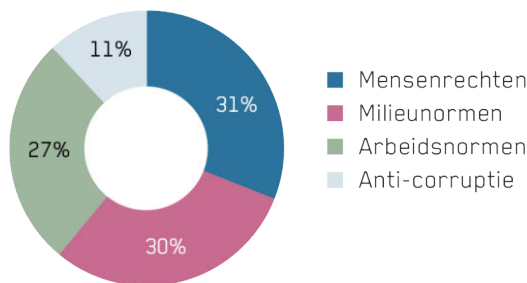
1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen nog niet behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

4.2.2. Overzicht normatief engagementprogramma

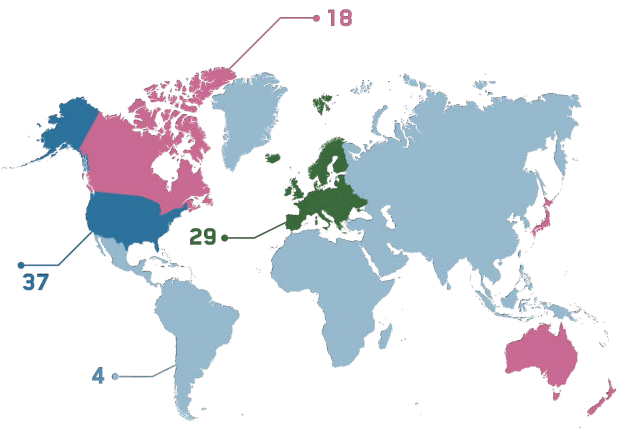
PMA vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatief engagement. Per eind juni 2026 maken 88 ondernemingen deel uit van het normatief engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over 1 of meerdere norm-gerelateerde controverses. Het aantal controverses waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatief engagementprogramma. In totaal lopen er 157 dialogen. In het afgelopen halfjaar is met 23 ondernemingen een dialoog (opnieuw) gestart. De ringdiagram toont hoe het programma is opgebouwd.

Figuur 4.2.2.1 Normgebied

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). De wereldkaart geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het normatief engagementprogramma.

Figuur 4.2.2.2 ondernemingen naar regio

² De staven in de diagram weergeven het percentage dialogen waarin stappen zijn gezet (indicator 2, 3 en 4) op de mijlpalen. Wanneer een mijlpaal niet relevant is voor een dialoog, is de dialoog buiten beschouwing gehouden.

Voortgang lopende dialogen

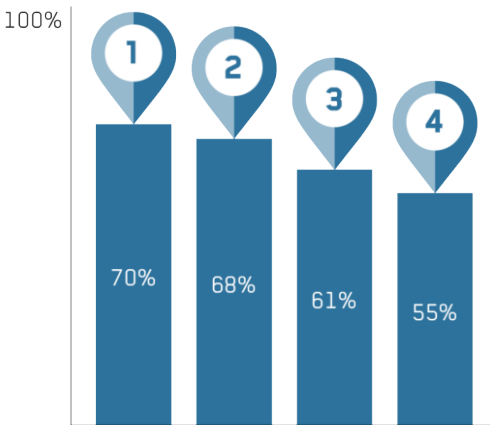
Voor normatieve dialogen onderscheiden we 4 mijlpalen, zoals weergegeven in de onderstaande tabel. De voortgang per mijlpaal wordt vervolgens in iedere dialoog getoetst aan de hand van 4 indicatoren: (1) er zijn geen maatregelen genomen, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd. De methodologie voor normatief engagement wordt verder toegelicht in de [bijlage: Normatieve dialoog](#).

TABEL 4.2.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen	
1	Het delen van relevante informatie
2	Implementatie van beleid
3	Herstel en verhaal
4	Opheffen en/of voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige normatief engagementprogramma. De voortgang van het normatief engagementprogramma is als volgt:

Figuur 4.2.2.3 MIJLPAALVERDELING²

1. Het delen van relevante informatie
2. Implementatie van beleid
3. Herstel en verhaal
4. Opheffen en/ of voorkomen

Afgesloten en geëscaleerde dialogen

In de rapportageperiode zijn de in de onderstaande tabel genoemde dialogen (succesvol) afgesloten. In sommige

dialogen werden escalatiemaatregelen toegepast. Dit wordt besproken in het [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.2.2.2 AFGESLOTEN DIALOGEN

Onderneming	Normgebied
Barrick Mining Corporation	Mensenrechten
UBS Group AG	Mensenrechten

Recht op zelfbeschikking

Naast de hierboven genoemde engagementcijfers hebben wij in samenwerking met andere institutionele beleggers een engagementtraject gevoerd met vijf ondernemingen over mensenrechten en het recht op zelfbeschikking in de Palestijnse gebieden. Deze ondernemingen maken

geen onderdeel uit van de hierboven gerapporteerde engagementcijfers. In de eerste helft van 2026 ontvingen wij van Airbnb, Caterpillar en Expedia nadere informatie over de uitvoering van hun mensenrechtenbeleid. In de tweede helft van 2026 zetten wij de dialoog voort en beoordelen wij of aanvullende stappen nodig zijn. Lees meer hierover in het volgende hoofdstuk [Engagement recht op zelfbeschikking](#).

4.3. Thematische engagement voortgang

4.4. Aanpak Ontbossing

Ontbossing is wereldwijd een van de grootste oorzaken van biodiversiteitsverlies. Vooral tropische en subtropische bossen in landen als Brazilië, Congo en Indonesië worden zwaar getroffen. In deze gebieden vindt tweederde van de ontbossing plaats. De belangrijkste oorzaak is landbouw, zowel grootschalig als kleinschalig, en bosbouwplantages. Bossen worden vooral gekapt voor de productie van palmolie, soja, rundvlees, koffie, cacao, rubber en hout. Rundvlees, soja en palmolie nemen het grootste aandeel voor hun rekening. Ongerepte tropische bossen zijn cruciaal voor biodiversiteit. Ze dragen bij aan gezonde ecosystemen, klimaatregulatie, koolstofopslag, waterzuivering en schone lucht. Ook bieden ze bestaansmiddelen aan lokale gemeenschappen. Grootschalige ontbossing vormt niet alleen een lokaal risico, maar heeft ook wereldwijde gevolgen voor maatschappij en economie. Ondanks jarenlange inspanningen om ontbossing te verminderen, blijft het probleem urgent. Ook blijkt uit analyses van de biodiversiteitsvoetafdruk van beleggingsfondsen dat ontbossing in tropische gebieden een belangrijke oorzaak is van biodiversiteitsverlies. Daarom starten we dit nieuwe engagementthema Aanpak Ontbossing.

4.4.1. Overzicht

Doel van het thema

Het doel van dit engagementprogramma is om geselecteerde ondernemingen aan te sporen om ontbossing te stoppen. We vragen van ondernemingen om beleid te

ontwikkelen of te versterken en maatregelen in te voeren die bijdragen aan het behoud en duurzaam beheer van bossen wereldwijd. Dit omvat onder andere het verduurzamen van toeleveringsketens, het vermijden van inkoop van grondstoffen uit hoogrisico-gebieden voor ontbossing en het bevorderen van transparante rapportage over beleid, doelen en resultaat³.

TABEL 4.4.1.1 DOELSTELLINGEN AANPAK ONTBOSSING

Categorie	Indicatoren
Governance	- Het bestuur van de onderneming erkent ontbossing als risico, en spreekt zich publiekelijk uit over de noodzaak om ontbossing te stoppen; - De onderneming heeft een bestuurslid of commissie die verantwoordelijk is voor het ontbossingsbeleid. - De onderneming is niet verbonden aan (branche-) organisaties die pleiten voor het stopzetten of verzwakken van klimaat- en natuurbeleid en weerhoudt zich van lobbyactiviteiten om nieuw beleid af te zwakken of te voorkomen, maar steunt overheden in de aanpak van ontbossingsrisico's.
Beleid	- Ontbossingsbeleid: de onderneming heeft adequaat beleid gericht op het stoppen van ontbossing, in lijn met internationale standaarden, inclusief: - het werken aan een volledig ontbossings- en conversievrije toeleveringsketen uiterlijk vóór 2030, inclusief gehanteerde 'cut-off date' van uiterlijk eind 2020; - respect voor – en waarborgen van de rechten en het levensonderhoud van lokale gemeenschappen en inheemse volkeren; - aandacht voor verbetering van biodiversiteit met betrekking tot het gebruik van bestaande landbouwgrond en bodemkwaliteit;
Implementatie & monitoring	- De onderneming heeft concrete programma's en actieplannen om het beleid uit te voeren en de doelen binnen de gestelde termijnen te behalen. De programma's zijn concreet, uitvoerbaar en specifiek voor bepaalde grondstoffen/toeleveringsketens; - De onderneming meet en rapporteert de voortgang op deze doelen;
Samenwerking in de keten	De onderneming is actief betrokken bij relevante sectorinitiatieven, toeleveringsketen- en/of multi-stakeholder initiatieven gericht op het realiseren van ontbossingsvrije productieketens;
Transparantie	- De onderneming rapporteert over beleid, commitment, doelen en voortgang, inclusief: - een risico-, afhankelijkheids- en impactanalyse; - inzet, doelen en tijdslijnen; - maatregelen per relevante keten/grondstof.

³ Onze engagement doelen sluiten aan bij internationale standaarden zoals het accountability framework: www.accountability-framework.org.

Sustainable Development Goals

Het engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals' (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2)
- SDG 15: Leven op het land (15.2 en 15.b)

Samenwerking

De afgelopen jaren zijn er verschillende internationale investor engagementinitiatieven gestart, gericht op het stoppen van ontbossing. Op de VN-klimaatop in 2021 in Glasgow (COP26) werd het 'Finance Sector Deforestation Action' (FSDA) gestart, een initiatief van financiële instellingen die zich inzetten om ontbossing als gevolg van de grondstoffenproductie in hun beleggings- en kredietportefeuilles te beëindigen. Gezamenlijk engagement met ondernemingen is een belangrijke pijler van dit initiatief. Begin 2026 is het initiatief 'Deforestation Investor Group' (DIG) gestart. Dit initiatief wordt ondersteund door de 'Institutional Investors Group on Climate Change' (IIGCC). Deze organisatie ondersteunt ook het Nature Action 100 programma, waardoor er een goede coördinatie is tussen beide programma's en het engagement over tegengaan van ontbossing ook beter wordt afgestemd. We hebben een aantal online vergaderingen van het DIG initiatief bijgewoond om kennis te delen. We bekijken momenteel de mogelijkheden om samen te werken op gebied van de lopende engagements.

Voortgang

Het afgelopen halfjaar hebben we met de meeste van de ondernemingen in het engagementprogramma een eerste gesprek gehad. Hieronder worden de gesprekken kort toegelicht. Met **Bunzl** en **Kraft Heinz** staat een eerste gesprek gepland in juli.

Bunge Global

In juni namen we deel aan een investeerdersgesprek met Bunge. Het bedrijf gaf in het gesprek een update over biodiversiteitsbeleid en de aanpak om ontbossing te voorkomen. Bunge gebruikt de richtlijnen van de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) voor de impact-analyse en bracht wereldwijde activiteiten en inkoop van grondstoffen in kaart. Het bedrijf stelde vast dat circa 25% van de activiteiten plaatsvindt in of nabij kwetsbare gebieden, waaronder de Cerrado en Mata Atlântica in Brazilië. Rond ontbossing benadrukte Bunge dat het sinds 2015 werkt aan een toezegging om ontbossing te voorkomen voor directe en indirecte soja-inkoop. Het bereikte 100% traceerbaarheid en monitoring in prioritaire Braziliaanse regio's. Kritisch blijft de datum die Bunge hanteert waarna geen ontbossing meer mag hebben plaatsgevonden ('cutoff date'). Voor Bunge is

dit 31 december 2024 terwijl leidende standaarden en Europese regelgeving uitgaan van eind 2020. Daarnaast trokken Bunge en andere bedrijven zich, onder druk van regionale Braziliaanse wetgevers, terug uit het Amazon Soy Moratorium (afspraken over het voorkomen van ontbossing in de Amazone). Wij stelden hierover vooraf schriftelijke vragen, maar kregen in het gesprek nog onvoldoende antwoord.

Clorox

In maart voerden we een eerste gesprek met Clorox. We spraken over het versterken van het beleid en de rapportage op gebied van ontbossings- en conversierisico's in relevante grondstofketens, waaronder palmolie, houtvezels en soja. Het bedrijf lichtte toe dat palmolie vooral in beperkte hoeveelheden als derivaat wordt gebruikt en dat voor vezels al een hoog aandeel gerecycled of gecertificeerd materiaal wordt toegepast. Ook gaf Clorox aan dat soja voornamelijk uit de Verenigde Staten en Canada komt en daardoor als laag risico wordt beschouwd. Tegelijk blijft verdere onderbouwing nodig, omdat een volledig DCF-commitment en concrete verplichtingen voor leveranciers nog ontbreken. Positief is dat Clorox heeft toegezegd te bekijken hoe het duidelijker en meer data gedreven kan rapporteren waarom natuur- en ontbossingsrisico's relatief laag zijn. Ook wil het bedrijf onderzoeken of aanvullende informatie, zoals het aandeel FSC-gecertificeerd materiaal, zichtbaarder kan worden gemaakt in toekomstige rapportage.

Coles Group

Het eerste gesprek met Coles vond plaats in maart. We spraken over natuur, ontbossing en bredere duurzaamheidsrisico's in de voedselketen. Coles erkent natuur als materieel risico vanwege de afhankelijkheid van landbouw- en voedselketens. Het bedrijf heeft een natuurrisico's analyse uitgevoerd, geïnspireerd op de TNFD LEAP aanpak, maar rapporteert nog niet volledig volgens TNFD. Coles heeft nog geen formele dubbele materialiteitsanalyse gedaan. De aanpak van ontbossingsrisico's van Coles richt zich op vier grondstoffen (hout, cacao, rundvlees, soja en palmolie). De voortgang verschilt per grondstof. Op gebied van hout en papier is de inkoop grotendeels gecertificeerd volgens duurzame bosbouw standaarden (FSC en PEFC). Aan de ketens van palmolie, cacao, soja en rundvlees wordt nog hard gewerkt. Coles publiceerde in mei een gedetailleerde voortgangsrapportage over de aanpak van ontbossingsrisico's. En eind augustus publiceert de onderneming een volgende duurzaamheidsrapportage. In een volgend gesprek willen we bespreken hoe de aanpak van de meest urgente risico's versnelt kan worden.

Compass Group

Eind februari spraken we voor het eerst met Compass Group. Het gesprek ging over natuurimpact, ketentransparantie en ontbossingsrisico's. Compass werkt sterk gedecentraliseerd en heeft een diverse toeleveringsketen, wat risicobeheersing complex maakt.

Het bedrijf heeft met Earthworm een op TNFD gebaseerde natuur-impactanalyse uitgevoerd, waarin klimaat- en natuurrisico's samen worden bekeken. Voor ontbossingsvrije ketens richt Compass zich vooral op rundvlees, koffie, palmolie en papier/hout. Soja blijft het lastigst, vooral waar dit indirect via diervoeder in de keten zit. Compass wil de chefs van de restaurants van de onderneming met behulp van CO₂-informatie over menu's en ingrediënten keuzes kunnen maken voor lagere voetafdruk op klimaat en natuur. In het volgende gesprek, willen we spreken over aanscherping van beleid, prioritering van urgente risico's en betere voortgangsrapportage.

Dollar General

Het eerste gesprek met Dollar General vond plaats in juni. We spraken over onze verwachting ten aanzien van een analyse van impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en de relatie tot risico's rond ontbossing. Dollar General maakt zo'n analyse nog niet en ook nog geen 'dubbele materialiteitsanalyse'. Het bedrijf wees op bestaande initiatieven, zoals afvalreductie, voedselherstel en op gebied van ontbossingsrisico, het palmoliebeleid en herbebossingsprojecten. De onderneming gaf toe dat relevante risico's rond grondstoffen zoals palmolie, soja en rundvlees nog niet systematisch zijn beoordeeld. Hier ziet de onderneming ruimte voor verbetering. Dollar General zegde toe Sustainable Development Goal 15 (leven op het land) en verdere toelichting op natuur gerelateerde thema's in toekomstige rapportage te overwegen. Ook wil Dollar General de TNFD-aanpak voor impactanalyse blijven bekijken en graag goede voorbeelden van concurrenten ontvangen om intern en met de board te delen. We noteren de mijlpaal toezegging voor de bereidheid nader onderzoek te doen naar ontbossingsrisico's in de keten en de impact op SDG-15.

UPM-Kymmene

In maart spraken we voor het eerst met UPM-Kymmene. UPM voert een natuur-impactanalyse uit op basis van TNFD-richtlijnen, gebruikt eDNA-monitoring voor biodiversiteitsonderzoek in Finland en Uruguay en werkt samen met het Science Based Targets for Nature-initiatief. Voor het beheersen van ontbossingsrisico's gebruikt UPM FSC- en PEFC-certificering, due-diligenceprocessen en herkomstinformatie per fabriek. Het bedrijf stelt dat bosconversie naar plantages verboden is in landen waar het plantages heeft en dat geen hout meer uit Rusland wordt ingekocht. UPM gaf ook aan op schema te liggen voor naleving van de Europese ontbossingswetgeving (EUDR) die eind 2026 in werking treedt. We vroegen UPM om verdere transparantie over houtinkoop, herkomstlanden en certificeringspercentages. En in een volgend gesprek willen we de kwaliteit van gebruikte certificeringsstandaarden bespreken en horen welke stappen UPM nog kan zetten om eigen bosbouw en houtinkoop volledig te vrijwaren van ontbossingsrisico's.

Wesfarmers

Het eerste gesprek met Wesfarmers vond plaats in maart. Wesfarmers lichtte toe dat het eerder een TNFD-pilot-impactanalyse op productniveau uitvoerde, gericht op houtproducten van Bunnings, de grootste doe-het-zelfketen van Australië. De analyse bevestigde materiële natuurimpact en afhankelijkheden, vooral rond hout en katoen/textiel. Ontbossingsrisico's worden vooral via divisiespecifieke inkoopnormen beperkt: bij Bunnings moet verkocht hout onafhankelijk gecertificeerd zijn, met name via FSC of Responsible Wood. Leveranciers zonder geloofwaardige voortgang richting certificering kunnen worden uitgefaseerd. Wesfarmers gaf aan natuurimpact voorlopig kwalitatief te blijven rapporteren en op middellange termijn een natuur- of TNFD-gebaseerde analyse te overwegen. Ook gaf Wesfarmers aan meer aandacht te willen geven aan watergebruik, afvalreductie en gerecyclede materialen. In een volgend gesprek willen we Wesfarmers aanmoedigen om een meer kwantitatieve risicoanalyse te maken, ontbossingsrisico's te kwantificeren, prioriteiten scherper te stellen en ook te tonen welke risico's als niet materieel worden beschouwd.

Vervolg

Het komende halfjaar willen we nogmaals met de ondernemingen spreken.

4.4.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.4.2.1 MIJLPALEN AANPAK ONTBOSSING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Bunge Global SA	Verenigde Staten	Voedselproducten	6,8						
2 Bunzl plc	Verenigd Koninkrijk	Handelsbedrijven & Distributeurs	2,09						
3 Clorox Company	Verenigde Staten	Huishoudelijke producten	4,43						
4 Coles Group Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	4,94						
5 Compass Group PLC	Verenigd Koninkrijk	Hotels, restuarants en vrije tijd	4,57						
6 Dollar General Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	0						
7 Kraft Heinz Company	Verenigde Staten	Voedselproducten	3,48						
8 UPM-Kymmene Oyj	Finland	Papier- en hout-producten	5,25						
9 Wesfarmers Limited	Australië	Algemene detailhandel	6,07						

¹ MSCI score 'Raw Materials Sourcing' (score voor duurzaamheidsbeleid t.a.v. inkoop grondstoffen); voor Bunge is deze score niet beschikbaar en is de score 'Biodiversity & Land Use' (management van biodiversiteitsrisico's) gebruikt.

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.4.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Dollar General	Ontbossingsbeleid: de onderneming heeft adequaat beleid gericht op het stoppen van ontbossing, in lijn met internationale standaarden.	Dollar General zegde toe een betere analyse van ontbossingsrisico's te maken en daarbij te kijken naar meer risicoproducten dan alleen palmolie.

4.4.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.4.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.4.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	11%	nee

4.5. Afgesloten: Access to Healthcare

Toegang tot gezondheidszorg is een mensenrecht en een belangrijk onderdeel van SDG 3 “Goede gezondheid & Welzijn”. Toegang tot gezondheidszorg is echter nog lang niet overal vanzelfsprekend, vanwege onder meer minder ontwikkelde zorgsystemen, te dure medicijnen of door het onvoldoende aansluiten van de zorg bij lokale behoeftes. Zo lopen volgens de World Health Organisation (WHO) 930 miljoen mensen het risico in armoede te vervallen door dure zorg. Het wereldwijd verbeteren van de eerstelijnszorg tegen 2030 kan 60 miljoen levens redden en de levensverwachting met 3,7 jaar verlengen⁴. Met het thema Access to Healthcare richten we ons op ondernemingen die een belangrijke rol spelen in de zorgketen en bij kunnen dragen aan een beter toegankelijke zorg voor iedereen wereldwijd. Denk bijvoorbeeld aan ondernemingen die diagnostiek verzorgen, medische apparatuur ontwikkelen, medicijnen produceren of medische hulpmiddelen distribueren.

4.5.1. Overzicht

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.5.1.1 DOELSTELLINGEN ACCESS TO HEALTHCARE

Categorie	Indicatoren
Governance & beleid	- De onderneming geeft de thematiek rondom Access to Healthcare een plek in de bedrijfsstrategie; - De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare: - Naar heldere doelstellingen; - Naar de diverse markten waar de onderneming actief is. - De onderneming en het bestuur raadplegen gestructureerd relevante experts en belanghebbenden op het thema Access to Healthcare. - De onderneming verankert internationale standaarden, onder andere van de 'World Health Organisation' en de OESO op in haar beleid. Bijvoorbeeld de 'WHO Model Lists of Essential Medicines'. Een lijst van de meest effectieve en veilige medicijnen die overal beschikbaar zouden moeten zijn. - De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. We screenen deze doelstellingen op basis van de principes die wij i.s.m. andere investeerders en experts heeft opgesteld¹. - De onderneming maakt een duidelijke koppeling tussen mensenrechten en haar rol in de zorgsector, ook in relatie tot de aankomende Europese regelgeving.
Implementatie & monitoring	- De onderneming heeft een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van haar producten/diensten, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten. - De onderneming gaat op een verantwoorde manier om met patenten en licenties. Dit voorkomt dat medicijnen of medische producten onbereikbaar worden. - De onderneming stuurt in haar research & development op maatschappelijke impact, gezondheidswinst, de behoeftes van ontwikkelingslanden en de gelijke toegang tot gezondheidszorg binnen landen. - De onderneming vertaalt haar strategie op Access to Healthcare naar land en/of doelgroep, specifiek beleid en naar projecten die inspelen op de lokale situaties en behoeftes. - De onderneming heeft een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om zowel corruptie te voorkomen als eerlijke handelspraktijken en belastingbetalingen te garanderen. - De onderneming neemt stappen om te zorgen dat haar lobbyactiviteiten of dat sector-organisaties waarvan zij lid is, niet lobbyen voor regelgeving die Access to Healthcare beperkt. - De onderneming neemt stappen om mensenrechten te waarborgen.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere belanghebbenden op het thema.
Transparantie	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere belanghebbenden. Inclusief lobbyactiviteiten en betalingen aan zorgverleners.

¹ <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2022/10/beleggers-dringen-aan-op-inbedding-toegang-tot-medicijnen-in-beloningsbeleid-farmaceuten>

⁴ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

Sustainable Development Goals

Met onze doelstellingen sluiten we aan bij de SDG's. Met name op:

- SDG 3: 'Goede Gezondheid & Welzijn' (3.8, 3.b)

Samenwerking

Bij dit engagement traject zullen we samenwerken met en/of informatie gebruiken van:

- De Access to Medicine Index. Wij gebruiken deze Index onder andere bij de voorbereiding van de engagements en het samenwerken met een bredere groep van institutionele beleggers.
- Het Interfaith Center on Corporate Responsibility. Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren van engagement door bijvoorbeeld het indienen van resoluties.
- De investeerders coalitie die is gevormd rondom het Covid-19 investor statement en het investor statement over de integratie van toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid⁵. We bouwen hierbij voort op de inhoudelijke kennis en inzichten die we hierbij hebben opgedaan, waaronder de principes voor het gedegen integreren van Access to Healthcare in beloningsbeleid.

Conclusie

Eind juni hebben we het engagementthema over access to healthcare afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals met de enkele van de ondernemingen in het thema. Voor de overige ondernemingen hebben we de meest recente duurzaamheidsverslagen in de conclusie betrokken. Vanwege het maatschappelijke belang van goede toegang tot medicijnen - ook voor onze klanten - en de goede samenwerking met de Access to Medicine Foundation hebben we besloten engagement over dit thema voort te zetten, maar met een nieuwe groep bedrijven. In het najaar van 2026 komt de Access to Medicine Index met een nieuw voortgangsrapport. Daarna begint voor de organisatie en de aangesloten beleggers ook een nieuwe ronde van engagement. Het komende half jaar is dus een goed moment om het nieuwe engagementprogramma voor te bereiden.

Jazz Pharmaceuticals

In vergelijking met andere farmaceutische bedrijven is Jazz Pharmaceuticals nog minder ver op het thema toegang tot gezondheidszorg. Wij hebben suggesties gedaan over het ontwikkelen van de strategie. Het bedrijf heeft aangegeven dat het een dubbele materialiteitsanalyse heeft uitgevoerd om zich voor te bereiden op de Europese CSRD-wetgeving. Het bedrijf gebruikt de resultaten om de

duurzaamheidsstrategie en transparantie verder vorm te geven. In de tweede helft van 2026 zal Jazz Pharmaceuticals hierover rapporteren. Hoewel we deze ontwikkelingen aanmoedigen, blijft er ruimte voor verbetering. Voorbeelden hiervan zijn het opstellen van concrete KPI's over toegang tot medicijnen, transparantie over prijsbeleid en integratie in het beloningsbeleid.

Takeda

Takeda is onderdeel van de Access to Medicine Index. De belangrijkste aanbevelingen die hieruit voortkwamen zijn het uitbreiden van toegang van medicijnen in ontwikkelingslanden. De onderneming heeft positieve voortgang laten zien over haar inspanningen om haar medicijn tegen knokkelkoorts (Qdenga vaccin) breder beschikbaar te maken. Op het gebied van behandelingen tegen kanker werkt Takeda samen met NGO's en universiteiten om de diagnostiek te verbeteren en te versnellen. Daarnaast heeft Takeda haar jaarlijkse rapportage over toegang tot medicijnen uitgebreid. De onderneming zal echter de scope van ontwikkelingslanden waar het actief is niet verder uitbreiden. Hoewel er geen ESG KPI's gekoppeld zijn aan de beloning van het bestuur, zijn er wel metrics over toegankelijkheid van medicijnen verbonden aan de beloning van de President of Growth & Emerging Markets.

Amgen Inc.

In vergelijking met andere farmaceutische bedrijven heeft Amgen nog verschillende stappen te zetten op het thema toegang tot gezondheidszorg. Wij hebben suggesties gedaan over het aanscherpen van doelstellingen en uitbreiding van rapportage, zoals prijsbeleid en samenwerkingen in ontwikkelingslanden. Amgen heeft aangegeven toegankelijkheid structureel mee te nemen in het ontwikkelen van nieuwe medicijnen. Het bedrijf heeft haar strategie over toegankelijkheid, prijsbeleid en betaalbaarheid van medicijnen openbaar gemaakt. Verder zet het bedrijf stappen om aan CSRD-wetgeving te gaan voldoen. Wij moedigen deze vooruitgang aan maar er blijft ruimte voor verbetering, zoals het integreren van toegang tot gezondheidszorg in het beloningsbeleid.

Danaher

Hoewel Danaher meerdere keren benaderd is voor een engagementgesprek, was het bedrijf niet responsief. In samenwerking met Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) en Amerikaanse beleggers is een brief opgesteld om aan te dringen dat het bedrijf transparant is over het vaststellen van de kostprijs van hun tuberculose test. Danaher heeft op de brief gereageerd met een bevestiging dat het geen winst wil maken op deze test en voornemens is om de prijs door een onafhankelijke partij te laten verifiëren. Daarnaast hebben wij als escalatiemiddel op de aandeelhoudersvergadering van Danaher vragen gesteld

⁵ Institutionele beleggers komen in actie: (achmea.nl)

over de strategie op het gebied van toegang tot medicijnen omdat wij van mening zijn dat deze onderontwikkeld is. De raad van bestuur heeft hierop gereageerd dat zij dit belangrijke thema vooral via innovatie en het ontwikkelen van nieuwe producten willen adresseren. Ook hebben wij als escalatiemiddel tegen het beloningsbeleid en bestuur gestemd.

Eli Lilly

Hoewel Eli Lilly laag scoort op de Access to Medicine Index, zijn er wel stappen gezet om toegang tot gezondheid en rapportage hierover te verbeteren. De onderneming heeft het "30x30 programma" ontwikkeld, met als doel om in 2030 voor 30 miljoen mensen de toegang tot gezondheidszorg te verbeteren. Eli Lilly heeft op deze doelstelling vooruitgang geboekt. Daarnaast neemt het bedrijf toegankelijkheid van medicijnen nu structureel mee in alle nieuwe ontwikkeltrajecten. We noteren positieve voortgang, maar wel met de kanttekening dat Eli Lilly nog diverse stappen te zetten heeft zoals de integratie van doelen ten aanzien van toegankelijkheid tot zorg in het beloningsbeleid.

Sanofi

De gesprekken met Sanofi waren open en constructief, waarbij Sanofi actief om feedback vroeg. Als een van de eerste farmaceutische bedrijven moest Sanofi als Frans bedrijf voldoen aan de Europese CSRD-richtlijn. Met de CSRD-rapportage zet de onderneming een gedegen standaard voor peers. Zo is toegankelijke & betaalbare medicijnen als het meest materiële onderwerp geïdentificeerd en is dit onderwerp ook geïntegreerd in het beloningsbeleid. Sanofi is naar plek 3 gestegen in de Access to Medicine Index door onder andere het opzetten van een strategisch programma om ontwikkelingslanden beter toegang te geven tot haar medicijnen. Om de toegang tot medicijnen strategie te steunen en versterken zijn hierover op de aandeelhoudersvergadering van 2026 vragen gesteld door een groep aandeelhouders, waaronder Achmea IM, en beantwoord door Sanofi. Sanofi heeft toegelicht hoe het bedrijf de toegang tot medicijnen strategie verder zal ontwikkelen, zoals opschaling van medicijnen en uitbreiding naar meer landen.

Abbott

In de verschillende gesprekken die gevoerd zijn met Abbott stond de onderneming open voor feedback. Abbott rapporteert jaarlijks over de voortgang van het duurzaamheidsplan 2030, inclusief de doelstelling om in 2030 het leven te verbeteren van 3 miljard mensen per jaar. Toegankelijkheid en betaalbaarheid van medicijnen zijn prioriteiten in de duurzaamheidsaanpak. Ook ontwikkelt de onderneming rapportage in lijn met de Europese CSRD-richtlijn. Wel zijn er nog verbeterpunten, zoals transparantie over lobbyactiviteiten en duurzaamheidsdoelstellingen koppelen aan het beloningsbeleid. Op deze punten hebben we voorbeelden van best practices gedeeld. Hoewel deze

ook door Abbott intern besproken zijn, is hier nog geen actie op ondernomen. De voornaamste reden die het bedrijf hiervoor aangeeft is dat het gevestigd is in de Verenigde Staten.

AstraZeneca

AstraZeneca richt zich op de ontwikkeling van innovatieve geneesmiddelen. Het bedrijf werkt intensief samen met academische instellingen, onderzoeksorganisaties en andere farmaceutische bedrijven en kreeg wereldwijde aandacht voor het COVID-19-vaccin. Toegankelijke en betaalbare medicijnen is een prioriteit voor AstraZeneca en het bedrijf toont bereidheid dit thema beter te integreren in het beloningsbeleid. AstraZeneca rapporteert in lijn met de CSRD-richtlijn en heeft duurzaamheidsdoelen opgesteld voor het uitbreiden van de toegankelijkheid tot zorg. Vanaf 2025 rapporteert AstraZeneca jaarlijks over het aantal mensen dat bereikt is en hoeveel daarvan tot achtergestelde groepen behoort.

Thermo Fisher

Thermo Fisher levert producten en diensten voor wetenschappelijk onderzoek, gezondheidszorg en toegepaste wetenschap. Thermo Fisher heeft doelen opgesteld op het gebied van toegang tot zorg en in haar beleid aandacht voor diversiteit in onderzoek. Tegelijk zien we dat de onderneming nog stappen kan zetten, bijvoorbeeld door een strategie te ontwikkelen om producten beter toegankelijk te maken in ontwikkelingslanden. Thermo Fisher werkt actief aan rapportage, inclusief de CSRD-richtlijn, en blijft zich inzetten voor wereldwijde toegang tot zorg, ondanks veranderende politieke omstandigheden in de Verenigde Staten. Wel zijn er nog verbeterpunten op het gebied van integratie van toegang tot gezondheidszorg in governance en beloningsbeleid.

4.5.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 is het thema afgesloten. De voortgang op de mijlpalen ziet er als volgt uit:

TABEL 4.5.2.1 MIJLPALEN ACCESS TO HEALTHCARE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Abbott Laboratories	Verenigde Staten	Zorgproducten en -apparaten	BBB*						
2 Amgen Inc.	Verenigde Staten	Biotechnologie	A*						
3 AstraZeneca PLC	Verenigd Koninkrijk	Geneesmiddelen	5/20						
4 Danaher Corporation	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	A*						
5 Eli Lilly and Company	Verenigde Staten	Geneesmiddelen	19/20						
6 Jazz Pharmaceuticals Plc	Ierland	Geneesmiddelen	A*						
7 Sanofi	Frankrijk	Geneesmiddelen	3/20						
8 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Japan	Geneesmiddelen	9/20						
9 Thermo Fisher Scientific Inc.	Verenigde Staten	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	BBB*						

¹ Relatieve plek in 'Access to Medicine Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Medicine Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.5.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE.

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Amgen	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over toegang tot medicijnen.	Amgen heeft haar strategie over toegankelijkheid, prijsbeleid en betaalbaarheid van medicijnen openbaar gemaakt.
Aspen Pharmacare	- De onderneming geeft haar strategie en doelstellingen op het gebied van Access to Healthcare een plek in het variabele beloningsbeleid. - De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over toegang tot medicijnen.	- Het verbeteren van toegang tot medicijnen is opgenomen in het beloningsbeleid als key performance indicator (KPI). - Aspen rapporteert jaarlijks over het aantal patiënten dat bereikt is in ontwikkelingslanden.
AstraZeneca	- De onderneming vertaalt haar strategie rondom Access to Healthcare naar heldere doelstellingen. - De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over toegang tot medicijnen.	- AstraZeneca heeft duurzaamheidsdoelen opgesteld voor het uitbreiden van de toegankelijkheid tot zorg. - AstraZeneca rapporteert jaarlijks over het aantal mensen dat bereikt is en hoeveel daarvan tot achtergestelde groepen behoort.
Jazz Pharmaceuticals	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over toegang tot medicijnen.	Jazz Pharmaceuticals zal op basis van haar dubbele materialiteitsanalyse de duurzaamheidsstrategie en transparantie verder vorm geven.
Takeda Pharmaceuticals	De onderneming vergroot de transparantie en rapportage over toegang tot medicijnen.	Takeda heeft haar jaarlijkse rapportage over toegang tot medicijnen uitgebreid.

4.5.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.5.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.5.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	67%	ja

Kwalitatieve duiding

Er zijn grote verschillen tussen de ondernemingen waarmee gesproken is. Bij sommige bedrijven is toegankelijke en betaalbare medicijnen grotendeels geïntegreerd in de strategie van het bedrijf, terwijl dit bij andere bedrijven (nog) niet het geval is. De Europese CSRD-rapportageverplichting heeft bij veel bedrijven geholpen om de duurzaamheidsstrategie, prioritering en transparantie te verbeteren. Het integreren van KPI's op het gebied van toegankelijkheid van medicijnen in het beloningsbeleid blijft een van de belangrijkste uitdagingen, voornamelijk bij Amerikaanse bedrijven.

Governance: steeds meer ondernemingen verankeren toegang tot gezondheidszorg in hun governance-structuren door het onderwerp expliciet mee te nemen in managementverantwoordelijkheden en, in toenemende mate, in beloningsbeleid. Tegelijkertijd blijft bij verschillende bedrijven ruimte voor verbetering, met name waar toegankelijkheid nog onvoldoende is geïntegreerd in incentives voor bestuurders en in goede toezichtmechanismen.

Beleid: De meeste ondernemingen beschikken inmiddels over een formeel beleid of strategische visie op toegang tot betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg. Koplopers onderscheiden zich door duidelijke materiële analyses en expliciete beleidskaders waarin toegankelijkheid en betaalbaarheid structureel zijn opgenomen.

Implementatie: bedrijven laten toenemende voortgang zien in de uitvoering van hun strategie door het formuleren van concrete doelstellingen, het meten van impact en het uitbreiden van programma's die de toegang tot zorg verbeteren. De mate van implementatie verschilt echter sterk, waarbij sommige ondernemingen nog duidelijke KPI's, doelstellingen of een uitgewerkte aanpak missen.

Samenwerking: samenwerking met NGO's, universiteiten, zorginstellingen en andere belanghebbenden lijkt een belangrijk instrument om de toegang tot medicijnen en diagnostiek te vergroten. Daarnaast heeft actieve betrokkenheid van beleggers bijgedragen aan verdere ontwikkeling van strategieën, kennisdeling en versterking van beleid bij ondernemingen.

Transparantie: de kwaliteit van rapportage en transparantie is de afgelopen jaren duidelijk verbeterd, mede door de voorbereiding op en implementatie van de CSRD-richtlijn. Hoewel steeds meer ondernemingen rapporteren over toegankelijkheid en betaalbaarheid van hun medicijnen, blijven transparantie over prijsbeleid, lobbyactiviteiten en voortgangsindicatoren belangrijke aandachtspunten.

4.6. Goede Voeding

Ondanks dat het recht op een goede gezondheid is benoemd in artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, is een goede gezondheid wereldwijd niet vanzelfsprekend. Eén van de thema's die cruciaal is voor een goede gezondheid is voeding. Zowel goede - als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Zo is enerzijds 1 op de 9 mensen wereldwijd ondervoed en hebben anderzijds ook meer dan 650 miljoen mensen juist obesitas. Om gezondere voedingspatronen mogelijk te maken zijn niet alleen individuele keuzes van belang. Zo is het van belang dat gezonde voeding ook daadwerkelijk beschikbaar is, tegen betaalbare prijzen. Ook is het belangrijk dat consumenten goede informatie kunnen krijgen over de gezondheid van de producten die zij kopen en dat aanbieders terughoudend zijn in marketing van ongezonde producten. Kortom, juist ondernemingen zijn aan zet om betaalbare gezondere opties aan te bieden, te promoten en duidelijke informatie te geven.

Bij dit engagementthema bouwen we voort op het eerdere engagementthema 'Access to Nutrition' dat we tot 2023 hebben gevoerd met de voedingsmiddelenindustrie. Echter, voegen we nu andere sectoren toe die een belangrijke rol spelen in het beschikbaar maken van (on)gezonde voeding, zoals de supermarktsector en brouwerijen. Ook verbreden we onze doelstellingen om zo de verschillende mogelijkheden die ondernemingen hebben om gezondere voedingspatronen te stimuleren in ons engagement te adresseren. Het gaat dan om het gezonder maken van de productenportefeuille, het betaalbaarder maken van gezonde voeding, het beleid rondom de marketing van ongezonde voeding, lobbyactiviteiten, maar ook om het verbeteren van de rapportages van ondernemingen over deze onderwerpen.

4.6.1. Overzicht

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.6.1.1 DOELSTELLINGEN GOEDE VOEDING

Categorie	Indicatoren
Governance	- De onderneming heeft publieke doelstellingen die SMART zijn geformuleerd, om de gezondheidssimpact van hun productenportefeuille te vergroten. - De onderneming integreert het thema "Gezonde Voeding" in de corporate governance, bijvoorbeeld: - Door doelen op gebied van gezonde voeding te integreren in haar beloningsbeleid. - Door het thema aantoonbaar te beleggen en te bespreken binnen de relevante commissies van het bestuur.
Beleid	- De onderneming heeft publiek beschikbaar beleid om: - Geen marketing van ongezonde voeding te richten op kinderen; - Wanneer de onderneming alcoholische dranken produceert, verantwoord alcoholgebruik tegen te gaan en de marketing daarop aan te passen; - Wanneer de onderneming babyvoeding produceert, publiekelijk kenbaar te maken dat het "The International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes" respecteert.
Implementatie & monitoring	- De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. Bijvoorbeeld via: - Het gezonder maken van bestaande producten; - Het introduceren van gezondere producten en/of menu-opties; - Het betaalbaar en breder beschikbaar maken van gezonde voeding; - Het beter informeren van klanten wat betreft de voedingswaarde van haar producten; - Het actief promoten en stimuleren van gezondere opties.
Samenwerking in de keten	- De onderneming werkt actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding. - De onderneming neemt publiekelijk op een positieve manier een standpunt in op het thema "Gezonde Voeding". Bijvoorbeeld via haar lobby-beleid en openbare standpunten.
Transparantie	- De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling System' dat de gezondheid van producten in kaart brengt. - De onderneming is transparant over haar lobbyactiviteiten op het thema "Gezonde Voeding".

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 2: Geen Honger
- SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

Samenwerking

Bij dit engagement traject werken we samen met het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van 'ShareAction', het 'Interfaith Center on Corporate Responsibility' (ICCR), het 'Access to Nutrition Initiative' en de 'Health Engagement Alliance'.

LIPH

Het 'Long-term Investors in People's Health' (LIPH) programma van ShareAction is een samenwerkingsverband op het gebied van verantwoord beleggen en gezondheid. Het internationale initiatief richt zich op asset managers en asset owners die stappen willen zetten op het thema "Gezondheid". Binnen het thema "Gezondheid" wordt aandacht besteed aan toegang tot zorg (inclusief medicijnen), een gezond milieu (denk aan de gezondheidsimpact van luchtverontreiniging), gezonde voeding en gezonde werkomstandigheden. Doelen van het programma zijn o.a.

- Samenwerking bij engagement op het thema gezondheid;
- Kennis delen om de impact van beleggingen op het thema gezondheid beter in kaart te brengen;
- Inzicht krijgen in de belemmeringen die bedrijven ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving, om stappen te zetten naar een gezondere samenleving.

ICCR

Het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) is een organisatie in de Verenigde Staten die in samenwerking met haar leden engagement voert en resoluties indient op diverse duurzaamheidsthema's, waaronder het thema "Gezonde Voeding". Deze samenwerking zullen we met name inzetten bij het escaleren wanneer engagement niet goed loopt, bijvoorbeeld door het indienen van resoluties.

Access to Nutrition Initiative

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen;
- Het niet promoten van producten die borstvoeding kunnen vervangen.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index, regionale indices die inzoomen op specifieke landen, als thematische indices. Voorbeelden van deze thematische indices zijn onderzoeken naar de marketing van vervangers van borstvoeding en de gezondheid van voeding voor jonge kinderen. De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Goede Voeding kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als een gezamenlijk engagementprogramma gelanceerd vanuit het Access to Nutrition Initiative. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel.

Health Engagement Alliance

In samenwerking met VGZ, A.S.R., Cardano en Achmea IM is de Health Engagement Alliance (HEAL) opgericht, een platform om samen te werken bij het engagement met fastfood ondernemingen. In eerste instantie zal dit gericht zijn op de bekendere fastfoodketens, waaronder Restaurant Brands International (o.a. Burger King), Yum!Brands (o.a. Pizzahut), McDonald's, Sodexo en Starbucks.

In de eerste helft van 2026 hebben we een tweede rapportage uitgebracht in samenwerking met HEAL. In de rapportage wordt de voortgang besproken van de zes bedrijven uit de out-of-home sector waarmee we gezamenlijk engagement voeren. Ook beschrijven we huidige ontwikkelen op het gebied van gezonde voeding en lichten we best practices toe.

Voortgang

In de eerste helft van 2026 hebben we gesproken met **PepsiCo** en **Coca-Cola**. Daarnaast hebben we een schriftelijke update ontvangen van **Associated British Foods** en **Woolworths**. **Domino's** en **McDonalds** hebben helaas, na meerdere pogingen, niet gereageerd op onze uitnodigingen om een vervolgesprek in te plannen. In de tweede helft van 2026 zullen we contact opnemen met de Nederlandse bedrijfstak van deze ondernemingen en escalatiemaatregelen overwegen.

PepsiCo

In de eerste helft van 2026 hebben wij voor de eerste keer gesproken met PepsiCo over de voortgang van hun voedings- en gezondheidsstrategie. PepsiCo heeft meerdere doelstellingen behaald voor 2025 op het gebied van reductie van suiker, zout en verzadigd vet en werkt inmiddels aan aangescherpte doelen richting 2030. Het

bedrijf benadrukte dat het behalen van bepaalde doelen niet leidt tot minder inspanning: portfoliotransformatie en innovatie blijven centraal staan. In het gesprek bespraken we tevens de uitkomsten van de Access to Nutrition Index (ATNI), waarin PepsiCo's aandeel 'gezondere producten' is gestegen naar 25%. PepsiCo verwacht dat dit aandeel verder zal toenemen. Ook kwam het gebruik van verschillende Nutrient Profiling Models (NPM's) ter sprake. Een wereldwijd uniform model acht PepsiCo momenteel niet haalbaar vanwege uiteenlopende regionale regelgeving. Verder lichtte het bedrijf de verankering van voedingsdoelen op bestuursniveau toe, waaronder de koppeling met het beloningsbeleid. In het vervolg willen we sturen op verdere concretisering van doelstellingen voor 2030 en duidelijke rapportage over ESG-integratie in het beloningsbeleid.

Coca-Cola

In samenwerking met het Healthy Markets Initiative van ShareAction hebben we een online bespreking gehad met Coca-Cola. Net als PepsiCo heeft Coca-Cola aangegeven niet van plan te zijn om een NPM te gebruiken voor rapportage, omdat deze volgens het bedrijf niet land specifiek zijn, onvoldoende rekening houden met caloriearme dranken en weinig toegevoegde waarde bieden. De strategie van het bedrijf op het gebied van gezonde voeding is gericht op een breed aanbod, producten met kleinere porties en investeringen in caloriearme en suikervrije producten. Strategisch blijft Coca-Cola inzetten op een breed drankenportfolio, variërend van frisdrank tot eiwitrijke dranken. Gezondheid wordt benaderd vanuit balans en variatie, niet door individuele producten als goed of slecht te bestempelen. Hoewel Coca-Cola vooruitgang heeft geboekt in het vergroten van het aandeel gezondere producten (nu circa 30%), zullen we Coca-Cola blijven aanmoedigen om, onder andere, op basis van een NPM te rapporteren over gezondheid en hier doelstellingen aan te verbinden.

Associated British Foods

Associated British Foods (ABF) heeft in de eerste helft van 2026 via de mail vragen beantwoord over de ontwikkelingen in hun gezondheidsstrategie in het afgelopen jaar. Het bedrijf heeft aangegeven dat door de diverse bedrijfsonderdelen er geen ondernemings-brede strategie is en het niet realistisch is om op basis van een uniforme NPM te rapporteren. Wel werkt ABF aan het herformuleren van producten om gezondheid te verbeteren, zoals een reductie in zout en suiker. Daarnaast rapporteren specifieke bedrijfsonderdelen wel over gezonde voeding. UK Grocery rapporteert bijvoorbeeld over het percentage verkochte producten met hoog vet-, zout- en/of suikergehalte. Hoewel er geen doelstellingen geformuleerd zijn speelt ABF wel in op de groeiende vraag van consumenten naar gezondere en duurzamere producten, zoals vezelrijke ontbijtgranen. ESG-doelstellingen zijn onderdeel van de groepsbrede beloningsstructuur met een prioritering van andere materiële thema's dan gezonde voeding. We

zullen het bedrijf blijven aanmoedigen om concrete ondernemings-brede doelstellingen te formuleren en goede praktijkvoorbeelden op te schalen.

Woolworths

In de eerste helft van 2026 heeft Woolworths schriftelijk inzicht gegeven in de ontwikkelingen omtrent gezonde voeding. Op het gebied van gezondheid en betaalbaarheid heeft de onderneming verschillende stappen gezet. Een belangrijke wijziging is dat het bedrijf gestopt is met de verkoop van elektronische sigaretten in Australië en in Nieuw-Zeeland. Ook breidt Woolworths het assortiment van alcoholvrije en alcoholarme dranken uit en worden deze producten actief gepromoot. Het gehele huismerk assortiment wordt al vijf jaar op rij door het George Institute for Global Health erkend als gezondste van de vier grote supermarkten in de regio, waarbij 87 procent als gezond wordt geclassificeerd. Het bedrijf focust daarbij op volkoren granen en groenten en het verhogen van de Health Star Rating, een erkend NPM initiatief. Ook heeft het bedrijf digitale hulpmiddelen ontwikkeld om consumenten te stimuleren gezonde producten te kiezen. Daarnaast heeft Woolworths prijzen van veel alledaagse artikelen verlaagd met gemiddeld 10 procent, als onderdeel van het opgezette Lower Shelf Price programma. Door deze ontwikkelingen zien we dat het bedrijf haar strategie op gezonde voeding blijft evalueren en aanscherpen en hierdoor voorloopt op peers op dit gebied. Daarom noteren we een mijlpaal voor deze onderneming voor het aantoonbaar vooruitgang boeken op haar doelstellingen en het gebruik van een NPM.

Vervolg

In de tweede helft van 2026 willen we nog een keer met de ondernemingen spreken en zullen we de voortgang monitoren op basis van de duurzaamheidsverslagen.

4.6.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.6.2.1 MIJLPALEN GOEDE VOEDING

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Anheuser-Busch InBev	Brazilië	Dranken	AA*						
2 Associated British Foods plc	Verenigd Koninkrijk	Voedselproducten	AA*						
3 Domino's Pizza, Inc.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	BB*						
4 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Hotels, restaurants en vrije tijd	BBB*						
5 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	4,5/10						
6 Sodexo SA	Frankrijk	Hotels, restaurants en vrije tijd	A*						
7 The Coca-Cola Company	Verenigde Staten	Dranken	3,3/10						
8 Woolworths Ltd	Australië	Consumentengoederen Distributie & Retail	BBB*						

¹ Relatieve score in 'Access to Nutrition Global Index' (Voor de ondernemingen met * is de MSCI ESG Score weergegeven omdat de onderneming niet is opgenomen in de 'Access to Nutrition Global Index').

LEGENDA MIJLPALEN

Symbol status ongewijzigd	Symbol statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.6.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE.

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
Woolworths	- De onderneming boekt aantoonbaar vooruitgang op haar doelstellingen. - De onderneming meet de gezondheid van haar productenportefeuille en rapporteert hierover, bijvoorbeeld via een zogenaamd 'Nutrient Profiling Model' dat de gezondheid van producten in kaart brengt.	- Woolworths vergroot de betaalbaarheid van alledaagse producten en stimuleert de keuze voor gezondere opties. - Woolworths heeft een strategie om gezonde producten op basis van een erkend NPM te verhogen.

4.6.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordtaan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.6.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.6.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	88%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	25%	nee

4.7. Just Transition

De transitie naar een klimaatneutrale economie heeft ingrijpende gevolgen voor werkgelegenheid, gemeenschappen, waardeketens én het milieu wereldwijd. Een rechtvaardige transitie, ofwel Just Transition, betekent dat deze omschakeling sociaal en ecologisch verantwoord plaatsvindt. Werknemers, toeleveranciers en gemeenschappen die geraakt worden door de energietransitie moeten eerlijk worden behandeld, beschermd en ondersteund. En dat geldt ook voor het milieu. Dit vraagt om beleid van ondernemingen dat inzet op sociale dialoog, her- en bijscholing van werknemers, bescherming van arbeidsrechten, zorg voor leefomstandigheden in mijnbouwgebieden en het voorkomen van milieuschade in kwetsbare regio's.

Internationale richtlijnen zoals de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business and Human Rights en ook een International Labour Organisation (ILO)-resolutie uit 2023⁶, onderstrepen het belang van een rechtvaardige transitie. Toch hebben veel ondernemingen nog onvoldoende beleid en maatregelen om negatieve sociale en ecologische gevolgen van de klimaattransitie te voorkomen of te verzachten. Vooral in sectoren als de auto-industrie en mijnbouw, waar herstructurering en verandering in relevante grondstoffen centraal staan, is het risico op sociale ontwrichting en milieuschade groot. In dit engagementthema gaan wij daarom in gesprek met ondernemingen in deze sectoren. Het doel is om beleid, uitvoering en transparantie rondom Just Transition te versterken, zodat de energietransitie eerlijk en duurzaam verloopt voor alle betrokkenen.

4.7.1. Overzicht

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.7.1.1 DOELSTELLINGEN JUST TRANSITION

Categorie	Indicatoren
Governance	- Verantwoordelijkheid voor just transition wordt op bestuursniveau belegd en de verantwoordelijke bestuurder heeft voldoende expertise op het thema. - Het bestuur voert gestructureerd de dialoog met experts en belanghebbenden op het thema. - Ondernemingen brengen hun just transition aanpak in lijn met de relevante internationale standaarden en richtlijnen op gebied van milieu, mensenrechten en arbeidsnormen.
Beleid	- De onderneming brengt de risico's voor en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie in kaart en ontwikkelt beleid om die risico's aan te pakken. - De onderneming stelt tijdsgebonden en meetbare indicatoren vast voor het mitigeren van de impact van de klimaattransitie op het milieu, haar werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming identificeert grondstoffen en leveranciers waarvoor het verhoogde due diligence uitvoert. - De onderneming stelt verwachtingen aan haar leveranciers ten aanzien van milieubescherming en sociale bescherming van werknemers en andere belanghebbenden. - De onderneming brengt haar beleid voor directe en indirecte lobbyactiviteiten in lijn met de doelstellingen van just transition.
Implementatie	- De onderneming voert een sociale dialoog met werknemers, vakbonden en andere belanghebbenden over een just transition. - De onderneming verschaft werknemers toegang tot groene en waardige banen en biedt werknemers om- en bijscholing aan. - De onderneming waarborgt milieubescherming bij haar eigen activiteiten en in de waardeketen. - De onderneming waarborgt de sociale bescherming van haar werknemers en andere belanghebbenden in de klimaattransitie. - De onderneming houdt rekening met kansengelijkheid bij de maatregelen die het neemt in het kader van een just transition.
Monitoring & Transparantie	- De onderneming rapporteert over de risico's voor, en impact op het milieu, werknemers en andere belanghebbenden als gevolg van de klimaattransitie. - De onderneming rapporteert over de impact van haar just transition-maatregelen.

⁶ In 2023, the International Labour Conference adopted a Resolution and Conclusions concerning a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit het meeste aan bij de volgende SDG's:

- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei (8.5, 8.7)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.1)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.6)

Samenwerking

Voor het thema Just Transition werken we samen met verschillende internationale en nationale partners. Zo nemen we deel aan het Just Transition engagementinitiatief van het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) en zijn we betrokken bij het Investor Initiative on Responsible Nickel Supply Chains, gecoördineerd door de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) en Rainforest Foundation Norway. In juni 2026 heeft Achmea IM zich als 'investor supporter' aangesloten bij de Global Investor Commission on Mining 2030. Dit is een gezamenlijk initiatief van investeerders dat tot doel heeft een visie te formuleren voor een sociaal en ecologisch verantwoorde mijnbouwsector in 2030.

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben wij met onderstaande ondernemingen de dialoog gevoerd over het thema Just Transition.

Anglo American

In juni spraken we voor het eerst met Anglo American over hoe de onderneming na de voorgenomen fusie met Teck Resources haar ESG-beleid wil versterken en haar Just Transition-strategie en impactrapportage kan aanscherpen. Anglo gaf aan dat integratieplanning loopt, maar dat keuzes over beleid, targets en best-practice pas na afronding van de fusie door het nieuwe bestuur worden gemaakt. Ten aanzien van Just Transition erkende Anglo dat aanvullende impact-kpi's relevant zijn, zoals kwaliteit van werk, werkzekerheid, inkomensontwikkeling en versterking van regionale economieën rond mijnbouwprojecten. Voor leefbaar loon toetst Anglo de beloning van eigen medewerkers aan benchmarks van het Fair Wage Network. Volgens de onderneming liggen de lonen van eigen medewerkers doorgaans op of boven deze benchmarks. Voor werknemers van onderaannemers en banen die worden ondersteund door het 'livelihood-programma' is de inzet nog beperkter. We hebben Anglo daarom aangemoedigd de reikwijdte en ambitie van het living wage commitment te verduidelijken en in mensenrechten-due diligence concreet te rapporteren waar ketenrisico's op zeer lage lonen bestaan. De onderneming heeft toegezegd aanvullende informatie te delen over deze onderwerpen.

BMW

In het tweede gesprek met BMW werd duidelijker hoe de onderneming Just Transition inmiddels concreter probeert te verankeren in beleid en interne processen. BMW sprak over de bredere koppeling tussen werknemersbeleid, strategie, milieu, mensenrechten en risico's in de waardeketen. BMW herkent veel al eerder in gang gezette activiteiten als relevant voor Just Transition, maar kan nog meer doen om de samenhang in uitvoering en rapportage over voortgang te versterken. Zo benoemde BMW waar de uitdagingen liggen: afbakening van het onderwerp, interne coördinatie, verschillen tussen markten en versnipperde rapportage. In de waardeketen werkt BMW aan mensenrechten due diligence, audits en samenwerking rond grondstoffen voor batterijen, zoals nikkel en kobalt. Tegelijk blijft de concrete impact op werknemers verderop in de keten nog onvoldoende inzichtelijk, net als de inzet op betaling van leefbaar loon in de keten.

Ford Motor Company

In het tweede gesprek vertelde Ford over de voortgang ten aanzien van de verankering van Just Transition in de strategie gericht op klimaatrisico's en elektrificering van nieuwe modellen. Ford benadrukte de ondersteuning van medewerkers via om- en bijscholing voor functies die verschuiven van verbrandingsmotoren naar hybride en volledig elektrische voertuigenproductie. Een ander instrument om Just Transition voor werknemers, ook in de keten, te waarborgen, is het betalen van een leefbaar loon. Ford wil dat leveranciers zich inzetten voor leefbaar loon en monitort het naleven via risicoanalyses. Ford gebruikt daarvoor de Drive Sustainability-vragenlijst en werkt ook samen met de Responsible Business Alliance (RBA) een bedrijvenplatform voor ketenverantwoordelijkheid. Ten aanzien van verantwoorde mijnbouw is verdere vooruitgang zichtbaar, onder meer via deelname aan het Responsible Mica Initiative en het Better Mining initiatief. Tot slot vroegen we Ford de rapportage over deze ontwikkelingen verder te versterken, onder meer door inzicht te geven in welke banen, regio's en leveranciersgroepen het grootste transitierisico lopen en door concrete KPI's te formuleren voor de belangrijkste aspecten van Just Transition.

Stellantis

Stellantis vertelde In het tweede gesprek over de erkenning van Just Transition als belangrijk thema binnen de elektrificatie van de onderneming. De onderneming benadrukte sociale dialoog, omscholing, bijscholing en vrijwillige vertrekregelingen, met name in Europa, waar de personele impact van de transitie het grootst lijkt. Leefbaar loon kwam daarbij naar voren als belangrijk instrument om een rechtvaardige transitie te waarborgen: eerlijke beloning kan bijdragen aan inkomenszekerheid, draagvlak onder werknemers en sociale bescherming in veranderende waardeketens. Stellantis bevestigt het belang van eerlijke beloning voor de eigen medewerkers en moedigt vergelijkbare principes bij leveranciers aan. Om dit werkelijk

in de keten te realiseren moet echter nog wel veel gebeuren. Op het gebied van verantwoorde mijnbouw erkent Stellantis grondstoffenwinning als mensenrechtenrisico en werkt het aan traceerbaarheid, audits en leverancierscontroles. In een volgend gesprek willen we spreken over verdere verbeteringen, zoals concrete Just Transition-KPI's, een analyse over personele impact, een betere leefbaar-loon-gap-analyse en meer transparantie over risicogebieden ten aanzien van mijnbouw van kritische grondstoffen voor batterijen.

Renault

In het tweede gesprek vertelde Renault hoe de onderneming met haar futuREady-strategie de ambities op het gebied van klimaat en Just Transition herbevestigt. De onderneming blijft inzetten op elektrificatie, met 16 nieuwe elektrische modellen en extra focus op kleinere, betaalbare elektrische voertuigen (EV's). Renault benadrukte daarnaast de voortgang op het gebied van om- en bijscholing. Via Renault University zijn inmiddels meer dan 50.000 medewerkers getraind in onder meer EV-technologie, circulaire economie en software. Ook op sociaal vlak gaf Renault aan wereldwijd uit te gaan van nationale minimumlonen, werknemersrechten en vakbondsvertegenwoordiging. De onderneming heeft nog geen expliciete aanpak voor leefbaar loon. Op het gebied van verantwoord inkopen zijn stappen gezet, waaronder de introductie van een nieuwe geïntegreerde code of conduct voor leveranciers, een risicoanalyse voor 18 kritieke materialen uit 81 landen en circa 100 uitgevoerde audits in 2025. Vooruitkijkend wil Renault doorgaan met responsible sourcing-initiatieven, en recycling – en circulaire oplossingen verder ontwikkelen. Daarnaast wil de onderneming haar aanpak ten aanzien van Just Transition intern beter coördineren en extern duidelijker communiceren.

Vervolg

In de tweede helft van 2026 willen we in ieder geval met de andere mijnbouw ondernemingen in het programma spreken.

4.7.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op de mijlpalen zien.

TABEL 4.7.2.1 MIJLPALEN JUST TRANSITION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Albemarle Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	n.a.						
2 Anglo American plc	Verenigd Koninkrijk	Metaal & Mijnbouw	36,7/100						
3 BMW	Duitsland	Automobielen	45/100						
4 Ford Motor Company	Verenigde Staten	Automobielen	6,7/100						
5 Mineral Resources Ltd.	Australië	Metaal & Mijnbouw	n.a.						
6 Renault SA	Frankrijk	Automobielen	23,3/100						
7 Rio Tinto Limited	Australië	Metaal & Mijnbouw	40/100						
8 Stellantis NV	Italië	Automobielen	45/100						

¹ De getoonde score is de Just Transition score van de World Benchmarking Alliance (WBA); de methodologie is gewijzigd en score is nu van 0-100;

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.7.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.7.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.7.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	62%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.8. Afgesloten: Kleding en Circulariteit

De kledingsector heeft momenteel een grote negatieve impact op milieu en klimaat. Dit komt door het gebruik van specifieke grondstoffen inclusief chemicaliën, het veroorzaken van CO₂-emissies, het grote watergebruik en watervervuiling. De sector veroorzaakt ongeveer 8% van de totale CO₂-emissies wereldwijd en gebruikt jaarlijks 93 biljoen liter water. Met name de bewerking van materialen en het kleuren van de stoffen, leidt tot veel watervervuiling. Maar vooral ook de relatief korte gebruiksduur van veel kleding zorgt voor een grote milieudruk. De kledingsector is nog verre van circulair en dit leidt tot enorme volumes aan afval, bestaande uit snel afgedankte - of zelfs onverkochte kleding. Per jaar belandt er 92 miljoen ton kledingafval op stortplaatsen. En als de verwachte groei van de kledingproductie, inclusief 'fast-fashion' doorzet, zal de hoeveelheid afval veroorzaakt door de sector tegen het einde van het decennium stijgen tot 134 miljoen ton per jaar. Kortom, de huidige, lineaire wijze waarop de kledingsector functioneert, betekent een grote belasting voor het milieu en een significant risico voor het klimaat en de menselijke gezondheid. Om de milieuproblemen in deze sector te verminderen, zal ze veel meer circulair moeten worden.

4.8.1. Overzicht

Doel van het thema

Doel van dit engagementprogramma is om de geselecteerde ondernemingen de nodige stappen te laten nemen om

serieus de transitie van een lineaire naar een circulaire kledingsector in te zetten. We vragen daartoe het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.8.1.1 DOELSTELLINGEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Categorie	Toelichting
Governance	De onderneming maakt de transitie naar een meer circulaire kledingsector onderdeel van de strategie. En de eindverantwoordelijkheid voor de voortgang is duidelijk belegd bij het bestuur van de onderneming
Beleid	De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert het beleid, meet de voortgang op basis van concrete indicatoren en rapporteert daarover in publieke rapportages
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met experts, sectorgenoten en andere relevante partijen, om kennis te ontwikkelen en te delen en daarmee de transitie te versnellen
Transparantie	De onderneming rapporteert transparant aan investeerders en andere belanghebbenden over kansen, risico's en de concrete voortgang naar een meer circulair business model en bedrijfsvoering

Bij het onderdeel 'governance' zullen we ook kijken of doelen met betrekking tot circulariteit onderdeel zijn van het beloningsbeleid van het bestuur van de onderneming. En we zullen vragen hoe de onderneming zich opstelt ten aanzien van nieuwe wetgeving die de transitie naar meer circulair werken moet stimuleren en faciliteren. We rekenen op een constructieve houding van de ondernemingen in de sector ten aanzien van dergelijke nieuwe wetgeving.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 12: Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (12.2, 12.4, 12.5, 12.6)

- SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen (14.1)

Samenwerking

In de eerste helft van 2026 namen we deel aan de online bijeenkomsten van het engagementinitiatief 'Fostering Action on Biodiversity through Responsible Investment in Clothing' ofwel FABRIC, gecoördineerd door de 'Finance for Biodiversity Foundation'. Voor deze vergaderingen werden externe experts uitgenodigd over reductie van schadelijke chemicaliën en verduurzaming van katoenproductie door toepassing van regeneratieve - of biologische landbouwmethoden. De kennis uit deze sessies kunnen we toepassen in de engagement gesprekken die we gezamenlijk voeren. Ook in de tweede helft van 2026

willen we de samenwerking met het FABRIC programma voortzetten voor het in de tweede helft van het jaar nieuw te starten vervolghetma over de kledingindustrie en circulariteit.

Conclusie

Eind juni hebben we het engagementthema over kleding en circulariteit afgerond. In het afgelopen half jaar spraken we nogmaals met enkele van de ondernemingen in het thema. Voor de overige ondernemingen hebben we de meest recente duurzaamheidsverslagen in de conclusie betrokken.

Adidas

We spraken Adidas voor de derde keer in november 2025. We bespraken de voortgang op gebied van gebruik van duurzamere materialen, beperking van de impact op verlies van biodiversiteit en de ontwikkeling van circulaire bedrijfsmodellen. Adidas werkt serieus aan certificeringen en traceerbaarheid voor gebruikte materialen en gebruikt sinds 2018 al 100% gecertificeerde katoen. Ook werkt Adidas aan verduurzaming van leer. Op gebied van circulaire bedrijfsmodellen experimenteert men met terugname, reparatie en doorverkoop in daarvoor geselecteerde markten. Duurzaam ontwerp, maar ook consumenteneducatie zijn belangrijke elementen van de transitie naar meer circulair werken. Adidas werkt ook samen met branchepartners, beleidsmakers en NGO's om circulaire modellen te bevorderen. Voor Adidas ligt de uitdaging vooral in het ontwikkelen en opschalen van circulaire bedrijfsmodellen. Ook in het jaarverslag over 2025 wordt de inzet op duurzame materialen en circulariteit voortgezet. Naar aanleiding van eerder genoteerde mijlpalen en de voortgang in het nieuwste jaarverslag beschouwen we de dialoog als succesvol afgerond.

Fast Retailing

In maart spraken we voor de tweede keer met Fast Retailing. We spraken over duurzaam materiaalgebruik en circulariteit, waar Fast Retailing zich vooral inzet op productlevensduur, reparatie, terugname van gebruikte producten en hergebruik van materialen. De onderneming heeft als doel dat in 2030 50% van alle gebruikte materialen gerecycled is, of materiaal met een lage CO₂ uitstoot. Fast Retailing werkt ook serieus aan reductie van gebruik van gevaarlijke chemische stoffen en heeft het gebruik van PFAS sinds 2017 uitgefaseerd. We hebben Fast Retailing in het gesprek nogmaals benadrukt dat we graag meer kwantitatieve rapportage zien over bijvoorbeeld inzicht in materiaalstromen, impact van de materialen en over de businesscase voor circulariteit. Fast Retailing gaf aan hier wel naar te willen kijken, maar deed daarover nog geen concrete toezegging. Hoewel de dialoog met Fast constructief was en de onderneming zich duidelijk inzet voor verduurzaming en circulariteit, sluiten we de dialoog zonder concrete successen af.

Gildan

Met Gildan hadden we in december 2025 het derde gesprek waarin we recente voortgang bespraken. En ook in het duurzaamheidsverslag over 2025 rapporteert Gildan goede voortgang. Zo bereikte het bedrijf 100% duurzame katoeninkoop, steeg het aandeel gerecycled polyester of alternatieve vezels naar 25% en nam het aandeel gerecyclede of duurzame verpakkingsmaterialen verder toe. Op gebied van circulariteit rapporteert Gildan een toename van recycling van productieafval. Daarnaast werkt Gildan aan end-of-life-oplossingen, waarbij producten na gebruik worden ingezameld en bewerkt voor hergebruik. Zo werden via TerraCycle gebruikte sokken ingezameld en gerecycled. We zien deze gerapporteerde voortgang als verdere implementatie van de eerder gerapporteerde toezeggingen en ronden daarmee de dialoog succesvol af.

Hennes & Mauritz

We spraken in september 2025 voor de derde keer met H&M. De onderneming toonde duidelijke voortgang in gebruik van duurzame materialen en circulaire business, wat aanleiding was voor het behalen van de mijlpaal implementatie. Ook in het jaarverslag over 2025 zien de verdere verbeteringen. Zo steeg het aandeel gerecyclede of duurzaam ingekochte materialen naar 91%, waarvan 32% gerecycled materiaal. Daarmee is daarmee de doelstelling voor 2025 gehaald. Ook gebruikt H&M vrijwel alleen gerecycled polyester en verlaagt het bedrijf het gebruik van primaire grondstoffen via efficiëntere assortimentsplanning. Op gebied van de circulaire activiteiten zien we ook groei. De omzet uit verkoop van gebruikte producten groeide met 31%. En H&M blijft investeren in textiel-naar-textielrecycling en circulaire oplossingen. Op basis van de eind 2025 genoteerde mijlpalen en de voortgang in het recente jaarverslag, ronden we de dialoog succesvol af.

TJX

In oktober spraken we voor de derde keer met TJX. We voerden dit gesprek samen met 1 ander lid van de FABRIC groep. TJX heeft geen grote ambities of doelen op gebied van circulariteit. Toch nemen de duurzaamheidsexperts deel aan diverse sectorinitiatieven over verduurzaming om goed te weten wat er speelt en om te anticiperen op verwachte wettelijke eisen rond verduurzaming van de kledingindustrie, zoals eisen rond eco-design en het digitale productpaspoort. We bespraken met TJX dat het van belang is om ontwikkelingen in de markt goed te volgen en stelden daarom voor om in de 'corporate responsibility leadership committee' een gesprek te agenderen over een routekaart voor verduurzaming van materiaalgebruik voor eigen-merk producten. We kregen op dit voorstel een voorzichtige toezegging. We noteren dit als een mijlpaal 'toezegging' en willen hier in het volgende gesprek met de onderneming op terug komen. Omdat de engagement doelen nog niet behaald zijn, maar de onderneming nog wel constructief is in de gesprekken, willen we de dialoog met TJX, in samenwerking met het FABRIC initiatief nog enige tijd

voortzetten. Dit gaan we doen in het nieuw te starten engagementprogramma dat zich wederom op de transitie naar een meer circulaire kledingsector gaat richten. Voor het programma dat we nu afronden stellen we vast dat de engagement doelen nog niet zijn behaald.

Zalando

We spraken voor de derde keer met Zalando in juni 2025. We spraken over de in het jaarverslag over 2024 zichtbare vorderingen op gebied van impactanalyse en dubbele materialiteitsanalyse. Ook de rapportage over gebruik van meer duurzame materialen was verbeterd. In het gesprek kon Zalando de recente ontwikkelingen nog nader toelichten. Zo kondigde de onderneming ook aan dat in de loop van 2025 een aantal nieuwe duurzaamheidscriteria in te voeren voor materialen voor de producten onder eigen label. In het gesprek vroegen we Zalando ook om meer aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de omzet uit circulaire activiteiten, zoals van het pre-owned platform dat tweedehands kleding verkoopt. In het jaarverslag over 2025 zien we wederom voortgang richting meer duurzamer materiaalgebruik, vooral duurzaam geproduceerde of gerecycled katoen en gerecycled polyester. Ook is het aanbod van gebruikte producten verder gegroeid. Op basis van de eind 2025 genoteerde mijlpalen en bewijs van voortgang in het jaarverslag over 2025 ronden we de dialoog succesvol af.

Zozo

In december 2025 gaf Zozo schriftelijk antwoord op een aantal vragen over de voortgang op gebied van duurzaamheid en circulariteit. Zozo beschouwt natuurlijk kapitaal en biodiversiteit als een belangrijk thema en voert op enkele locaties risicobeoordelingen uit, bijvoorbeeld ten aanzien van watergebruik en impact op biodiversiteit. Bij de impactanalyse en rapportage daarover kijkt de onderneming naar de richtlijnen van de TNFD en wil hier meer mee gaan werken. Voor de materialiteitsanalyse wordt rekening gehouden met dubbele materialiteit en vraagt Zozo ook input van belanghebbenden. Zozo rapporteert geen cijfers over gebruikte materialen in modeproducten omdat deze door externe merken worden geleverd. Wel onderzoekt Zozo samenwerking met de merken om de transparantie verder te verbeteren. De circulaire dienst ZOZO-USED wordt voortgezet, maar momenteel niet actief uitgebreid. Afsluitend moeten we vaststellen dat het niet gelukt is om een constructieve dialoog met Zozo op gang te brengen. De onderneming was enkel bereid vragen via email te beantwoorden. Ook uit de antwoorden konden we niet voldoende de inzet en ambitie op gebied van verduurzaming en transitie naar meer circulariteit vaststellen. We sluiten daarom deze dialoog onsuccesvol af.

4.8.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 is het thema afgesloten. De voortgang op de mijlpalen ziet er als volgt uit:

TABEL 4.8.2.1 MIJLPALEN KLEDING EN CIRCULARITEIT

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 FAST RETAILING CO., LTD.	Japan	Detailhandel	AA						
2 Gildan Activewear Inc.	Canada	Textiel, kleding en luxeproducten	AA						
3 Hennes & Mauritz AB	Zweden	Detailhandel	AA						
4 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Detailhandel	AA						
5 Kering SA	Frankrijk	Textiel, kleding en luxeproducten	AA						
6 TJX Companies Inc	Verenigde Staten	Detailhandel	A						
7 ZOZO Inc	Japan	Detailhandel	AAA						
8 Zalando SE	Duitsland	Detailhandel	AA						
9 adidas AG	Duitsland	Textiel, kleding en luxeproducten	AAA						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.8.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
VF Corp	Beleid: De onderneming ontwikkelt adequaat beleid gericht op de transitie naar een circulaire economie. Onderdeel daarvan zijn concrete tijdgebonden doelen, met indicatoren waarop voortgang wordt gemeten en gerapporteerd.	In het duurzaamheidsverslag over 2025 schrijft VF Corp dat het met een externe consultant aan de slag gaat met het maken van een impactanalyse van gebruikte materialen (voetafdruk analyse). Dit kan belangrijke informatie opleveren voor aanscherping van het beleid.

4.8.3. Eindevaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.8.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.8.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	78%	ja

Kwalitatieve duiding

Met het engagementprogramma kleding en circulariteit hebben we de genoemde ondernemingen gevraagd en aangemoedigd om zich (meer) in te zetten om de transitie naar een circulaire kledingsector te versnellen. De gesprekken gingen vooral over impactanalyses, duurzamer materiaalgebruik, circulariteit en rapportage. Bij de meeste dialogen was het gesprek constructief en is er duidelijk vooruitgang getoond. Bij een paar van de ondernemingen liep de dialoog niet of moeizamer en is helaas geen succes behaald. Afrondend kunnen we vaststellen dat in de kledingsector de urgentie om meer circulair te gaan werken op de agenda komt. Deze transitie staat echter nog aan het begin en er is - ook voor de ondernemingen die al serieus aan de slag zijn - nog heel veel werk te verzetten. Daarom willen wij graag met een aantal andere bedrijven in de sector ook het gesprek aangaan over dit belangrijke thema. Hieronder nog per sub-doel van het programma een aantal bevindingen.

Governance: Uit de gesprekken bleek dat circulariteit en duurzaam materiaalgebruik bij meerdere ondernemingen sterker onderdeel werden van de duurzaamheidsstrategie die op board niveau wordt bepaald. Onder druk van klimaatbeleid en doelen voor reductie van CO₂ emissies in de keten, maar ook toenemende aandacht voor impact op de natuur, wordt in toenemende mate gekeken naar de milieudruk van gebruikte materialen. Ook risico's op gebied van verwachte wetgeving en kansen op gebied van meer circulaire businessmodellen komen op de agenda van het bestuur van bedrijven in de sector.

Beleid: Het beleid voor duurzame materialen was bij de meeste ondernemingen concreter dan het beleid voor circulaire verdienmodellen. Bij Adidas, Gildan, H&M, VF Corp en Zalando zagen we al rapportage over doelen of voortgangsindicatoren voor bijvoorbeeld katoen, polyester, alternatieve vezels en verpakkingen. Circulariteit is nog vaak beperkt meetbaar. We vroegen bedrijven daarom om duidelijkere kpi's, bijvoorbeeld voor circulaire activiteiten en omzet uit 'pre-owned' (gebruikte) producten.

Implementatie: Ook ten aanzien van implementatie van beleid zagen we voortgang. Bedrijven gebruiken steeds meer duurzame, gecertificeerde katoen maar ook het aandeel gerecycled katoen neemt toe. En er wordt gewerkt aan duurzamer leer. Bij polyester laten veel bedrijven een sterke stijging zien van het aandeel gerecycled materiaal. Daarbij wordt ook geïnvesteerd in de verbetering van 'textiel naar textiel recycling' om te voorkomen dat polyester uit voedselverpakking en flessen wordt gebruikt voor productie van kleding.

De opschaling van terugname, reparatie, doorverkoop en textiel-naar-textielrecycling bleef echter bij veel ondernemingen nog beperkt en gaat minder snel dan de groei in gebruik van duurzame materialen. Hier blijft dus nog steeds een grote uitdaging voor de sector.

Samenwerking in de keten: De gesprekken bevestigden dat samenwerking noodzakelijk was om verduurzaming en circulariteit te versnellen. Zo werkt Adidas samen met branchepartners, beleidsmakers en NGO's en bespreekt Inditex mogelijkheden voor verduurzaming en samenwerking met leveranciers. Ook samenwerking aan standaarden en ketendata werd als relevant genoemd.

Transparantie in rapportage: De rapportage over duurzame materialen, impactanalyse en voortgang verbeterde bij meerdere ondernemingen. Dit was ook te danken aan de invoering van de Europese wetgeving over duurzaamheidsrapportage (CSRD), die veel informatie vereist over bijvoorbeeld materiaalgebruik en het duurzaamheidsbeleid. Tegelijk bleef transparantie over circulaire omzet en 'end-of-life-oplossingen' nog beperkt.

4.9. Klimaattransitie Luchtvaart

De luchtvaartsector staat voor een enorme uitdaging als het gaat om de klimaattransitie. Deze sector is verantwoordelijk voor ongeveer 2-3% van de wereldwijde CO₂-uitstoot, en de vraag naar luchtvervoer blijft groeien. Om de klimaatdoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs te halen, moet de luchtvaartsector drastische maatregelen nemen om de uitstoot te verminderen. Eén van de belangrijkste strategieën is de ontwikkeling en inzet van duurzame vliegtuigbrandstoffen (SAF). Deze brandstoffen, gemaakt van hernieuwbare bronnen zoals plantaardige oliën en afval, kunnen de CO₂-uitstoot van vliegtuigen aanzienlijk verminderen. Een andere belangrijke maatregel is het verbeteren van de operationele efficiëntie. Dit omvat het optimaliseren van vluchtroutes en het moderniseren van de vloot met zuinigere vliegtuigen om brandstofverbruik en uitstoot te minimaliseren. Voor de langetermijn moet de sector ook kijken naar hybride en elektrische vliegtuigen. Tot slot speelt regelgeving – waar ondernemingen via hun lobbyactiviteiten invloed op uitoefenen – een cruciale rol. Overheden kunnen emissienormen stellen en de sector stimuleren om te investeren in groene technologieën.

4.9.1. Overzicht

Doel van het thema

We vragen het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.9.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

Categorie	Indicatoren
Governance	- De onderneming belegt verantwoordelijkheid voor klimaatbeleid op bestuursniveau. - Beloningsbeleid voor bestuurders is gekoppeld aan klimaatdoelstellingen.
Beleid	- De onderneming heeft reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming heeft extern gevalideerde 'science-based' emissiereductie-doelstellingen. - De onderneming heeft een doelstelling voor netto-nul uitstoot. - De onderneming maakt onderscheid tussen emissiereductie en -compensatie in haar strategie en doelstellingen. - De onderneming heeft een strategie en doelstellingen voor het beperken van condenssporen. - De onderneming brengt haar lobbybeleid in lijn met de eigen klimaatambities. - De onderneming voert een klimaatscenario-analyse uit.
Innovatie	- De onderneming ontwikkelt een plan voor de transitie van haar vloot. - De onderneming ontwikkelt een inkoopbeleid voor duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming neemt maatregelen om route-efficiëntie te verbeteren. - De onderneming brengt geplande investeringen in lijn met haar klimaatdoelstellingen.
Samenwerking	- De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor het verbeteren van brandstofefficiëntie. - De onderneming werkt samen met branchegenoten en leveranciers voor de opschaling van duurzame vliegtuigbrandstof. - De onderneming draagt bij aan wetenschappelijke onderzoek over de klimaateffecten van condenssporen.
Transparantie	- De onderneming rapporteert emissiedata voor scope 1, 2 en 3-emissies. - De onderneming rapporteert over de klimaateffecten van condenssporen. - De onderneming rapporteert over haar brandstofverbruik. - De onderneming rapporteert aan CDP over haar klimaattransitieplan.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.4 en 12.6)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2 en 13.3)

Voortgang

In de eerste helft van het jaar hebben we twee nieuwe ondernemingen geselecteerd, aangeschreven en uitgenodigd voor een introductiegesprek.

United Airlines

Tijdens de engagementcall van mei 2026 bevestigde United Airlines zijn positie als een van de meer ambitieuze luchtvaartmaatschappijen op het gebied van klimaattransitie. De onderneming beschikt over een netzerodoelstelling voor 2050 en heeft een door het Science Based Targets initiative gevalideerde emissie-intensiteitsdoelstelling voor 2035. Daarbij maakt United expliciet onderscheid tussen emissiereductie en compensatie, wat aansluit bij onze verwachtingen voor een geloofwaardige klimaatstrategie. Tegelijkertijd blijft de uitvoering sterk afhankelijk van de opschaling van duurzame vliegtuigbrandstof (SAF), verbeteringen in vliegtuigtechnologie en ondersteunend beleid. Op de belangrijke indicatoren werd voortgang gerapporteerd zoals vlootvernieuwing, operationele efficiëntie en samenwerking binnen de sector. United verwacht meer dan 120 nieuwe vliegtuigen in gebruik te nemen en investeert via United Airlines Ventures en het Sustainable Flight Fund in SAF-gerelateerde innovaties. Ook werkt het bedrijf samen met branchegenoten, leveranciers en beleidsmakers om SAF-productie te versnellen. Tegelijkertijd blijft deze SAF het grootste aandachtspunt. Het huidige SAF-gebruik bedraagt circa 0,6% van het totale brandstofverbruik en United erkent dat onvoldoende productiecapaciteit beschikbaar lijkt om sectorbrede ambities voor 2030 te realiseren. Vervolgengagement zal daarom gericht blijven op SAF-inkoop, leveringszekerheid, governance, scenarioanalyse en de beheersing van niet-CO₂-effecten zoals contrails.

LATAM Airlines

Tijdens het engagementgesprek met LATAM Airlines Group in mei is voortgang zichtbaar geworden in de wijze waarop het bedrijf zijn klimaatstrategie vormgeeft. Het bedrijf erkent openlijk dat absolute emissies op korte termijn waarschijnlijk nog zullen stijgen als gevolg van de groei van de onderneming en de beperkte beschikbaarheid van Sustainable Aviation Fuel (SAF). Tegelijkertijd investeert LATAM nadrukkelijk in vlootvernieuwing, waarbij het aandeel nieuwe generatie vliegtuigen richting 2030 aanzienlijk moet toenemen. Daarnaast heeft LATAM zijn klimaatdoelstellingen aangepast van absolute emissiereductiedoelen naar intensiteitsdoelen. Volgens het bedrijf sluit deze aanpak beter aan bij de huidige marktrealiteit en voorkomt zij een te grote afhankelijkheid van compensatiemaatregelen. Ook blijft LATAM actief betrokken bij de ontwikkeling van regionale SAF-markten, waarbij Brazilië wordt gezien als de belangrijkste toekomstige productielocatie in Zuid-Amerika. Wel blijven er duidelijke aandachtspunten bestaan. Er is nog geen formeel emissiepiekjaar vastgelegd, inzicht in gecontracteerde SAF-volumes ontbreekt, de interne CO₂-prijs blijft relatief laag en er zijn geen specifieke scope 3-reductiedoelstellingen. Deze onderwerpen vormen daarom belangrijke punten voor vervolengagement in de komende periode.

Vervolg

Aan het einde van 2026 willen we weer met alle ondernemingen in dit thema gesproken hebben. Bij de planning van gesprekken houden we onder andere rekening met publicatie van het nieuwe duurzaamheidsverslag van de onderneming.

4.9.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.9.2.1 MIJLPALEN KLIMAATTRANSITIE LUCHTVAART

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,42						
2 DSV A/S	Denemarken	Luchttransport & Logistiek	6,3						
3 Deutsche Post AG	Duitsland	Luchttransport & Logistiek	6,13						
4 FedEx Corporation	Verenigde Staten	Luchttransport & Logistiek	6,14						
5 LATAM Airlines Group	Chili	Luchtvaartmaatschappijen	5,17						
6 Qantas Airways Limited	Australië	Luchtvaartmaatschappijen	5,3						
7 United Airlines Holdings, Inc.	Verenigde Staten	Luchtvaartmaatschappijen	5,49						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.9.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.9.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.9.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	0%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.10. Klimaattransitie Chemie

De chemiesector is een belangrijke pijler van de wereldeconomie en levert circa 2% van het mondiale BBP. De primaire chemicaliën – ammoniak, methanol en high-value chemicaliën – vormen de basis voor een breed scala aan producten. Tegelijkertijd veroorzaakt de sector aanzienlijke klimaatschade: ongeveer 4% van de wereldwijde CO₂-uitstoot komt uit chemische productie. Zonder verduurzaming zullen de productie van primaire chemicaliën én de uitstoot tegen 2050 ruimschoots verdubbelen. Decarbonisering is daarom cruciaal, maar complex, omdat fossiele brandstoffen de benodigde koolstof en waterstof leveren en de diversiteit aan producten en processen het lastig maakt om het ambitieniveau van klimaatdoelen vast te stellen. Waterstofproductie voor ammoniak en methanol is een grote emissiebron waardoor opschaling van met hernieuwbare energie geproduceerde groene waterstof essentieel is. Ook koolstofafvang en -opslag (CCS) kan emissies verlagen, waarbij afgevangen CO₂ opnieuw kan dienen als grondstof. Toch zijn deze technologieën nog niet altijd economisch aantrekkelijk of eenvoudig op te schalen.

4.10.1. Overzicht

Doel van het thema

We vragen het volgende van de geselecteerde ondernemingen:

TABEL 4.10.1.1 DOELSTELLINGEN KLIMAATTRANSITIE CHEMIE

Categorie	Indicatoren
Governance	- De onderneming stelt een bestuurder of bestuurscomité aan met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op het klimaatbeleid. - Beloningsbeleid voor bestuurders is gekoppeld aan klimaatdoelstellingen. - De verantwoordelijke bestuurders hebben voldoende en aantoonbare kennis op het gebied van klimaat.
Beleid	- De onderneming heeft reductiedoelstellingen voor scope 1, 2 en 3 emissies. - De onderneming heeft extern gevalideerde 'science-based' emissiereductie-doelstellingen. - De onderneming heeft een doelstelling voor netto nul uitstoot. - De onderneming heeft een doelstelling voor volledige (hernieuwbare) elektrificatie in de productieprocessen. - De onderneming voert een klimaatscenario-analyse uit die tenminste een 1.5°C scenario omvat.
Strategie	- De onderneming brengt geplande investeringen in lijn met haar klimaatdoelstellingen. - De onderneming stelt een kapitaalallocatieplan op voor CCUS. - De onderneming ontwikkelt een plan voor het uitschakelen van langetermijn investeringen in koolstofintensieve activa. - De onderneming ontwikkelt een plan voor het elektrificeren van haar productieprocessen.
Transparantie	- De onderneming rapporteert emissiedata voor scope 1, 2 en 3 emissies. - De onderneming rapporteert aan CDP over haar klimaattransitieplan. - De onderneming maakt onderscheid tussen emissiereductie en -compensatie in haar strategie en doelstellingen. - De onderneming brengt haar lobbybeleid in lijn met de eigen klimaatambities en het Klimaatakkoord van Parijs.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie (7.2 en 7.3)
- SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur (9.4)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.4 en 12.6)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2 en 13.3)

Samenwerking

Via de Dutch Engagement Coalition (DEC)⁷ gaan we de samenwerking aan met onze Nederlandse branchegeenoten. Waar ons engagement met de chemiesector overlapt, voeren we samen de dialoog. In alle dialogen nemen we een actieve rol. Dit kan, zoals bepaald in de 'Terms of Reference' van de DEC als "Lead" of "Active supporting investor". Daarnaast delen we best-practices met elkaar en

⁷ De Dutch Engagement Coalition (DEC) is een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders bestaande uit Achmea IM, APG, a.s.r. asset management, MN, Pensioenfonds Rail & OV, PGGM en Van Lanschot Kempen.

ontwikkelen we gezamenlijke engagementverwachtingen voor de sector.

Voortgang

Ecolab

In het verlengde van onze eerdere analyse van Ecolab's klimaatstrategie en de geuite zorgen over de aanpak van scope 3-emissies, zijn wij in februari 2026 het gesprek met de onderneming aangegaan. Ecolab lichtte toe dat het zich richt op de grootste emissiebronnen binnen de waardeketen, waaronder ingekochte goederen en het energiegebruik van apparatuur bij klanten. De onderneming werkt aan een reductiedoelstelling van 25% in 2030 en ziet samenwerking met leveranciers als een belangrijke hefboom, onder meer via co-innovatie en gebruik van alternatieve grondstoffen. Hoewel dit meer inzicht geeft in de strategische richting, blijft onduidelijk hoe deze aanpak zich vertaalt naar concrete en meetbare emissiereducties. Ecolab werkt aan een roadmap en betere datakwaliteit, maar verdere specificatie ontbreekt nog. Wij blijven daarom inzetten op meer transparantie en concretisering van de voortgang richting de klimaatdoelstellingen van Ecolab.

Linde

Ons engagement met Linde richt zich op het versterken van klimaatgovernance, strategie en transparantie. Tijdens ons gesprek in maart heeft Linde inzicht gegeven in de voortgang op emissiereductie, bijvoorbeeld door inkoop van elektriciteit uit koolstofarme bronnen. Dit bedraagt inmiddels bijna 50% van de gebruikte stroom en wordt gekocht via actieve inkoop zoals power purchase agreements. Linde hanteert een conservatieve maar uitvoerbare klimaatstrategie, met een duidelijke focus op scope 1- en 2-emissies, waar directe invloed mogelijk is. Tegelijkertijd blijft de onderneming terughoudend ten aanzien van ambitieuze scope 3-doelstellingen, omdat deze volgens het management beperkt beïnvloedbaar zijn. Dit vormt een belangrijk aandachtspunt voor verder engagement, aangezien wij van ondernemingen verwachten dat zij ook ketenemissies aanpakken. Daarnaast hebben wij aangedrongen op meer transparantie over klimaatrisico's, scenario-analyses en rapportage conform internationale standaarden. In het vervolg van de dialoog zullen wij Linde blijven stimuleren om ambitie, consistentie en disclosure verder te versterken.

Dow

In de eerste helft van 2026 heeft het engagement met Dow vorm gekregen via een gezamenlijke call in februari. Tijdens deze call bespraken we onder meer de voortgang op decarbonisatie, circulaire oplossingen en transparantie. Dow presenteerde een technologisch transitiepad richting 2050, met op korte termijn nadruk op efficiëntie, elektrificatie en hernieuwbare energie, gevolgd door opschaling van waterstof en CCS in de jaren 2030 en meer transformatieve innovaties richting 2050. Dit sluit

gedeeltelijk aan bij onze verwachting dat ondernemingen een robuuste klimaatstrategie ontwikkelen gericht op structurele CO₂-reductie. Een belangrijk aandachtspunt blijft echter dat Dow zich nog niet committeert aan extern gevalideerde science-based targets. Onze inzet is dat ondernemingen hun doelen in lijn brengen met wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen (science based targets). Op het gebied van transparantie zijn gemengde ontwikkelingen zichtbaar. Positief zijn stappen zoals het gebruik van een Carbon Footprint Ledger en de voorgenomen publicatie van TNFD-indicatoren. Tegelijkertijd blijft transparantie op onderdelen beperkt en is de datakwaliteit voor scope 3 nog onvoldoende. Voor het vervolg van onze dialoog blijft de focus liggen op science-based targets, reductie van scope 3-emissies en verdere verbetering van transparantie en governance.

Givaudan

In mei spraken wij met Givaudan. De onderneming laat voortgang zien op onze verwachtingen rond klimaatstrategie en emissiereductie, onder meer via de implementatie van een net-zero transitietraject en verdere integratie van klimaatambities in de strategie. Tegelijkertijd blijft de realisatie van reducties van scope 3 emissies complex, vanwege de afhankelijkheid van grondstoffen en beperkte beschikbaarheid van alternatieven met lagere emissie. In lijn met onze doelstellingen is klimaatbeleid wel duidelijk belegd in governance en vertaald naar strategische keuzes, waaronder inzet op science-based targets en een netto-nul ambitie. Ook wordt gewerkt aan het inzichtelijk maken van klimaatrisico's en kansen, inclusief scenarioanalyses. De focus ligt op implementatie via duurzame inkoop en innovatie, met nadruk op reducties in de keten. Verdere transparantie over voortgang, met name op het gebied van lagere scope 3 emissies en de onderliggende aannames in rapportages, blijft een belangrijk aandachtspunt voor het vervolg van onze dialoog met Givaudan.

PPG Industries

Tijdens ons gesprek met PPG in juni bleek dat PPG op klimaatgebied een solide voortgang boekt richting de korte-termijndoelstellingen. Met name voor scope 1 en 2 emissies werden reducties gerealiseerd en komt de doelstelling naar verwachting eerder binnen bereik. Tegelijkertijd blijft de voortgang in reductie van scope 3 emissies beperkt, mede door structurele afhankelijkheid van externe factoren zoals toegang tot goede data van klanten en leveranciers en de mate van elektrificatie in eindmarkten. PPG zet in op verbeteringen via productinnovatie en samenwerking in de keten, bijvoorbeeld door deelname aan sectorinitiatieven om het delen van data en transparantie over emissies te vergroten. Desondanks blijft de huidige aanpak sterk afhankelijk van generieke emissiefactoren, waardoor gerealiseerde reducties bij klanten en leveranciers nog beperkt zichtbaar zijn in de gerapporteerde cijfers. Daarnaast ontbreekt op dit moment een langetermijn

net-zero doelstelling, waarbij PPG aangeeft eerst meer zekerheid te willen over de haalbaarheid, met name voor scope 3. Dit duidt op een voorzichtige benadering, maar beperkt tegelijkertijd ook de strategische richting op de lange termijn.

Vervolg

Eind 2026 en begin 2027 willen we met alle ondernemingen een volgend gesprek voeren.

4.10.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.10.2.1 MIJLPALEN KLIMAATTRANSITIE CHEMIE

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Dow Inc	Verenigde Staten	Chemicaliën	4,62						
2 Ecolab Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	5,36						
3 Givaudan SA	Zwitserland	Chemicaliën	5,88						
4 Linde PLC	Ierland	Chemicaliën	4,51						
5 Nitto Denko Corp.	Japan	Chemicaliën	5,47						
6 PPG Industries, Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	5,49						
7 RPM International Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	5,49						

¹ De MSCI Low Carbon Transition Score meet de mate van afstemming van een onderneming met de 'Low Carbon Transition'. Ondernemingen met een hogere score zijn meer in lijn met de 'Low Carbon Transition' in vergelijking met ondernemingen met lagere scores. (Score: 0-10)

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.10.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.10.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.10.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	14%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.11. Nature Action

De natuur en uit de natuur voortkomende producten en diensten zijn van grote waarde. Meer dan de helft van het mondiale bruto binnenlands product is afhankelijk van de natuur en haar diensten. De schade die de afgelopen decennia aan de natuur is toegebracht brengt ook de beschikbaarheid van producten en diensten uit de natuur in gevaar. De biodiversiteit, de veelheid van soorten planten en dieren, is van groot belang voor het in gezonde toestand houden van ecosystemen. Bij de afname van biodiversiteit komt het functioneren van ecosystemen in gevaar. Hierdoor kan de beschikbaarheid van vruchtbare grond, de natuurlijke zuivering van water en de bestuiving van gewassen verminderen. Omdat veel ondernemingen voor hun producten en diensten afhankelijk zijn van genoemde ecosysteemdiensten, is verlies van biodiversiteit een materieel risico voor die ondernemingen en ook voor de beleggers in deze ondernemingen. Voor beleggers is het van groot belang de risico's rond het verlies van biodiversiteit te kennen en daar actie op te ondernemen.

Zo kunnen beleggers de dialoog aangaan met de ondernemingen waarin zij beleggen over welke risico's deze ondernemingen zien en welke stappen zij kunnen zetten om de impact op verlies van biodiversiteit te beperken. Het internationale investor engagementprogramma 'Nature Action 100' biedt de mogelijkheid om in samenwerking met andere beleggers, het gesprek over biodiversiteitsrisico's aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille.

Nature Action 100 heeft tot doel om ondernemingen aan te sporen om het verlies van natuur en biodiversiteit te beperken en waar mogelijk het verlies te herstellen. Dit om de financiële risico's te reduceren en de economische belangen van investeerders op langetermijn te beschermen.

4.11.1. Overzicht

Het beschermen van natuur en biodiversiteit staat in dit engagementthema centraal. Met het Global Biodiversity Framework als leidraad is het hoofddoel van het engagement: behoud van biodiversiteit, in 6 onderdelen uitgewerkt, zoals beschreven in de tabel doelstellingen biodiversiteit hieronder. We hebben ons voor dit thema aangesloten bij het internationale engagementprogramma 'Nature Action 100' (NA-100) en stellen daarom ook de gezamenlijk gestelde doelen van NA-100 centraal. Met behulp van deze doelen worden de ondernemingen

aangespoord om een systematische, op de lange- termijn gerichte aanpak te ontwikkelen om de risico's rond verlies van biodiversiteit aan te pakken. Met het werken aan die doelen kunnen ondernemingen bijdragen aan het realiseren van de internationale beleidsdoelen ten aanzien van behoud en herstel van biodiversiteit⁸.

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.11.1.1 DOELSTELLINGEN NATURE ACTION

Categorie ¹	Indicatoren
Governance	Het bestuur van de onderneming heeft een duidelijke rol bij het analyseren, beoordelen en beheren van natuur-gerelateerde afhankelijkheid, impact, risico's en kansen.
Ambitie	De onderneming committeert zich publiekelijk aan het beperken van verlies van biodiversiteit en aan het bijdragen aan herstel van biodiversiteit².
Analyse	- De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. - De onderneming maakt deze analyse openbaar.
Doelen stellen	- De onderneming stelt tijdsgebonden, context-specifieke, wetenschappelijk onderbouwde doelen vast, gebaseerd op de impact en afhankelijkheidsanalyse. - De onderneming rapporteert jaarlijks over de voortgang ten opzichte van deze doelen.
Implementatie	- De onderneming ontwikkelt een plan van aanpak om de doelen te bereiken. - De onderneming maakt dit plan ook bekend in de jaarlijkse rapportage.

⁸ Zie voor de internationale doelen het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (cbd.int)

Categorie ¹	Indicatoren
Samenwerking	De onderneming werkt samen met relevante externe partijen in de hele waardeketen, zoals sectororganisaties, beleidsmakers, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen.

¹ Deze doelen zijn een vereenvoudigde vertaling van de NA-100 doelen: Investor Expectations – Nature Action 100

² Het bijdragen aan behoud en herstel van ecosystemen betreft de doelstelling van het Global Biodiversity Framework om uiterlijk in 2030 het verlies van biodiversiteit te stoppen en te werken aan herstel.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.2, 12.6)
- SDG 14: Leven in het water (14.1)
- SDG 15: Leven op het land (15.2, 15.5)

Geselecteerde ondernemingen

De uitvoerende organisaties van het Nature Action 100 programma hebben voor dit engagementprogramma 100 ondernemingen geselecteerd die grote impact hebben op het verlies van biodiversiteit⁹. Hiertoe hebben ze gebruik gemaakt van de gegevens van een aantal biodiversiteitsimpact-data specialisten¹⁰. Achmea IM heeft bij aanmelding voor deelname aan het programma de voorkeur opgegeven voor een aantal ondernemingen die voorkomen in de beleggingsportefeuille. Daarvan zijn in eerste instantie de volgende ondernemingen aan ons toegewezen: **Corteva, FMC Corp., Marubeni, Mitsui Co., Nutrien en WH Group**. Vanaf de tweede helft van 2024 nemen we ook deel aan de dialogen met **Conagra Brands, Target Corp.** en **PepsiCo**.

Samenwerking

Ook In de eerste helft van 2026 vonden weer een aantal gesprekken plaats in het kader van het Nature Action 100 programma. Ook startte het Nature Action programma met het onderzoek voor de volgende uitgave van de Nature Action benchmark. Het resultaat van dit onderzoek zal rond oktober dit jaar verschijnen. De uitkomsten van deze benchmark kunnen we tegen het einde van dit jaar gebruiken bij het vaststellen van de gerealiseerde voortgang bij de bedrijven in dit engagementprogramma. In de tweede helft van het jaar willen we ook beslissen of en hoe we de deelname aan het collectieve engagementprogramma Nature Action 100 zullen voortzetten.

Voortgang thema

In de eerste helft van 2026 hebben we een aantal ondernemingen gesproken. Hieronder een kort verslag van de gesprekken en relevante ontwikkelingen.

Conagra

In januari spraken we voor de derde keer met Conagra. Op de agenda stond hoe het bedrijf zijn biodiversiteitsimpact onderzoekt en welke maatregelen daaruit volgen. Conagra analyseert momenteel ingrediënten, herkomstlanden, ontbossingsrisico's en de mate waarin het invloed kan uitoefenen op leveranciers. Op basis hiervan wil het prioritaire ingrediënten bepalen waarvoor verdere actie mogelijk is. Een toezegging aan 'no net biodiversity loss' acht het bedrijf lastig vanwege de diversiteit van de keten, maar biodiversiteitsverlies, droogte en extreme weersomstandigheden worden wel erkend als strategische risico's die op bestuursniveau worden besproken. Om ontbossingsrisico's te reduceren werkt Conagra aan betere traceerbaarheid, risicobeoordeling van herkomstregio's en afstemming op de Forest, Land and Agriculture Guidance van het Science Based Targets initiative (SBTi FLAG). Certificering, zoals RSPO voor palmolie wordt toegepast waar haalbaar. We noteren nog geen concrete toezegging, maar zien wel positieve ontwikkelingen richting eerder besproken verwachtingen. Eind dit jaar beoordelen we welke mijlpalen zijn bereikt.

Corteva

In juni spraken we voor de vierde keer met Corteva. Aan de orde kwam hoe het bedrijf biodiversiteitsimpact beter identificeert, meet en reduceert. Corteva gaf aan dat de dubbele materialiteitsanalyse opnieuw wordt bekeken vanwege EU-wetgeving en de geplande splitsing in een zaden- en agrochemiebedrijf. Voor de nieuwe entiteiten wil Corteva vanaf 2027 materiële thema's en KPI's rapporteren. Ten aanzien van 'downstream impact assessment' erkende Corteva dat het de biodiversiteitsimpact van verkochte pesticiden nog niet goed meet. Wel werkt het aan lagere risico's voor niet-doelorganismen en strengere product-veiligheidsstandaarden. Het bedrijf benadrukte inzet op regeneratieve landbouw, biologische ziekte-

⁹ www.natureaction100.org/companies

¹⁰ Met behulp van de impactdata is gestreefd naar de selectie van de 100 ondernemingen met 'de meeste negatieve impact'. Omdat deze impact data nog nieuw en volop in ontwikkeling zijn, is deze claim wellicht niet geheel 'absoluut'. Vast staat wel dat het gaat om 100 ondernemingen die allen een heel grote impact hebben en daarom heel relevant voor dit engagementprogramma.

en plaagbestrijding en lagere gebruiksdoseringen van chemische producten. Corteva toonde bereidheid tot betere rapportage en KPI-ontwikkeling, maar deed nog geen concrete toezeggingen. Na de tweede Nature Action 100 benchmark en mogelijk een vervolgesprek beoordelen we eind dit jaar of voldoende voortgang is geboekt.

Nutrien

Eind mei vond een vierde gesprek met Nutrien plaats over biodiversiteitsverlies, natuurimpact-analyse en duurzamere landbouw. Nutrien richt zich vooral op financieel materiële risico's en kansen en onderzoekt nog vooral locatie specifieke risico's. Met de WWF Biodiversity Risk Filter identificeerde het bedrijf twee fosfaatlocaties in de Verenigde Staten met verhoogde biodiversiteitsgevoeligheid. Afvalbeheer, waaronder het beperken van watervervuiling door mijnafval, en watergebruik kwamen daarbij als belangrijkste risico's naar voren. Nutrien maakt nog geen volledige natuurimpact-analyse, maar de onderneming blijft wel inzetten op duurzame landbouw via betere nutriëntenefficiëntie, bodemtesten, stikstofreductieprogramma's en producten zoals natuurlijke alternatieven voor synthetische producten. Nutrien deed nog geen concrete toezeggingen over een volledige natuurimpact-analyse of versterkte rapportage. Op basis van de Nature Action benchmark resultaten en mogelijk een vervolgesprek willen we eind dit jaar de voortgang op onze engagementdoelen vaststellen.

PepsiCo

In februari bereikten we, als mede-indiener van een aandeelhoudersresolutie, een overeenkomst met PepsiCo, waarna de resolutie is ingetrokken¹¹. PepsiCo zegde toe vóór 1 mei 2026 een nieuwe tekst over Biodiversity Risk Management te publiceren en gedurende drie jaar jaarlijks overleg te voeren met betrokken beleggers over biodiversiteitsrisico's. De in mei gepubliceerde tekst beschrijft dat PepsiCo met externe experts impact op – en afhankelijkheid van biodiversiteit heeft onderzocht, zowel voor de eigen operaties als in de landbouwketen. Landgebruik voor gewasproductie blijkt de grootste impact te hebben met risico's rond landconversie, broeikasgasemissies en watergebruik. PepsiCo noemt maïs, palmolie, zuivel, raapzaad en tarwe als prioritaire grondstoffen en wil de impact op natuur reduceren via regeneratieve landbouw, ontbossingsvrije sourcing, ecosysteemherstel en water- en klimaatstrategieën. Met het akkoord en de publicatie is een mijlpaal bereikt in toezegging én implementatie.

Target Corp

In januari vond een tweede gesprek plaats met Target. Het bedrijf lichtte toe dat het, met behulp van de TNFD-richtlijnen, een eerste natuurimpact-analyse heeft uitgevoerd voor winkels, distributiecentra, en de grondstoffen katoen, rundvlees en zuivel. De belangrijkste geïdentificeerde biodiversiteitsrisico's liggen bij landgebruik en water, met relatief hogere risico's bij locaties in India en China en in agrarische ketens. Target wil prioriteit geven aan regeneratieve landbouw, gerecyclede en verantwoord ingekochte grondstoffen, betere KPI's en nauwere samenwerking met leveranciers. Voor ontbossing heeft Target een risicobeoordeling uitgevoerd voor onder meer cacao, koffie, palmolie, soja, rundvee, rubber en houtproducten binnen eigen merken. In 2026 wil het nieuwe due-diligence principes voor ontbossing en landconversie invoeren, inclusief leverancierscriteria, klachtenmechanisme, monitoring en verificatie. Target deed geen concrete toezeggingen, maar kondigde wel verdere impactanalyse, beleidsontwikkeling en verbeteringen van de rapportage aan. We stuurden Target na het gesprek aanvullende suggesties en eind dit jaar beoordelen we of voldoende voortgang is geboekt voor een implementatiemijlpaal.

WH Group

In mei spraken we voor de derde keer met WH Group. Het bedrijf gaf aan nog geen volledige natuurimpact-analyse uit te voeren. Natuur gerelateerde thema's worden vooral meegenomen in bestaande risicoanalyses voor watergebruik, afval en landgebruik. Enkele belangrijke dochterondernemingen hebben al wel een dubbele materialiteitsanalyse uitgevoerd. Een belangrijk risico betreft ontbossing door sojaproductie voor veevoer. Voor Europa leunt WH Group sterk op toezeggingen van leveranciers zoals Bunge en Cargill; voor China erkent het bedrijf minder zicht op de keten en grotere geopolitieke complexiteit. WH Group wil de rapportage over grondstoffeninkoop en ontbossingsrisico's verbeteren. Ook kondigde de onderneming aan te onderzoeken of duurzaamheidsafspraken met leveranciers kunnen worden versterkt en of best-practices tussen dochterbedrijven kunnen worden gedeeld. Na het gesprek hebben we aanvullende schriftelijke vragen gesteld. Op basis van de reactie beoordelen we of een toezeggingsmijlpaal kan worden genoteerd.

Vervolg

In de tweede helft van 2026 willen we in ieder geval nogmaals met de ondernemingen spreken waarmee we in het eerste halfjaar geen gesprek hadden. Eind van het jaar zullen we in het programma evalueren en afronden.

¹¹ In November dienden we met Green Century en Allianz Global Investors (Allianz GI) een aandeelhoudersresolutie in bij PepsiCo. Green Century trad op als 'lead filer'. De resolutie vroeg om een onderzoek te doen en te publiceren naar impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies.

4.11.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.11.2.1 MIJLPALLEN NATURE ACTION

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Conagra Brands, Inc.	Verenigde Staten	Voedselproducten	AA						
2 Corteva agriscience	Verenigde Staten	Chemicaliën	BBB						
3 FMC Corporation	Verenigde Staten	Chemicaliën	A						
4 Marubeni Corporation	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AAA						
5 Mitsui & Co.,Ltd	Japan	Handelsbedrijven & Distributeurs	AA						
6 Nutrien Ltd.	Canada	Chemicaliën	AA						
7 PepsiCo, Inc.	Verenigde Staten	Dranken	BBB						
8 Target Corporation	Verenigde Staten	Consumentengoederen Distributie & Retail	AA						
9 WH Group Ltd. (HK)	Hongkong	Voedselproducten	A						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALLEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

TABEL 4.11.2.2 TOEZEGGINGEN EN AANPASSINGEN BELEID IN RAPPORTAGEPERIODE

Onderneming	Doelstelling	Realisatie
PepsiCo	- Analyse: De onderneming maakt een analyse van de impact op - en afhankelijkheid van biodiversiteitsverlies en daaraan verbonden risico's en kansen in de hele waardeketen. - De onderneming maakt deze analyse openbaar.	Als resultaat van de aandeelhoudersresolutie die we als co-filer ondersteunde, heeft PepsiCo meer informatie over de aanpak van risico's rond biodiversiteitsverlies op de website geplaatst, waaronder meer inzicht in de uitkomsten van een eerste impactanalyse.

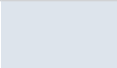
4.11.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben ondernemingen ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.11.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.11.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	100%	ja
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	67%	ja

4.12. Preventie Mensenrechtenrisico's

Mensenrechten staan al geruime tijd volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant voor de pensioenfondsen een belangrijke rol gespeeld bij het structureel agenderen van dit onderwerp. Toch zijn er nog diverse gebieden waarop zowel ondernemingen als institutionele beleggers verdere stappen kunnen zetten. Voorbeelden hiervan zijn landrechten van lokale gemeenschappen, vakbondsvrijheid en veiligheid op de werkvloer. In ons normatief engagementprogramma voeren we engagement met ondernemingen die betrokken zijn bij mensenrechtencontroverses met als doel deze controverses te verhelpen. Er zijn echter ook veel stappen op gebied van preventie, die ondernemingen met een hoge blootstelling aan mensenrechtenrisico's kunnen nemen om daadwerkelijke betrokkenheid bij mensenrechtencontroverses te voorkomen. Dit engagementthema richt zich daarom op het verbeteren van preventie van mensenrechtenrisico's. Daarbij nemen we ook arbeidsrechten expliciet mee, aangezien arbeidsrechten onlosmakelijk verbonden zijn met mensenrechten. In dit engagement gaan we de dialoog aan met bedrijven om ervoor te zorgen dat het onderwerp mensenrechten stevig op de agenda staat. Het doel is dat bedrijven beter inzicht krijgen in de risico's op dit gebied en passende maatregelen nemen om controverses te voorkomen.

4.12.1. Overzicht

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.12.1.1 DOELSTELLINGEN PREVENTIE MENSENRECHTENRISICO'S

Categorie	Indicatoren
Governance	- De onderneming belegt verantwoordelijkheid voor mensenrechten op bestuursniveau. - Beloningsbeleid voor bestuurders is gekoppeld aan het behalen van aan mensenrechten gerelateerde doelen.
Beleid	- De onderneming integreert mensenrechtenrisico's in haar bredere risicomanagementsystemen. - De onderneming selecteert en monitort haar zakelijke relaties met aandacht voor hun mensenrechtenprestaties. - De onderneming implementeert verantwoord inkoopbeleid en houdt rekening met mensenrechten in de contractvoorwaarden.
Samenwerking	- De onderneming communiceert de eisen en verwachtingen van haar mensenrechtenbeleid met werknemers, leveranciers en andere belanghebbenden. - De onderneming biedt training over mensenrechten aan werknemers en zakelijke relaties. - De onderneming voert collectieve onderhandelingen met werknemers in goed vertrouwen, waarbij zij tijdig informatie uitwisselt, regelmatige onderhandelingsessies organiseert en streeft naar een voor beide partijen aanvaardbare overeenkomst.
Monitoring & Transparantie	- De onderneming monitort de implementatie van haar mensenrechtenbeleid en neemt waar nodig corrigerende acties, met betrokkenheid van werknemers. - De onderneming brengt haar toeleveringsketen in kaart en maakt deze openbaar, inclusief leveranciers tot op bron- of productieniveau en belangrijke locaties.

Samenwerking

Via de Dutch Engagement Coalition (DEC)¹² gaan we de samenwerking aan met onze Nederlandse branchegenoten. Dat doen we binnen dit thema in de dialogen met bedrijven die door alle deelnemende beleggers zijn geïdentificeerd als structureel betrokken bij mensenrechten- en arbeidsrechtencontroverses. In alle dialogen nemen we een actieve rol. Dit kan, zoals bepaald in de 'Terms of Reference' van de DEC als "Lead" of als "Active supporting

investor". Ook delen we best-practices met elkaar en ontwikkelen we gezamenlijke engagementverwachtingen.

Daarnaast gaan we de samenwerking aan met internationale branchegenoten via onze deelname aan de Investor Alliance for Human Rights (IAHR), een initiatief van het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR). IAHR coördineert onder andere in samenwerking met WBA engagement met bedrijven die voorkomen in de Corporate Human Rights Benchmark 2.0 (CHRB 2.0)³.

¹² De Dutch Engagement Coalition (DEC) is een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders bestaande uit Achmea IM, APG, a.s.r. asset management, MN, Pensioenfonds Rail & OV, PGGM en Van Lanschot Kempen.

Sustainable Development Goals

Dit thema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 8: Waardig werk en economische groei (8.5, 8.7, 8.8)
- SDG 10: Ongelijkheid verminderen (10.2, 10.3)
- SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten (16.3, 16.6, 16.10)

Voortgang

Amazon.com

Vanwege mensenrechten- en financiële risico's als gevolg van voortdurende controverses rond werkdruk, veiligheid en vakbondsvrijheid in distributiecentra zijn we in gesprek met Amazon.com om de wereldwijde implementatie van het arbeidsrechtenbeleid verder te bevorderen. Wij spraken Amazon voor het eerst in de eerste helft van 2026. Amazon gaf inzicht in de governance rond mensenrechtenrisico's, waarbij een bestuurscommissie toezicht houdt op onder meer arbeidsomstandigheden. Daarnaast lichtte Amazon haar datagedreven aanpak toe voor het monitoren van werknemerstevredenheid en -risico's, onder meer via interne feedback- en klachtenmechanismen die breed toegankelijk zijn. Ten aanzien van vakbondsvrijheden, een thema waarop het bedrijf al jarenlang een slechte reputatie heeft, gaf Amazon aan dat geen aanvullende onafhankelijke beoordelingen worden voorzien. In het vervolg willen wij de dialoog over dit thema voortzetten, waarbij wij onze verwachtingen ten aanzien van beleid en transparantie rond de omgang met vakbonden verder zullen concretiseren. Hierbij werken wij samen met vakbonden en andere institutionele beleggers. Daarnaast vroegen wij het Investor Relations-team ons in contact te brengen met senior verantwoordelijken voor arbeidsverhoudingen in Nederland, waar Amazon sterk uitbreidt maar tot op heden niet responsief is richting vakbonden. Wij zullen dit verzoek later opvolgen. Tot slot hebben wij onze zorgen geuit over de mogelijke risico's van toenemende automatisering en robotisering voor de veiligheid en gezondheid van werknemers.

Banco Santander

Het engagement met Banco Santander is gericht op mensenrechtenrisico's rond projectfinanciering, met speciale aandacht voor landrechten omdat we risico's zien op landonteigening, gedwongen verhuizing en beperkte toegang tot herstel. In de eerste helft van 2026 hebben we gesproken met Banco Santander. De bank hanteert de Equator Principles, een ESG-raamwerk voor de financiële sector, en voert interne ESG-due diligence uit voor projectfinanciering, onder toezicht van een Environmental & Social Risk-team in Madrid en ondersteund door lokale teams. Hoog-risicoprojecten, waaronder projecten met hervestiging - of betrokkenheid van inheemse gemeenschappen, vereist verscherpte due-diligence en

onafhankelijke lokale beoordelingen. Bij tekortkomingen gaat de bank in gesprek met klanten om corrigerende maatregelen af te spreken. Beëindiging van financiering is een uiterste maatregel. Voor projecten met inheemse gemeenschappen is Free, Prior and Informed Consent (FPIC) verplicht. Hervestiging en compensatie wordt in lijn met internationale standaarden uitgevoerd, inclusief verificatie door externe experts. Ten aanzien van ontbossing heeft de bank bevestigd dat het geen illegale praktijken financiert. Als vervolg willen we het gesprek met Banco Santander richten op concrete voorbeelden van genomen maatregelen bij hoge-risicoprojecten.

Honda Motor

We spraken Honda voor het eerst in de eerste helft van 2026. Honda is onderdeel van de 'Corporate Human Rights Benchmark 2.0' (CHRB 2.0) van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA). In het gesprek benadrukte we het belang van een sterk mensenrechtenbeleid en transparante due-diligenceprocessen. Het bedrijf gaf aan dat het de beoordeling van de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB) gebruikt als referentie voor het mensenrechtenbeleid. De huidige prioriteit ligt bij voorbereiding op de EU-richtlijn CSDDD (2027), waarbij overlap bestaat met CHRB-criteria. Belangrijke aandachtspunten zijn dwangarbeid en kinderarbeid bij leveranciers. ESG-risico's bij leveranciers, inclusief mensenrechtenrisico's, worden beoordeeld via EcoVadis. Bij slechte scores krijgen leveranciers twee jaar om te verbeteren; anders worden zij vervangen. Dit is o.a. gebeurd bij een leverancier gelinkt aan dwangarbeid in Xinjiang. Honda meldt geen significante mensenrechtenschendingen in het afgelopen jaar maar erkent uitdagingen wat betreft toezicht op indirecte leveranciers, bijvoorbeeld op het gebied van conflictgrondstoffen. Wij hebben Honda geadviseerd om in meer detail te rapporteren over de implementatie van het mensenrechtenbeleid en hoe de beloning van bestuurders (indirect) is gekoppeld aan naleving van het mensenrechtenbeleid.

Inditex

Inditex is onderdeel van de 'Corporate Human Rights Benchmark 2.0' (CHRB 2.0) van de 'World Benchmarking Alliance' (WBA). Tijdens het eerste gesprek met Inditex gaf het bedrijf aan dat de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB) wordt gebruikt als referentie, maar geen centrale rol speelt in de strategie. In het gesprek benadrukte we het belang van een sterk mensenrechtenbeleid en transparante due-diligenceprocessen. Inditex heeft sinds 2001 een mensenrechtenbeleid gebaseerd op de UN Guiding Principles. Belanghebbenden, zoals NGO's en vakbonden, spelen een belangrijke rol in de strategie. Voor klachtenprocedures maakt Inditex gebruik van een wereldwijd toegankelijke en anonieme 'ethics line', beheerd door een onafhankelijke commissie. Beslissingen van deze commissie zijn bindend. De ethics line is beschikbaar in meerdere talen en ook toegankelijk voor werknemers

in de toeleveringsketen. Meldingen kunnen bijvoorbeeld leiden tot aanvullende training voor de betreffende leveranciers. Sociale audits en een verbeterde gedragscode ondersteunen naleving. Op het gebied van inkoop heeft Inditex doorgaans langdurige relaties met leveranciers. Recent heeft Inditex een onderzoek uitgevoerd over de arbeidsomstandigheden onder fabrieksmedewerkers in Marokko. Transparantie en traceerbaarheid zijn essentieel om mensenrechtenrisico's, zoals in China, te beheersen en greenwashing tegen te gaan. We zullen ons in het vervolgesprek richten op specifieke verbeterpunten geïdentificeerd door de CHRB, zoals het uitbreiden van het mensenrechtenbeleid.

McDonald's

We richten onze engagement met McDonald's op arbeidsomstandigheden en arbeidsrechten. Onze analyse wijst op herhaaldelijke controverses, waaronder zorgen rond gezondheid en veiligheid van werknemers, discriminatie, diversiteit, en vrijheid van vereniging en collectieve onderhandeling. Ook zijn er ernstige aantijgingen van seksuele intimidatie, genderdiscriminatie en onbetaalde overuren in meerdere landen. We hebben schriftelijk contact gelegd met McDonald's maar de onderneming houdt het plannen van een bijeenkomst af. Daarom hebben we ervoor gekozen om vragen te stellen tijdens de aandeelhoudersvergadering (AVA). We hebben gevraagd aan McDonald's om de inzet voor arbeidsrechten te versterken door een overkoepelend transparant actieplan te ontwikkelen om seksuele intimidatie en genderdiscriminatie aan te pakken. Daarnaast hebben we het bedrijf gevraagd te verduidelijken hoe het in de praktijk waarborgt dat franchisenemers de mensenrechtennormen naleven, inclusief monitoringmechanismen en de vraag of prestaties op het gebied van arbeidsrechten invloed hebben op de selectie en het behoud van franchisenemers. Helaas zijn deze vragen niet door het bedrijf benoemd of beantwoord tijdens de AVA. Als opvolging zullen we McDonald's opnieuw mailen om onze teleurstelling te uiten en te vragen om de AVA-vragen alsnog te beantwoorden. Ook overwegen we verdere escalatiemogelijkheden om het gesprek met de onderneming op gang te krijgen.

Starbucks

Onze analyse van Starbucks vond meer dan honderd zaken over oneerlijke arbeidspraktijken bij de Amerikaanse toezichthouder voor arbeidsverhoudingen, werknemersacties, stakingen en protesten. In december 2025 werd er in 130 Amerikaanse steden door Starbucks medewerkers gestaakt. Drie jaar na de eerste succesvolle vakbondsverkiezing in de Verenigde Staten is er nog steeds geen collectieve overeenkomst bereikt, wat wijst op aanhoudende spanningen in de arbeidsverhoudingen. De onderneming heeft niet gereageerd op de brief en de daarna gestuurde herinneringen. Achmea IM heeft de dialoog geëscaleerd door tegen te stemmen op de aandeelhoudersvergadering en dit vooraf aan te kondigen. In

het komende half jaar zullen we escalatiemogelijkheden bespreken met de ondersteunende beleggers, zoals samenwerken met andere beleggers en het publiceren van een publieke brief.

Uber Technologies

Uber wordt beschuldigd van ondermaatse veiligheidsmaatregelen en is regelmatig onderwerp van rechtszaken en negatieve media-aandacht. In navolging van onze initiële engagementbrief uit 2025 hebben wij Uber schriftelijk benaderd met vragen over chauffeurs- en passagiersveiligheid en bredere arbeidsomstandigheden. Wij vroegen onder meer hoe Uber de effectiviteit van recent geïntroduceerde veiligheidsmaatregelen meet en hoe hierover wordt gerapporteerd in toekomstige rapportages. Daarnaast stelden wij vragen over de omgang met meldingen van seksueel geweld, de impact van dynamische prijsstelling op het inkomen van chauffeurs en Uber's betrokkenheid bij de International Labour Organization (ILO)-conventie over fatsoenlijk werk in de platformeconomie, die momenteel in ontwikkeling is. Uber gaf echter aan hierover niet met ons in gesprek te willen gaan en verwees naar publiek beschikbare rapportages en beleidsdocumenten. Wij sluiten de dialoog met Uber daarom zonder succes af en spreken ons via stemmingen tijdens de aandeelhoudersvergadering uit tegen het gebrek aan engagement.

Vervolg

In de tweede helft van 2026 willen we nog een keer met de ondernemingen spreken en zullen we de voortgang monitoren op basis van de duurzaamheidsverslagen.

4.12.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.12.2.1 MIJLPALLEN PREVENTIE MENSENRECHTENRISICO'S

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 Amazon.com, Inc.	Verenigde Staten	E-commerce	BBB						
2 Banco Santander S.A.	Mexico	Gediversifieerde banken	AA						
3 Honda Motor Co., Ltd.	Japan	Automobielfabrikanten	A						
4 Industria de Diseno Textil, S.A.	Spanje	Kledingdetailhandel	AA						
5 McDonald's Corp.	Verenigde Staten	Fastfoodrestaurants	BBB						
6 Starbucks Corporation	Verenigde Staten	Fastfoodrestaurants	A						
7 Uber Technologies, Inc.	Verenigde Staten	Ritdelen & mobiliteitsdiensten	A						

¹ MSCI ESG score

LEGENDA MIJLPALLEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet onsuccesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.12.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van de engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.12.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.12.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	14%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.13. Waterimpact en -afhankelijkheid

Waterbeheer is een steeds belangrijker thema binnen duurzaam ondernemingsbeleid. Bedrijven erkennen water inmiddels als materieel onderwerp en stellen doelen, zoals het realiseren van duurzaam waterbeheer op alle productielocaties in gebieden met waterschaarste. Toch blijkt uit onderzoek met onder andere WWF en Deltares dat de vertaling van beleid naar concrete resultaten in lokale stroomgebieden nog in de kinderschoenen staat¹³. Ook activiteiten dichtbij huis, zoals in het stroomgebied van de Rijn, vragen om een aanpak die verder gaat dan generieke doelstellingen. Hoewel veel ondernemingen kwantitatieve doelen formuleren voor hun eigen operaties, blijft het aspect van waterkwaliteit vaak onderbelicht. Ook het gebruik van toekomstgerichte scenario's om watergerelateerde risico's te beoordelen is nog beperkt. Effectief waterbeheer vereist daarom een lokale benadering, waarbij bedrijven niet alleen hun eigen impact in kaart brengen, maar ook samenwerken met andere gebruikers binnen het stroomgebied. Dit vraagt om betrokkenheid bij lokaal waterbestuur, gezamenlijke monitoring van waterkwaliteit en transparante rapportage over voortgang en uitdagingen. Door zo'n context-specifieke aanpak kunnen bedrijven bijdragen aan het behoud van vitale watersystemen en tegelijkertijd hun eigen operationele risico's beperken.

4.13.1. Overzicht

Doel van het thema

De volgende engagementdoelen zijn opgesteld voor dit thema:

TABEL 4.13.1.1 DOELSTELLINGEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Categorie	Indicatoren
Governance	Aantoonbaar bespreken van watermanagement in het bestuur en integratie van het thema in het risicomanagement. In het bijzonder met aandacht voor: • lokale belanghebbenden; • klimaatscenario's; • de toeleveringsketen; • het in kaart brengen van waterrisico's voor de meest belangrijke stroomgebieden.
Beleid	Formuleren van contextuele doelen voor duurzaam waterbeheer, met aandacht voor: • de problematiek in lokale stroomgebieden; • waterkwantiteit; • waterkwaliteit; • meenemen van toekomstgerichte scenario's voor risicobeoordeling; • zowel de impact en de afhankelijkheden van de onderneming ten aanzien van water.
Implementatie & monitoring	• Vertalen van beleid naar concrete, lokaal relevante acties in de meest relevante stroomgebieden. • Het regelmatig monitoren van voortgang en uitdagingen op locatie, ook in eigen bedrijfsvoering.
Samenwerking in de keten	Actief samenwerken met andere watergebruikers binnen a) stroomgebieden en b) de toeleveringsketen om waterrisico's te beperken en vitale watersystemen te behouden.
Transparantie	Transparant rapporteren over: • waterdoelen en hun voortgang • de uitkomsten van scenarioanalyses • de belangrijkste stroomgebieden voor de onderneming • de samenwerking met lokale overheden, belanghebbenden en de toeleveringsketen

Sustainable Development Goals

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

- SDG 6: Schoon water en sanitair (6.3, 6.4, 6.5 en 6.6)
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie (12.4)
- SDG 13: Klimaatactie (13.2, 13.3)
- SDG 14: Leven in het water (14.a)

¹³ Rapport over watergerelateerde aanbevelingen voor verantwoord beleggen: <https://www.achmeainvestmentmanagement.nl/institutioneel/artikelen/nieuws/2024/09/nieuw-rapport-over-watergerelateerde-aanbevelingen-voor-verantwoord-beleggen>

Samenwerking

In dit engagement werken we nauw samen met NN Group bij de uitvoering van de engagement en bundelen van kennis. Daarnaast werken we nauw samen met het Valuing Water Finance Initiative¹⁴. Zo sluiten we aan bij de doelstellingen van dit initiatief en trekken we samen op met de internationale investeerders uit dit netwerk op om het thema water op de kaart te zetten.

Selectie ondernemingen

Voor de selectie van ondernemingen hebben we een screening uitgevoerd. In deze screening is gekeken naar relevante sectoren, ondernemingen in de portefeuille en de prestaties van deze ondernemingen op het thema water. Ook hebben we onderzocht welke onderneming in belangrijke stroomgebieden, zoals de Rijn, activiteiten hebben. Op basis van deze screening hebben we de hieronder besproken ondernemingen geselecteerd. In deze selectie is de nadruk gelegd op de chemische industrie en aanverwante sectoren. We zien dat deze ondernemingen een belangrijke impact op het gebied van water hebben en voor hun productieprocessen ook zeer afhankelijk zijn van water.

Voortgang

Ecolab

In het begin van het jaar spraken wij met Ecolab. De onderneming is actief in meer dan 170 landen, bedient miljoenen klanten en richt zich daarbij sterk op water. Het doel is om klanten tegen 2030 te helpen om veel water te besparen. Daarnaast werkt het bedrijf aan het verbeteren van de efficiëntie van watergebruik in de eigen fabrieken en bij leveranciers. Voor locaties met een hoog risico op watertekorten heeft Ecolab een aanpak met drie onderdelen: certificering, minder water gebruiken en de kwaliteit van water verbeteren, bijvoorbeeld met projecten zoals herbebossing. Ook werkt het bedrijf samen met andere organisaties. Tijdens het gesprek dat wij hadden in februari 2026 gaf Ecolab aan dat het watergebruik van belangrijke leveranciers nu ook in kaart wordt gebracht. Hiervoor wordt een plan ontwikkeld. De rapportage over water is nu nog vooral algemeen en mist detail per stroomgebied. Wij hebben daarom gevraagd om meer inzicht per regio. Hierop gaf Ecolab aan te werken aan een dashboard dat meer informatie gaat geven over waterrisico's, doelen en de voortgang per gebied. Dit moet ook aansluiten op toekomstige rapportage over natuur (TNFD). In het vervolg van de dialoog wordt gekeken of dit dashboard de relevante aspecten voldoende duidelijk maakt, zoals waar de grootste waterrisico's zitten, welke doelen per gebied gelden en hoeveel voortgang wordt geboekt.

Givaudan

In mei spraken wij met Givaudan. Door de onderneming is voortgang geboekt op onze verwachtingen rond waterstrategie en -risicomanagement. Het bedrijf erkent dat de sterke reductie in waterintensiteit op hoog-waterstresslocaties (–32% sinds 2020) gepaard gaat met een lichte stijging van het absolute watergebruik door groei, maar geeft aan dit actief te beheersen via monitoring en business-continuïteitsplannen met mogelijkheden voor back-up voor wateraanvoer. In het licht van de bredere doelstellingen rond waterimpact zet Givaudan stappen op meerdere onderdelen. Zo wordt watermanagement expliciet meegenomen in governance en risicomanagement, met de nadruk op lokale waterrisico's en stroomgebied-specifieke analyses. Tevens werkt het bedrijf aan een meer contextuele benadering van waterdoelen, waarbij waterkwantiteit en -kwaliteit, evenals toekomstige klimaatscenario's worden meegenomen. Op implementatieniveau ligt de focus op het vertalen van beleid naar lokale maatregelen op sites en het structureel monitoren van voortgang. In de keten wordt het belang van samenwerking met leveranciers en andere watergebruikers erkend, hoewel dit nog in ontwikkeling is. Ten slotte blijft verdere transparantie over waterdoelen, scenarioanalyses en prioritaire stroomgebieden een belangrijk aandachtspunt voor het vervolg van onze dialoog.

PPG Industries

In juni spraken wij met PPG, dat op watergebied positieve ontwikkelingen laat zien, al blijven er belangrijke aandachtspunten bestaan. De onderneming verwacht dat het absolute watergebruik zal blijven toenemen door de groei van watergedragen producten, die meer water vereisen in productie- en reinigingsprocessen. Om deze druk te mitigeren zet PPG sterk in op operationele efficiëntie en circulariteit, onder meer via optimalisatie van reinigingsprocessen, hergebruik van waterstromen en investeringen van interne waterzuivering om het gebruikte water zo lang mogelijk binnen de eigen kringloop te houden. Dit ondersteunt verdere reducties in waterintensiteit en draagt bij aan lagere afvalstromen en kosten. Tegelijkertijd blijft de strategische benadering beperkt. De focus ligt primair op relatieve indicatoren, terwijl een context-gebaseerde aanpak, waarin lokale waterstress en absolute onttrekking centraal staan, nog onvoldoende ontwikkeld is. Ook blijft het inzicht in watergerelateerde risico's in de waardeketen beperkt, al verwacht men dat de implementatie van CSRD hierin verdere transparantie zal brengen.

¹⁴ <https://www.ceres.org/water/valuing-water-finance-initiative>

Toray Industries

Ons contact met Toray Industries verloopt voornamelijk via email. De onderneming uit Japan gaf aan niet in staat te zijn om het waterrisico en -beheer mondeling te bespreken, maar was wel bereid om per email concrete en inhoudelijke reacties te geven. Toray heeft volgens de recente correspondentie verdere stappen gezet in het structureren van haar waterstrategie, met een duidelijke focus op locatie-specifiek waterbeheer. Het bedrijf hanteert doelstellingen op siteniveau en gebruikt risicoanalyses om prioritaire locaties in waterschaarse gebieden te vinden. Tegelijkertijd blijft de gevraagde aanpak met meer contextuele en stroomgebiedspecifieke doelen nog in ontwikkeling. Zo wordt de reikwijdte van risicoanalyses wel uitgebreid naar gebieden met verwachte waterstress en ecologische kwetsbaarheid, maar ontbreken nog uniforme methoden voor het vaststellen van ecologische grenzen. Uit onze dialoog blijkt dat verdere concretisering nog beperkt is: kwantitatieve doelstellingen op prioritaire locaties, kapitaalallocatie voor water efficiëntie en scenarioanalyses worden nog niet extern gedeeld of zijn in ontwikkeling. Tegelijkertijd wordt watermanagement steeds sterker geïntegreerd in governance en ketenprocessen, onder meer via leveranciersbeoordelingen en duurzaamheidsrapportages. Daarmee laat Toray wel duidelijke voortgang zien op implementatie en risicobeheer, maar blijven transparantie, scenarioanalyse en stroomgebiedgerichte samenwerking belangrijke vervolgstappen.

Vervolg

Eind 2026 en begin 2027 willen we weer met alle ondernemingen spreken. Bij de planning van gesprekken houden we onder andere rekening met publicatie van het nieuwe duurzaamheidsverslag van de onderneming.

4.13.2. Mijlpalen

Per eind juni 2026 laat het thema onderstaande voortgang op mijlpalen zien.

TABEL 4.13.2.1 MIJLPALEN WATERIMPACT EN -AFHANKELIJKHEID

Onderneming	Land	Sector	ESG datapunt ¹	1	2	3	4	5	6
1 BASF SE	Duitsland	Chemicaliën	5,22						
2 DSM-Firmenich AG	Zwitserland	Chemicaliën	6,11						
3 Ecolab Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	8,38						
4 Givaudan SA	Zwitserland	Chemicaliën	8,15						
5 PPG Industries, Inc.	Verenigde Staten	Chemicaliën	8,49						
6 Sika AG	Zwitserland	Chemicaliën	4,99						
7 Toray Industries, Inc.	Japan	Chemicaliën	7,57						

¹ De MSCI Water Stress Score geeft weer in hoeverre waterschaarste een risico vormt voor de onderneming en hoe de onderneming water gerelateerde risico's en kansen oppakt. De score is op een schaal van 0 tot 10, waarbij een lage score aantoont dat de onderneming geen robuuste strategie heeft om haar watergebruik te beheren en verminderen

LEGENDA MIJLPALEN

Symbool status ongewijzigd	Symbool statuswijziging	1. Analyse van het bedrijf	2. Initiëren dialoog	3. Voeren dialoog	4. Toezegging bedrijf	5. Aanpassen beleid	6. Afronding dialoog
		Afgerond	Brief verzonden	Gesprekken gevoerd	Toezegging beleidswijziging	Beleidswijziging doorgevoerd	Engagement doelstelling behaald ¹
							Engagement doelstelling deels behaald ²
							Engagement niet succesvol

¹ De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op de geformuleerde engagementdoelstellingen (mijlpaal 4 of 5)

² De onderneming heeft één of meerdere stappen gezet op het thema, maar deze stappen voldoen niet aan de geformuleerde engagementdoelstellingen

4.13.3. Tussentijdse evaluatie

De evaluatie van het thema wordt aan de hand van 3 onderdelen uitgevoerd.

1. Er wordt inzicht gegeven in de procesvoortgang. Heeft Achmea IM voldaan aan haar inspanningsverplichting? Is er vooronderzoek uitgevoerd, is het engagement geïnitieerd en hoeveel contacten hebben er plaatsgevonden?
2. Er wordt inzicht gegeven in de effectiviteit van engagement. Hebben bedrijven ook daadwerkelijk gewenste wijzigingen zoals vooraf gedefinieerd in beleid en activiteiten doorgevoerd?
3. Bij het afsluiten van het engagement worden resultaten geduid aan de hand van een korte kwalitatieve beschrijving. Zo is bij engagement niet altijd een causaal verband te leggen tussen een engagementgesprek en beleidswijzigingen of kan de ene toezegging veel meer gewicht in de schaal leggen dan een andere.

In de evaluatie gebruiken we 4 kleurcodes die we hieronder kort toelichten:

TABEL 4.13.3.1 TOELICHTING KLEURCODES

Betekenis	Kleurcode
Doelstelling is behaald in de gestelde termijn	
Doelstelling is nog niet behaald, maar op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling is nog niet behaald en niet op schema om deze binnen de gestelde tijd te behalen	
Doelstelling niet behaald in de gestelde tijd	

TABEL 4.13.3.2 EVALUATIE

Toelichting		Doelstellingen			
KPI	Beschrijving	Doel	Wanneer?	Gerealiseerd?	Behaald?
1. Proces	Op basis van onze mijlpalen geven we een overzicht van de gezette stappen door Achmea IM. Deze KPI geeft daarmee inzicht of het proces voor de diverse engagement succesvol wordt doorlopen; van het voorbereidend onderzoek, het verzenden van de brieven tot de aantallen gesprekken die gevoerd zijn	Voor 100% van de bedrijven is het vooronderzoek afgerond.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 100% van de bedrijven is de brief met doelstellingen verzonden.	Na 1 jaar	100%	ja
		Voor 90% van de bedrijven zijn minimaal 3 gesprekken gevoerd (niet alle bedrijven blijken ook na meerdere pogingen responsief).	Na 3 jaar	43%	nee
2. Impact	In deze KPI geven we aan of engagement inderdaad tot stappen van het bedrijf heeft geleid, op basis van de vooraf gestelde doelen	Binnen 1 thema heeft 60% van de bedrijven één of meerder stappen gezet op de geformuleerde doelstellingen	Na 3 jaar	0%	nee

4.14. ESG dialoog Nederland

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers, vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de ondernemingsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en duurzame langetermijnwaardecreatie. Ook beloningsvoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijke discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen waar we in belegd zijn. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion. ESG Nederland bestaat uit deze dialogen.

4.14.1. Achtergrond

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2026 is Achmea IM, o.a. namens PMA, in Eumedion verband de dialoog aangegaan met de hieronder genoemde Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband.

TABEL 4.14.1.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2026

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold Delhaize	Beloning, governance, strategie, klimaat en biodiversiteit
ASM International	Beloning, governance, transparantie en strategie
Heineken	Klimaat, water, ketenverduurzaming en ontbossing
ING	Geopolitieke ontwikkelingen, klimaat, AI en risicobeheer
KPN	Digitale transformatie, AI, cybersecurity en risicobeheer
Philips	Geopolitiek, AI, duurzaamheid en risicobeheer
Stellantis	Just Transition, mensenrechten, klimaat en rapportage
Unilever	Strategie, governance, duurzaamheid en portefeuille-optimalisatie
Wolters Kluwer	AI, governance, beloning en cybersecurity

Ahold Delhaize

Tijdens de dialoog met Ahold Delhaize is uitgebreid gesproken over het voorgestelde beloningsbeleid. Daarbij lag de nadruk op de omvang van de variabele beloning en de gekozen referentiegroep. Vanuit beleggers zijn vraagtekens geplaatst bij de mate waarin de voorgestelde aanpassingen proportioneel zijn, mede gezien de samenstelling van de peergroup en de daaruit voortvloeiende opwaartse druk op beloningsniveaus. Hoewel Ahold Delhaize aangaf dat verschillende punten uit eerdere feedback zijn

meegenomen, bleef een verschil van inzicht bestaan over de onderbouwing en de mate van transparantie.

Daarnaast is kort stilgestaan bij de voortgang van de strategische prioriteiten en de impact van externe ontwikkelingen, waaronder geopolitieke risico's en digitalisering. Ahold Delhaize gaf aan dat de uitvoering van de strategie onder uitdagende marktomstandigheden doorgang vindt en dat verdere stappen worden gezet op het gebied van onder meer eigen merk en operationele efficiëntie.

Op het gebied van duurzaamheid is gesproken over de verdere ontwikkeling van het biodiversiteitsbeleid en de aanpak van emissies in de keten. Hierbij werd aangegeven dat de onderneming werkt aan een nadere concretisering van doelstellingen en prioriteiten, waarbij verdere uitwerking op regionaal niveau volgt.

ASM International

In het gesprek met ASM International stond het voorgestelde beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur centraal, mede in het licht van de herbenoeming van de CEO en de ontwikkelingen in de internationale arbeidsmarkt. ASM gaf aan dat aanpassing van het beloningspakket noodzakelijk is om concurrerend te blijven en de continuïteit van het bestuur te waarborgen.

Tijdens de dialoog is uitgebreid stilgestaan bij de proportionaliteit van de voorgestelde aanpassingen en de beperkte transparantie van de prestatiecriteria. ASM erkende dat beleggers behoefte hebben aan meer inzicht in de doelstellingen en de relatie met de beloningsuitkomsten en gaf aan te onderzoeken hoe de toelichting in het beloningsverslag kan worden verbeterd.

In opvolging van het gesprek heeft ASM toezeggingen gedaan om de transparantie in de rapportage te vergroten, onder meer door uitgebreider inzicht te geven in prestatieniveaus en uitkomsten. Hoewel zorgen over de omvang van de voorgestelde beloningen en de interne verhoudingen niet volledig zijn weggenomen, waarderen wij de bereidheid van de onderneming om deze punten te adresseren.

Heineken

Tijdens de dialoog met Heineken lag de nadruk op duurzaamheidsthema's binnen de bredere strategie, waaronder watergebruik, landbouwketens en ontbossing. Heineken lichtte de voortgang toe op het gebied van waterbeheer, met specifieke aandacht voor locaties in gebieden met waterschaarste. De onderneming gaf aan dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelstellingen voor 2030 te realiseren en zet daarbij in op verdere efficiëntieverbeteringen en samenwerking met lokale belanghebbenden.

Daarnaast is gesproken over de verduurzaming van de landbouwketen. Heineken rapporteerde verdere voortgang in duurzaam inkopen en het opschalen van regeneratieve landbouwpraktijken. Tegelijkertijd werd duidelijk dat extra inspanningen nodig zijn om de resterende doelstellingen richting 2030 te behalen, met name in complexere ketens en regio's.

Ook is ingegaan op ontbossing en transparantie. Heineken werkt aan verbeteringen in datakwaliteit, traceerbaarheid en rapportage, waarbij een gefaseerde aanpak wordt gehanteerd. Tijdens de aandeelhoudersvergadering is aanvullend stilgestaan bij de CEO-transitie en reorganisatie, waarbij het bestuur benadrukte dat de EverGreen 2030-strategie ongewijzigd blijft.

ING

In de dialoog met ING is gesproken over de impact van geopolitieke en macro-economische ontwikkelingen op de strategie en het risicobeheer van de bank. ING gaf aan deze risico's structureel te integreren in landen- en sectoranalyses, onder meer via scenarioanalyses en stresstesten. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan mensenrechtenrisico's in kwetsbare regio's.

Daarnaast is stilgestaan bij de rol van ING in de veranderende Europese economie, waaronder de toegenomen investeringen in defensie en strategische autonomie. Binnen bestaande beleidskaders ziet de bank ruimte om de financiering van de defensiesector te vergroten, met behoud van beperkingen ten aanzien van controversiële wapens.

Op het gebied van klimaat gaf ING aan vast te houden aan haar bestaande doelstellingen, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. Tegelijkertijd wordt erkend dat de voortgang in sommige sectoren achterblijft en dat de transitie complex is. ING zet in op samenwerking met cliënten om deze transitie te ondersteunen.

Verder is gesproken over de inzet van kunstmatige intelligentie, waarbij governance, risicobeheersing en impact op de workforce centraal staan.

KPN

In de dialoog met KPN is gesproken over geopolitieke ontwikkelingen, digitale soevereiniteit en de toepassing van kunstmatige intelligentie. KPN gaf aan dat de directe impact van geopolitiek vooralsnog beperkt is, maar dat onzekerheden, bijvoorbeeld rond energieprijzen en toeleveringsketens, actief worden gemonitord.

Op het gebied van digitale soevereiniteit positioneert KPN zich als een nationale speler met lokale infrastructuur, terwijl afhankelijkheid van internationale technologiepartijen voorlopig blijft bestaan. De onderneming onderstreepte het belang van samenwerking en interoperabiliteit binnen de Europese context.

De inzet van kunstmatige intelligentie vormt een belangrijk onderdeel van de strategie. KPN past AI toe in operationele processen en klantinteractie en verwacht hiermee efficiencyvoordelen te realiseren. De implementatie vindt gefaseerd plaats, met aandacht voor governance en opleiding van medewerkers.

Cybersecurity en risicobeheersing blijven belangrijke aandachtspunten. KPN investeert in de verdere versterking van systemen en processen, waarbij de verklaring omtrent risicobeheersing heeft bijgedragen aan een meer expliciete beoordeling van risico's.

Philips

In de dialoog met Philips is gesproken over de impact van geopolitieke ontwikkelingen op de onderneming. Philips gaf aan dat deze ontwikkelingen effect hebben op de toeleveringsketen en kostenstructuur, maar dat de operationele impact vooralsnog beheersbaar blijft. De onderneming zet in op verdere regionalisatie om de weerbaarheid te vergroten.

Daarnaast is stilgestaan bij de toepassing van kunstmatige intelligentie in producten en processen. Philips ziet AI als een belangrijke drijfveer voor innovatie, met name in medische toepassingen, en benadrukt het belang van strikte waarborgen op het gebied van veiligheid en kwaliteit.

Op het gebied van duurzaamheid gaf Philips aan vast te houden aan de lange termijn klimaatdoelstellingen, ondanks veranderende omstandigheden. De onderneming zet in op samenwerking met leveranciers en klanten om emissies in de waardeketen te reduceren, waarbij wordt erkend dat dit afhankelijk is van externe factoren.

Ook is gesproken over sociale thema's en risicobeheersing. Het proces rond de verklaring omtrent risicobeheersing heeft met name geleid tot verdere aanscherping van bestaande systemen.

Stellantis

Met Stellantis is een dialoog gevoerd over onder meer 'Just Transition'. Daarnaast is aandacht besteed aan de sociale impact van de energietransitie. Stellantis positioneert 'Just Transition' als een langetermijnvraagstuk, met maatregelen gericht op omscholing en sociale dialoog. De concrete impact en voortgang zijn echter nog beperkt gekwantificeerd. In het gesprek is daarnaast stilgestaan bij de impact van geopolitieke ontwikkelingen op de strategie en het duurzaamheidsbeleid. Stellantis gaf aan dat toegenomen onzekerheid leidt tot een meer flexibele benadering van doelstellingen, onder meer op het gebied van klimaat.

Ook is gesproken over risicobeheersing en verslaglegging. De verklaring omtrent risicobeheersing wordt ingezet om processen rond datakwaliteit en interne controle te versterken, hoewel het effect op concrete uitkomsten nog beperkt inzichtelijk is.

Op het gebied van leefbaar loon en mensenrechten in de keten gaf de onderneming aan dit te erkennen als belangrijk thema, maar bleef nadere concretisering van doelstellingen en voortgang beperkt.

Unilever

In de dialoog met Unilever is met name gesproken over de voorgenomen strategische herschikking van de portefeuille, waaronder de afsplitsing van de Foods-divisie. Deze stap volgt uit een eerdere strategische herziening, waarbij is geconcludeerd dat bepaalde activiteiten minder goed aansluiten bij de kern van de onderneming.

Unilever gaf aan dat de gekozen transactiestructuur de voorkeur heeft boven alternatieven, vanuit het perspectief van waardecreatie. Tegelijkertijd is stilgestaan bij de complexiteit van de transactie en de noodzaak om operationele continuïteit en medewerkersbetrokkenheid te waarborgen.

Daarnaast is gesproken over governance en leiderschap, waaronder de samenstelling van het bestuur en de benodigde vaardigheden in het licht van de gewijzigde

strategie. Ook werd aandacht besteed aan diversiteit en de ontwikkeling van de talentenpijplijn.

Op het gebied van duurzaamheid gaf Unilever aan dat standaarden en due diligence ook na de afsplitsing geborgd blijven. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een herijking van prioriteiten en doelstellingen.

Wolters Kluwer

In de dialoog met Wolters Kluwer is gesproken over geopolitieke en macro-economische ontwikkelingen. De onderneming gaf aan dat het bedrijfsmodel, met een groot aandeel terugkerende inkomsten, zorgt voor relatieve stabiliteit.

Daarnaast is uitgebreid stilgestaan bij de toepassing van kunstmatige intelligentie. Wolters Kluwer benadrukte dat AI een toenemende rol speelt, waarbij betrouwbaarheid wordt geborgd door menselijke controle. Tegelijkertijd blijft differentiatie ten opzichte van generieke AI-oplossingen een aandachtspunt.

Op het gebied van cybersecurity gaf de onderneming aan gebruik te maken van internationale standaarden en externe beoordelingen. Ook wordt aandacht besteed aan afhankelijkheden van externe leveranciers.

Verder is gesproken over governance, waaronder de CEO-wissel en de geografische spreiding van het bestuur. Ook is discussie gevoerd over het beloningsbeleid en de prestatiedrempels.

Ten aanzien van de voorgestelde statutenwijziging met betrekking tot de stemdrempel voor het vaststellen van het beloningsbeleid is vanuit beleggers duidelijke en fundamentele bezorgdheid geuit. Deze wijziging werd als een verzwakking van aandeelhoudersrechten beschouwd. In lijn hiermee is tegen het voorstel gestemd. De intentie was om deze zorgen ook tijdens de aandeelhoudersvergadering expliciet te herhalen. Door praktische belemmeringen bij het verkrijgen van toegang tot de vergadering door de lead investor is dit echter niet mogelijk gebleken. Hier wordt nog verder over gesproken.

4.15. Collectieve initiatieven

Achmea IM is als uitvoerder van het engagementprogramma van PMA aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Zo trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers in engagement, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele. Ook ondersteunt Achmea IM regelmatig investor statements: gezamenlijke verklaringen van institutionele beleggers waarin zij hun verwachtingen uitspreken richting bedrijven, sectoren of beleidsmakers over duurzaamheidskwesties.

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hier bespreken we de investor statements die het afgelopen halfjaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

Investor statement over een bindend ILO-verdrag m.b.t. fatsoenlijk werk in de platformeconomie

Platformwerkers krijgen wereldwijd te maken met aanzienlijke risico's, waaronder lage inkomens, beperkte sociale zekerheden en een gebrek aan transparantie over algoritmische aansturing. Het statement pleit voor de totstandkoming van een bindend ILO-verdrag over fatsoenlijk werk in de platformeconomie. Dit verdrag moet onder meer zorgen voor het juridische vaststellen van werknemerschap, zodat platformwerkers niet langer onterecht als zelfstandigen worden geclassificeerd. Daarnaast beoogt het initiatief dat platformbedrijven transparantieplichtingen krijgen op het gebied van algoritmische besluitvorming, eerlijke beloning, veilige arbeidsomstandigheden en toegankelijke klachtenmechanismen. Het statement benadrukt dat effectieve regulering noodzakelijk is om de negatieve sociale gevolgen van het huidige platformmodel te beperken en om wereldwijde samenwerking en harmonisatie van arbeidsnormen te bevorderen. Het ondersteunen van dit initiatief draagt bij aan een gelijk speelveld waarin technologische innovatie niet langer ten koste gaat van werknemersrechten, en waarin bedrijven worden aangespoord tot verantwoorde en duurzame bedrijfsmodellen.

Investor statement over transparantie m.b.t. voedingswaarde en gezondheid in de out-of-home sector

In dit gezamenlijke statement uiten langetermijnbeleggers hun ernstige zorgen over het gebrek aan transparantie rondom gezondheid en voeding in de out-of-home sector. Zij stellen dat bedrijven sterk afhankelijk blijven van de verkoop van ongezonde producten, terwijl rapportage hierover minimaal is. Dit belemmert beleggers bij het beoordelen van risico's rond regelgeving, veranderende consumentenvraag en bredere effecten op de volksgezondheid. De verklaring benadrukt dat ongezonde voeding wereldwijd een belangrijke oorzaak is van sterfte en grote maatschappelijke kosten veroorzaakt, die zich steeds vaker vertalen in financiële en reputatierisico's voor bedrijven. Tegelijkertijd groeit de vraag naar gezondere keuzes en neemt regelgeving toe, zoals beperkingen op marketing van ongezonde producten. Dit statement roept bedrijven op om jaarlijks transparant te rapporteren over de gezondheid van hun totale verkoop, aan de hand van een erkende Nutrient Profiling Model (NPM) en caloriedata. Dit moet hen in staat

stellen risico's beter te beoordelen, vooruitgang te volgen en bedrijven te stimuleren realistische maar ambitieuze doelen te stellen richting gezondere productportefeuilles. Dit statement werd uitgebracht door langetermijnbeleggers en adviseurs die betrokken zijn bij ShareAction's Long-Term Investors in People's Health (LIPH)-programma.

Investor statement over schone lucht in de vracht- en logistieksector

Langetermijnbeleggers uiten hun zorgen over de toenemende gezondheids- en financiële risico's van luchtvervuiling binnen de vracht- en logistieke sector, waar eerdere pogingen tot engagement slechts beperkte vooruitgang opleverden. Luchtvervuiling veroorzaakt wereldwijd miljoenen vroegtijdige sterfgevallen per jaar en is de op één na belangrijkste risicofactor voor sterfte, mede door emissies uit wegtransport zoals NOx en fijnstof (PM2.5/PM10). De sector wordt geconfronteerd met toenemende regelgeving, strengere emissienormen, rechtszaken en rapportageverplichtingen, terwijl veel bedrijven nog onvoldoende inzicht geven in hun uitstoot en de daaraan verbonden risico's. Slechts enkelen pakken niet-broeikasgasvervuiling structureel aan. Beleggers roepen bedrijven op om luchtvervuiling expliciet als materieel risico te erkennen, schadelijke emissies te meten en openbaar te maken, reductiedoelstellingen te formuleren, de overstap naar schonere voertuigvloot te versnellen en actief deel te nemen aan sector- en beleidsinitiatieven. Ook pleit dit statement voor strengere verplichte rapportage om een gelijk speelveld te creëren en betere bescherming te waarborgen voor werknemers, gemeenschappen en de economie op lange termijn. Dit statement werd uitgebracht door langetermijnbeleggers en adviseurs die betrokken zijn bij ShareAction's Long-Term Investors in People's Health (LIPH)-programma.

AVA-vragen aan Sanofi over toegang tot medicijnen strategie

In het kader van de aandeelhoudersvergadering (AVA) 2026 van Sanofi hebben wij schriftelijke vragen medeondertekend, gericht op verdere opschaling en verdieping van de toegang tot medicijnen strategie. Daarbij wordt erkend dat Sanofi goed presteert in de Access to Medicine Index en vooruitgang heeft geboekt in toegang tot insuline via de Global Health Unit (GHU). We vroegen welke concrete toezeggingen Sanofi zal doen om het leiderschap in diabeteszorg en RSV-preventie verder uit te bouwen, met name in lage- en middeninkomenslanden. Tevens vroegen we hoe de GHU kan worden uitgebreid naar meer landen, nieuwe partnerschappen kan aangaan en mogelijk meer producten kan omvatten. Daarnaast gingen de vragen in op het verbeteren van transparantie over specifieke uitkomsten van de toegang tot medicijnen strategie. Sanofi heeft de beantwoording van de vragen publiek beschikbaar gemaakt. Sanofi heeft toegelicht hoe het bedrijf de toegang tot medicijnen strategie verder zal ontwikkelen, zoals opschaling van medicijnen en uitbreiding naar meer landen.

Er zal een vervolgspraak worden ingepland met Sanofi om de antwoorden verder te bespreken.

Investor letter over verduurzaming van de Chinese zuivelsector

De brief richt zich op bedrijven in de Chinese zuivelsector vanwege hun sleutelrol in mondiale voedselketens en hun aanzienlijke impact op klimaat en natuur. Het gaat met name om de methaanemissies en ontbossingsrisico's in de toeleveringsketen. Tegelijkertijd ontbreekt het in de sector nog vaak aan consistente, vergelijkbare en transparante rapportage, waardoor beleggers beperkt inzicht hebben in materiële risico's en langetermijnwaardecreatie. Het initiatief biedt een duidelijk kader voor rapportage en doelstellingen rond broeikasgasemissies en ontbossing, gebaseerd op wetenschappelijke standaarden en best practices. De brief is het startpunt van een engagement initiatief dat FAIRR start met deze ondernemingen, inclusief een bezoek met beleggers aan deze ondernemingen in China.

Investor statement over leefbaar loon bij AVA van M&S en JD Sports

Vorig jaar zijn bij M&S en JD Sports aandeelhoudersresoluties ingediend die pleiten voor krachtigere maatregelen om de lage lonen binnen het personeelsbestand aan te pakken. Door deze kwesties publiekelijk aan de orde te stellen tijdens algemene vergaderingen, benadrukken we het belang van de resoluties van vorig jaar, behouden we momentum en stimuleren we transparante reacties op bestuursniveau. In een sector die wordt gekenmerkt door krappe marges, een hoog personeelsverloop en toenemende aandacht voor armoede onder werkenden, zijn loonniveaus zowel een sociaal-economisch vraagstuk als een materieel bedrijfsrisico. Publieke betrokkenheid draagt bij aan een duidelijke communicatie tussen de verwachtingen van beleggers ten aanzien van verantwoorde beloningspraktijken en het bredere publiek, wat bijdraagt aan veerkracht en waardecreatie op de lange termijn.

Aansluiten bij the Global Investor Commission on Mining 2030

De Global Investor Commission on Mining 2030 is een internationaal beleggersinitiatief, opgezet met UNEP en PRI, dat zich richt op een sociaal rechtvaardige en ecologisch verantwoorde mijnbouwsector die bijdraagt aan de energietransitie. Het initiatief ontwikkelt een gezamenlijk normatief kader en duidelijke beleggersverwachtingen om bedrijven te stimuleren tot hogere standaarden. De mondiale opschaling van mijnbouw voor de energietransitie brengt aanzienlijke sociale en milieu gerelateerde risico's met zich mee, waaronder mensenrechtenschendingen, conflictrisico's, vervuiling, verlies van biodiversiteit en negatieve impact op werknemers en lokale gemeenschappen. Deelnemen helpt om systemische risico's in de mijnbouwsector –

zoals mensenrechtenschendingen en milieuschade – beter te adresseren en engagement te versterken. Het initiatief biedt een internationaal erkend kader om bedrijven aan te sturen op verantwoord gedrag en ondersteunt daarmee een duurzame transitie van de sector.

Investment statement over het EU Emissions Trading System

Het EU Emissions Trading System (ETS) investor statement is opgesteld door de PRI. Het statement pleit voor een robuust en voorspelbaar EU ETS. Dit is essentieel voor een concurrerende en klimaatneutrale economie, omdat het een stabiel CO₂-prijsmechanisme biedt dat investeringszekerheid creëert en de transitie naar schone technologie stimuleert. Het initiatief is relevant omdat een stabiel ETS helpt bij het mobiliseren van langetermijnkapitaal, het beheersen van risico's en het ondersteunen van concurrentiekracht, energiezekerheid en verdere decarbonisatie. De oproep bevat duidelijke doelstellingen over langetermijnkoers, transparante marktreguleringsmechanismen, een effectief Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), gerichte inzet van ETS-inkomsten en aanvullende beleidsmaatregelen om investeringen in schone technologie te stimuleren.

Investor letter over het herzien van het EU Emissions Trading System

Namens de DEC is een brief opgesteld over de herziening van het EU ETS. Dit systeem aangevuld met het Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), wordt gezien als een essentieel instrument voor kosteneffectieve decarbonisatie, concurrentiekracht en energiezekerheid in Europa. Het systeem creëert een duidelijke CO₂-prijs die bedrijven stimuleert om emissies te reduceren en investeringen in koolstofarme technologieën mogelijk maakt. Tegelijk draagt het bij aan minder afhankelijkheid van fossiele import. Voor de komende herziening is het cruciaal dat de ETS in lijn blijft met de klimaatdoelen voor 2040 en 2050 en een geloofwaardig prijssignaal behoudt. Tegelijk is gerichte flexibiliteit nodig voor moeilijke te verduurzamen sectoren. Transparante marktregels en een goed functionerende Market Stability Reserve (MSR) zijn essentieel om volatiliteit te beperken. Verder is versterking van CBAM nodig om carbon leakage te voorkomen. Ook moeten koolstofverwijderingstechnologieën, zoals DAC en BECCS, worden ondersteund. Tot slot is strategisch gebruik van ETS-inkomsten en aanvullend industriebeleid noodzakelijk om investeringen en de energietransitie te versnellen.

Investor statement over de EU Deforestation Regulation

In dit statement spreken institutionele beleggers hun steun uit voor de EU Deforestation Regulation (EUDR) en benadrukken het belang van volledige en tijdige implementatie vanaf december 2026. Ontbossing vormt een systemisch financieel risico met impact op waardeketens, portefeuilles en economische stabiliteit, onder meer

door fysieke-, juridische- en reputatierisico's. De EUDR wordt gezien als een cruciaal kader dat markttoegang koppelt aan duurzaamheid via verplichte due diligence en traceerbaarheid. Hoewel er uitdagingen bestaan, zoals administratieve lasten en beperkte capaciteit in producerende landen, moeten deze worden aangepakt via praktische richtlijnen en ondersteuning, niet door de regelgeving aan te passen of uit te stellen. Beleidszekerheid, consistente toepassing en harmonisatie binnen de EU zijn essentieel om een gelijk speelveld te waarborgen en investeringen niet te vertragen. Beleggers waarschuwen dat heropening van de wetgeving onzekerheid creëert en pleiten voor duidelijke implementatie, juridische stabiliteit en snelle publicatie van aanvullende regelgeving. Dit versterkt vertrouwen, stimuleert verantwoord ondernemen en ondersteunt duurzame toeleveringsketens.

Investor letter over leefbaar loon

De brief is opgesteld door Platform Living Wages Financials (PLWF) en gericht aan multinationale

ondernemingen, met als doel het bevorderen van leefbaar loon in mondiale waardetekens. We beschouwen leefbare lonen als een materieel ESG-thema met directe implicaties voor risico's en waardecreatie. Lage lonen in mondiale ketens kunnen leiden tot operationele verstoringen, reputatieschade en verhoogde regulatoire druk. Tegelijkertijd dragen verbeteringen op dit thema bij aan stabielere toeleveringsketen, hogere productiviteit en betere arbeidsrelaties. Door dit initiatief te ondersteunen, versterken we de gezamenlijke boodschap richting bedrijven dat structurele verbeteringen nodig zijn. Dit draagt bij aan het realiseren van internationale normen zoals de UN Guiding Principles en OECD-richtlijnen, en ondersteunt de voortgang richting de SDG's richting 2030.

TABEL 4.15.1 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ENGAGEMENT INITIATIEVEN EN INVESTOR STATEMENTS

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
------------	-----	-----------	--------------	-------

4.16. Normatieve engagement voortgang

4.17. Normatief: Mensenrechten

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 5 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) mensenrechtencontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle mensenrechtencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁵. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.17.1 MIJLPALEN MENSENRECHTEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Acciona SA	8	01-04-2024	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
AtkinsRealis Group Inc.	8	01-04-2024	Canada	Canada				
Barrick Mining Corporation	5	15-07-2022	Canada	Papua New Guinea				
Caterpillar, Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Gaza Strip, West Bank, or East Jerusalem				
EDP SA	8	16-02-2026	Portugal	Brazilië				
Enel SpA	8	16-10-2023	Italië	Columbia				
Iberdrola SA	7	15-04-2021	Spanje	Brazilië				
L'Oreal SA	6	16-02-2026	Frankrijk	Verenigde Staten				
Pan American Silver Corp.	8	16-10-2023	Canada	Guatemala				
Repsol SA	7	26-07-2016	Spanje	Peru				
Securitas AB	8	15-10-2021	Zweden	Zwitserland				
The Coca-Cola Company	7	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Walmart Inc.	8	15-04-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

¹⁵ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Barrick Mining Group

Barrick Mining Corporation, voorheen bekend als Barrick Gold Corporation, is een Canadese mijnbouwonderneming en mede-eigenaar en exploitant van de Porgera-mijn in Papoea-Nieuw-Guinea. Barrick heeft de afgelopen jaren verschillende maatregelen genomen om zorgen over vermeende mensenrechtenschendingen rond de mijn aan te pakken.

Sinds 2009 wordt het bedrijf door media en ngo's in verband gebracht met beschuldigingen van geweld door beveiligingspersoneel en politie tegen lokale gemeenschappen, waaronder meldingen van buitensporig geweld, seksuele misdrijven en gedwongen uitzettingen. Na de heropening van de mijn in december 2023 bleven verschillende stakeholders aandacht vragen voor de afhandeling van historische klachten en het voorkomen van nieuwe incidenten.

In februari 2026 bevestigde Barrick aan ISS ESG dat in november en december 2025 een onafhankelijke mensenrechtenbeoordeling van de mijn was uitgevoerd en dat een samenvatting van de bevindingen zou worden gepubliceerd. Daarnaast gaf het bedrijf aan dat 88% van de historische klachten inmiddels is afgehandeld en dat wordt gewerkt aan de afronding van de resterende zaken.

ISS ESG erkent de door Barrick genomen maatregelen en de geboekte vooruitgang bij het adresseren van de historische mensenrechtenkwesties rond de Porgera-mijn. Op basis van deze ontwikkelingen acht ISS ESG de zorgen voldoende geadresseerd om de dialoog positief af te sluiten (score 5). Tegelijkertijd blijft ISS ESG de situatie monitoren en eventuele nieuwe ontwikkelingen rond de Porgera-mijn nauwlettend volgen om vast te stellen of verdere aandacht of opvolging noodzakelijk is.

Engagement over het recht op zelfbeschikking in de Palestijnse gebieden

In samenwerking met institutionele beleggers hebben we vragen gesteld aan de bedrijven die we geselecteerd hebben voor engagement. Het engagement richt zich enerzijds op het herstel van de bijdrage aan mensenrechtenschendingen in de Palestijnse gebieden en anderzijds op het voorkomen van betrokkenheid bij nieuwe mensenrechtenschendingen in hoogrisico- en conflictgebieden.

Het gaat om de volgende bedrijven:

- **Airbnb**
- **Booking Holdings Inc**
- **Caterpillar**
- **Expedia Group Inc**
- **HP**

We vroegen de bedrijven om in gesprek te gaan over beleidsmaatregelen en procedures op het gebied van mensenrechten voor activiteiten in conflict- en hoog-risicogebieden (CAHRA), in lijn met de OESO-richtlijnen en UNGP's. We vroegen ook om de toepassing van het bestaande beleid in de praktijk, met name in het geval van verhoogde due diligence. Verder hebben we vragen gesteld over de definitie van conflictgebieden, sectorprioritering en of duidelijke risicodrempels zijn vastgesteld voor het stopzetten van diensten. Als laatst vroegen we om verduidelijking van de betrokkenheid van de ondernemingen bij bezette Palestijnse gebieden.

In de eerste helft van 2026 hebben we, soms na meerdere contactpogingen en het stellen van vragen op de aandeelhoudersvergadering, van **Airbnb**, **Caterpillar** en **Expedia** hoog over informatie ontvangen over de uitvoering van het mensenrechtenbeleid. We zullen de gesprekken en schriftelijke antwoorden opvolgen met vervolgvragen om te vragen het beleid verder toe te lichten en specifiek in te gaan op de situatie in de bezette Palestijnse gebieden. In de tweede helft van 2026 zullen we opvolging geven aan de engagements met de ondernemingen en indien van toepassing escalatiemogelijkheden overwegen.

4.18. Normatief: Arbeidsnormen

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 4 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over een (vermeende) arbeidsnormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle arbeidsnormencasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁶. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.18.1 MIJLPALEN ARBEIDSNORMEN

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Italië				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Spanje				
Amazon.com, Inc.	8	15-10-2025	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Amazon.com, Inc.	8	15-02-2021	Verenigde Staten	Duitsland				
Amazon.com, Inc.	9	15-02-2021	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Coca-Cola Europacific Partners plc	8	16-02-2026	Verenigd Koninkrijk	Filipijnen				
Delta Air Lines, Inc.	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Eni SpA	8	16-02-2026	Italië	Nigeria				
Fortescue Ltd.	8	15-02-2023	Australië	Australië				
McDonald's Corporation	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
McDonald's Corporation	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk				
Starbucks Corporation	9	15-07-2022	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Walmart Inc.	8	15-04-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				

¹⁶ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

4.19. Normatief: Milieu

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 geen nieuwe dialogen geïnitieerd over een (vermeende) milieunormcontroverse.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle milieucasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁷. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.19.1 MIJLPALEN MILIEU

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Acciona SA	8	15-02-2021	Spanje	Canada				
Albemarle Corporation	8	16-10-2023	Verenigde Staten	Chili				
AtkinsRealis Group Inc.	8	15-02-2021	Canada	Canada				
Bayer AG	7	24-09-2018	Duitsland	N/A				
ENGIE SA	8	17-02-2020	Frankrijk	Brazilië				
Eni SpA	9	16-10-2023	Italië	Nigeria				
Iberdrola SA	8	15-10-2025	Spanje	Brazilië				
Norfolk Southern Corporation	8	17-07-2023	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
NRG Energy, Inc.	8	01-04-2024	Verenigde Staten	Verenigde Staten				
Repsol SA	8	17-10-2022	Spanje	Peru				
Shell Plc	8	15-10-2025	Verenigd Koninkrijk	Australië				

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

¹⁷ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

4.20. Normatief: Anti-corruptie

Wij hebben in het eerste halfjaar van 2026 met 2 ondernemingen een dialoog (op)nieuw geïnitieerd over (vermeende) corruptie.

In dit hoofdstuk is een voortgangsoverzicht gegeven van alle anti-corruptiecasussen die gedurende de rapportageperiode een mijlpaal- of statuswijziging hebben gerealiseerd en alle (op)nieuw geïnitieerde dialogen¹⁸. Escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) in normatieve dialogen zijn opgenomen in het sub-hoofdstuk [Escalatieoverzicht](#).

TABEL 4.20.1 MIJLPALEN ANTI-CORRUPTIE

Onderneming	Score	Start	Land	Plaats controverse	1	2	3	4
Elevance Health, Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.
Humana Inc.	8	16-02-2026	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.
United Parcel Service, Inc.	7	15-07-2025	Verenigde Staten	Verenigde Staten				n.v.t.

	1.Delen van relevante informatie	2.Implementatie van beleid	3.Herstelmaatregelen	4.Beeëindiging van controverse	Gewijzigde mijlpaal in rapportageperiode
Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd					
Er zijn maatregelen geïnitieerd					
Er is een toezegging gedaan					
Er zijn geen maatregelen genomen					

Afgesloten dialogen

Er zijn afgesloten dialogen voor dit thema.

¹⁸ De mijlpalen van de in deze rapportageperiode geïnitieerde dialogen worden als ongewijzigd weergegeven.

4.21. Escalatieoverzicht

Geëscaleerde dialogen

De onderstaande tabel geeft de escalatiemaatregelen (inclusief uitsluitingen) weer die in de eerste helft van 2026 zijn genomen in zowel thematische als normatieve dialogen. De eerste helft van het jaar is de drukste stemperiode, omdat in deze periode veel aandeelhoudersvergaderingen plaatsvinden in Europa, Japan en de Verenigde Staten. Escalatiemaatregelen kunnen onder meer bestaan uit het mede-indienen van een aandeelhoudersresolutie, het stemmen tegen bestuurders of het stemmen tegen het beloningsverslag.

TABEL 4.21.1 OVERZICHT GEËSCALEERDE DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie	Genomen maatregel ¹
Delta Air Lines	Onvoldoende voortgang op het engagementthema Klimaattransitie Luchtvaart.	Tegen het beloningsvoorstel gestemd vanwege het ontbreken van klimaat- en ESG-gerelateerde prestatiecriteria in de variabele beloning.
PepsiCo	Onvoldoende voortgang op het engagementthema Nature Action.	De eerder mede-ingediende aandeelhoudersresolutie is ingetrokken nadat de onderneming toezeggingen heeft gedaan.
Sony Group Corporation	Onvoldoende voortgang op het engagementthema Mensenrechten en Governance.	Tegen de herbenoeming van de president gestemd wegens het uitblijven van reactie op herhaalde engagementverzoeken.
Alphabet Inc.	Geverifieerde controverse op het gebied van corruptie en vermeende controverses op het gebied van arbeidsnormen en mensenrechten.	Tegen de herbenoeming van de voorzitter gestemd wegens aanhoudende ESG-controverses.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde controverses op het gebied van corruptie en arbeidsnormen en meerdere vermeende controverses op het gebied van arbeidsnormen.	Tegen meerdere bestuurders gestemd vanwege aanhoudende ESG-controverses en zorgen over het toezicht van de raad op materiële ESG-risico's.
Starbucks Corporation	Geverifieerde controverse op het gebied van arbeidsnormen.	Tegen drie herbenoemingen gestemd vanwege zorgen over het toezicht op arbeidsnormenrisico's.

¹ Zie voor verdere duiding tegenstem het 'Voting Disclosure Systeem'

Uitgelichte escalaties

PepsiCo

In 2025 is samen met andere beleggers een aandeelhoudersresolutie ingediend bij PepsiCo, omdat de onderneming onvoldoende voortgang liet zien op het engagementthema Nature Action. De resolutie vroeg PepsiCo om een biodiversiteitsrisico- en impactanalyse uit te voeren en hierover te rapporteren.

In de eerste helft van 2026 heeft PepsiCo naar aanleiding van de resolutie toezeggingen gedaan. Daarmee kwam de onderneming voldoende tegemoet aan de belangrijkste aandachtspunten uit het engagementtraject. Om die reden is het aandeelhoudersvoorstel ingetrokken. De toezeggingen worden de komende periode gemonitord, zodat kan worden beoordeeld of de aangekondigde stappen ook daadwerkelijk leiden tot betere rapportage en meer inzicht in biodiversiteitsrisico's en -impact.

Shell

Bij Shell is de mede-ingediende aandeelhoudersresolutie over de strategische weerbaarheid van de onderneming in een scenario van structureel dalende vraag naar olie en gas in stemming gebracht op de aandeelhoudersvergadering. De resolutie volgde op zorgen over de geloofwaardigheid van het transitiepad en de mate waarin Shell in haar strategie rekening houdt met langetermijnsrisico's voor aandeelhouderswaarde.

Hoewel het voorstel geen meerderheid behaalde, kreeg de resolutie nog steeds betekenisvolle steun van aandeelhouders. Dat is relevant, zeker omdat proxy advisors in hun benchmark stembeleid adviseerden om tegen de resolutie te stemmen. De steun laat daarmee zien dat een deel van de aandeelhouders zorgen blijft houden over de manier waarop Shell klimaat- en transitierisico's meeneemt in de strategie en kapitaalallocatie.

Te escalaren dialogen

De eerste helft van het jaar, waarin de meeste aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen in Europa, Japan en de Verenigde Staten plaatsvinden, is de drukste stemperiode. Alle thematische en normatieve dialogen die in aanmerking komen voor escalatie zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

TABEL 4.21.2 OVERZICHT TE ESCALAREN DIALOGEN

Onderneming	Reden van escalatie
Alphabet Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie. Vermeende controverses Arbeidsnormen en Mensenrechten.
Amazon.com, Inc.	Geverifieerde controverse Corruptie en Arbeidsnormen. Vermeende controverses Arbeidsnormen (4x) en Corruptie.
Delta Air Lines, Inc.	Onvoldoende voortgang engagementthema Klimaattransitie Luchtvaart.
Eni SpA	Geverifieerde controverse Milieunormen. Vermeende controverses Milieunormen en Arbeidsnormen.
Domino's Pizza Inc.	Onvoldoende voortgang engagementthema Goede Voeding.
McDonald's Corp	Onvoldoende voortgang engagementthema Goede Voeding en Preventie Mensenrechtenrisico's.
Sony Group Corporation	Onvoldoende voortgang engagementthema Mensenrechten en Governance.
Starbucks Corporation	Geverifieerde controverse Arbeidsnormen.
Uber Technologies Inc	Onsuccesvol afgesloten dialoog Engagementthema Preventie Mensenrechten.

5. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. De beleggingsfondsen beleggen onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en zijn daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan PMA invloed uitoefenen op de onderneming. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan het zich uitspreken over het beloningsbeleid. De beleggingsfondsen doen dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergadering (stemmen). Door gebruik te maken van het stemrecht kunnen de beleggingsfondsen invloed uitoefenen op ondernemingen en invloed aanwenden om een betere corporate governance te stimuleren bij de ondernemingen. Een goede corporate governance draagt bij aan de lange termijn waardecreatie.

PMA als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen.

PMA voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van Pensioenfonds Medewerkers Apotheken zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid;
2. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

Stemgedrag PMA

Trends en ontwikkelingen

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is traditioneel de drukste periode voor aandeelhoudersvergaderingen. De meeste

ondernemingen in Europa, Noord-Amerika en delen van Azië houden hun aandeelhoudersvergadering in deze periode. Hierdoor biedt het stemseizoen een goed beeld van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van ondernemingsbestuur, aandeelhoudersrechten en duurzaamheid.

Meer engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering

Een belangrijke ontwikkeling in het stemseizoen 2026 is de verschuiving van publieke stemming naar engagement voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering. Met name bij ESG-gerelateerde onderwerpen vinden steeds vaker gesprekken plaats tussen ondernemingen en aandeelhouders voordat een voorstel daadwerkelijk in stemming wordt gebracht. Deze gesprekken leiden regelmatig tot aanvullende toezeggingen, verbeterde rapportage, beleidsaanpassingen of andere verduidelijkingen vanuit ondernemingen, waardoor aandeelhoudersvoorstellen soms worden aangepast of ingetrokken. Tegelijkertijd kunnen dergelijke gesprekken ook van invloed zijn op de wijze waarop beleggers uiteindelijk stemmen op managementvoorstellen, bijvoorbeeld over beloning, bestuurdersverkiezingen of klimaatgerelateerde agendapunten. Hierdoor geven stemuitslagen alleen niet langer een volledig beeld van de invloed die aandeelhouders op ondernemingen uitoefenen.

Deze ontwikkeling onderstreept het belang van een integrale benadering van actief aandeelhouderschap, waarbij stemmen en engagement elkaar versterken. Stemuitslagen blijven belangrijk, maar moeten steeds vaker

worden gezien in samenhang met de gevoerde dialoog, de gemaakte afspraken en de bereikte resultaten.

Minder aandeelhoudersvoorstellen, blijvende focus op beloning

Het aantal aandeelhoudersvoorstellen daalde verder ten opzichte van vorig jaar, met name op het gebied van milieu- en sociale onderwerpen. Tegelijkertijd bleven beloningsvoorstellen wereldwijd een belangrijk aandachtspunt voor beleggers. Discussies over de hoogte van beloningen, de koppeling aan prestaties en de kwaliteit van de onderbouwing speelden zowel in Europa als in de Verenigde Staten een prominente rol.

De afname van het aantal aandeelhoudersvoorstellen betekent niet dat de onderliggende onderwerpen minder relevant zijn geworden. Veel beleggers richten zich juist meer op de uitvoering van bestaande toezeggingen, de dialoog voorafgaand aan de aandeelhoudersvergadering en het aanspreken van ondernemingen op eerder gecommuniceerde doelstellingen.

Verschillen tussen de Verenigde Staten en Europa nemen toe

Ook in dit stemseizoen werden de verschillen tussen de Verenigde Staten en Europa duidelijk zichtbaar. In de Verenigde Staten blijft duurzaamheid onder druk staan door politieke en juridische ontwikkelingen. Dit vertaalde zich onder meer in minder steun voor duurzaamheidsgerelateerde voorstellen en een verdere afname van het aantal ingediende voorstellen.

In Europa blijven duurzaamheid, transparantie en verslaggeving daarentegen een belangrijk onderdeel van goed ondernemingsbestuur. Regelgeving blijft daarbij een belangrijke drijver. Voor internationale beleggers betekent dit dat stemresultaten steeds vaker in hun regionale context moeten worden beoordeeld.

Opkomende thema's: AI en governance

Kunstmatige intelligentie ontwikkelt zich verder als governanceonderwerp. Hoewel AI in Europa nog slechts beperkt zichtbaar was op aandeelhoudersvergaderingen, neemt de aandacht voor toezicht op AI-gerelateerde risico's toe. Beleggers verwachten steeds vaker dat ondernemingen kunnen laten zien hoe bestuur en raad van commissarissen toezicht houden op het gebruik van AI, datakwaliteit en gerelateerde risico's.

Wij blijven deze ontwikkelingen volgen en beoordelen in hoeverre zij aanleiding geven om het stembeleid of de toepassing daarvan verder aan te scherpen.

Stemactiviteiten van PMA

In het eerste halfjaar is wereldwijd gestemd op aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin wordt belegd. Niet in alle gevallen is met het management meegestemd. Zie de kerncijfers hieronder.

TABEL 5.1 KERNCIJFERS STEMMEN

Aandeelhoudersvergaderingen	Agendapunten	Tegen management
1.045	15.616	22%

Onderstaand staat nadere duiding omtrent de verschillende voorstellen en de regionale verdeling van de vergaderingen.

Managementvoorstellen

Bij managementvoorstellen zijn de tegenstemmen vooral zichtbaar bij beloningsvoorstellen, auditgerelateerde voorstellen en klimaatvoorstellen. Beloning was wereldwijd één van de meest besproken onderwerpen tijdens het stemseizoen. Beleggers keken daarbij kritisch naar de hoogte van beloningen, de koppeling met prestaties en de kwaliteit van de onderbouwing. Tegenstemmen bij beloningsvoorstellen hangen dan ook vaak samen met zorgen over de beloningsstructuur, transparantie of onvoldoende aansluiting tussen beloning en langetermijnwaardecreatie. Bij klimaatvoorstellen gaat het doorgaans om klimaattransitieplannen die door ondernemingen ter advisering aan aandeelhouders worden voorgelegd. Een tegenstem betekent in dat geval dat

het voorgelegde plan niet voldeed aan de eisen uit het stembeleid. Omdat het aantal klimaatvoorstellen beperkt is, kan één stem voor of tegen al een groot effect hebben op het percentage in deze categorie.

TABEL 5.2 MANAGEMENTVOORSTELLEN H1 2026

	Managementvoorstellen ¹	
	Totaal	% Tegen
Klimaat	9	67%
Beloning	1.897	61%
Audit gerelateerd	986	44%
Benoemingen	8.177	16%
Strategische transacties	57	12%

Overig	27	11%
Overname gerelateerd	99	9%
Niet-routinematig	54	7%
Statuten gerelateerd	176	7%
Routine	1.198	6%
Aandelen gerelateerd	885	5%
Bestuurders gerelateerd	1.511	5%
Duurzaamheid	55	0%
Sociaal	37	0%
Beleggingsfondsen	1	0%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

Aandeelhoudersvoorstellen

In het afgelopen halfjaar heeft PMA **509 aandeelhoudersvoorstellen** beoordeeld en hierover gestemd. De voorstellen hadden betrekking op uiteenlopende thema's, waaronder sociale onderwerpen, bestuurdersgerelateerde voorstellen, corporate governance, klimaat, duurzaamheid en overige onderwerpen.

De percentages tegen per thema moeten worden gelezen in samenhang met de aard en het aantal voorstellen dat op de agenda is gekomen. In het stemseizoen 2026 nam het aantal ESG-gerelateerde aandeelhoudersvoorstellen af, terwijl bepaalde anti-ESG-voorstellen relatief zichtbaar bleven. Een relatief hoog percentage tegen betekent daarom niet dat het stembeleid is gewijzigd. ESG-bevorderende aandeelhoudersvoorstellen worden in beginsel nog steeds gesteund wanneer zij voldoende bijdragen aan betere transparantie, sterker bestuur of beter inzicht in materiële risico's.

In onderstaande tabel staat een overzicht van het aantal aandeelhoudersvoorstellen per thema en het percentage stemmen tegen.

TABEL 5.3 AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN H1 2026

Aandeelhoudersvoorstellen ¹		
	Totaal	% Tegen
Overig	40	82%
Duurzaamheid	40	75%
Routine	39	72%
Statuten gerelateerd	9	56%
Beloning	17	47%
Audit gerelateerd	24	46%
Niet-routinematig	11	45%
Benoemingen	31	45%
Sociaal	82	35%
Klimaat	52	27%
Bestuurders gerelateerd	97	13%
Corporate Governance	67	4%

¹ Zie de bijlagen voor een verdere beschrijving van de type voorstellen.

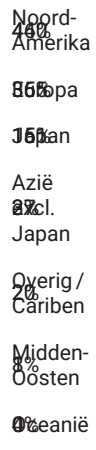
Aandeelhouders kunnen op aandeelhoudersvergaderingen een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Het pensioenfonds beoordeelt ieder aandeelhoudersvoorstel afzonderlijk op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en verwacht effect. Voorstellen die bijdragen aan duurzaamheid, goed ondernemingsbestuur, aandeelhoudersrechten of betere transparantie worden in beginsel gesteund wanneer zij passen binnen het stembeleid en bijdragen aan duurzame langetermijnwaardecreeatie. Er kan echter tegen worden gestemd wanneer een voorstel onvoldoende is onderbouwd, te voorschrijvend is, onevenredig belastend is of onvoldoende aansluit bij het belang van de onderneming en haar aandeelhouders op de lange termijn.

Regionale verdeling

Hieronder staat de regionale verdeling van de stemcijfers opgenomen. De grootste markten betroffen de USA, Japan en Canada.

TABEL 5.4 REGIONALE VERDELING H1 2026

Regio's
per vergadering

Op de website van PMA kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

per vergadering en per agendapunt is beschikbaar via de rapportagetool.

Wij maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het Achmea stembeleid specifieke analyses op. Zo past PMA voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid is op de website te vinden en wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Relevante stemmingen

Het fonds rapporteert over relevante stemmingen om inzicht te geven in de toepassing van het stembeleid en de invulling van actief aandeelhouderschap. De selectie bestaat uit stemmingen bij ondernemingen waarin het fonds belegd was en die relevant waren vanwege het onderwerp, de aansluiting bij het stembeleid, de afwijking van het bestuursadvies, de mate van aandeelhouderssteun of bredere ontwikkelingen in het stemseizoen.

De voorbeelden zijn thematisch geordend en kunnen zowel managementvoorstellen als aandeelhoudersvoorstellen betreffen. Een volledig overzicht van het stemgedrag

6. Bijlagen

6.1. Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het UN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

6.2. Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2022 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

Principe: De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe: Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

6.3. Categorieën voorstellen aandeelhoudersvergaderingen

TABEL 6.3.1

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Procedureel	Procedurele managementvoorstellen zonder aandelen- of kapitaalcomponent, veelal gericht op formele vergaderstappen of wettelijke vereisten.
Overig	
Geen research	Agendapunten waar geen onderliggende documentatie voor aanwezig is vanuit de onderneming
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

6.4. Normatieve dialoog

6.4.1. De basis voor onze normatieve dialoog

Wij hanteren de uitgangspunten van diverse internationale breed gedragen richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen als minimale norm waar ondernemingen zich aan moeten houden. Voorbeelden zijn de 10 principes van het VN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen, de UN Guiding Principles on Business & Human Rights, de conventies van de ILO (Internationale Arbeidsorganisatie) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarnaast toetsen we hoe onze normatieve dialogen bijdragen aan de 'Sustainable Development Goals' (SDGs) van de Verenigde Naties, de 17 internationaal overeengekomen duurzame ontwikkelingsdoelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030.

Er zijn 4 hoofdthema's te onderscheiden waar het gedrag van ondernemingen op kan worden beoordeeld, namelijk Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieunormen en Anti-corruptie. Institutionele beleggers kunnen als kapitaalverschaffers van ondernemingen een belangrijke rol spelen bij het aanspreken van ondernemingen als principes binnen deze hoofdthema's geschonden worden. Dit geldt niet alleen voor controverses die binnen de onderneming worden vastgesteld, maar ook voor controverses in de toeleveranciersketen.

Institutionele beleggers kunnen er bij ondernemingen op aandringen dat:

- ✓ de controverse wordt opgeheven;
- ✓ het ondernemingsbeleid wordt aangepast;
- ✓ soortgelijke controverses zich niet meer voordoen;
- ✓ waar relevant herstel en verhaal mogelijk wordt gemaakt.

Het aangaan van de dialoog over de controverse is dan ook een belangrijk middel voor de institutionele belegger om financiële-, reputatie-, sociale- of milieu schade te beheersen.

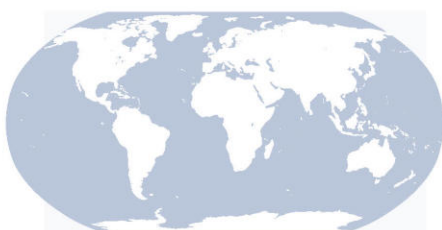
Door het screenen van bedrijven die de internationale normen schenden identificeren we ondernemingen die daadwerkelijk of potentiële negatieve impact hebben op de samenleving en milieu. Dit is een belangrijk onderdeel in het OESO due diligence traject.

Hierbij wordt naast de impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu ook naar de **ernst**, **schaal** en **onomkeerbaarheid** van de controverse gekeken:

- Ernst verwijst naar de heftigheid van de negatieve impact.
- Met schaal wordt het bereik van het gevolg bedoeld, bijvoorbeeld het aantal mensen dat wordt getroffen, kan worden getroffen of de omvang van de milieuschade.
- Onomkeerbaarheid verwijst naar de grenzen aan de mogelijkheden om de situatie van de getroffen personen of het milieu te herstellen zodat deze overeenkomt met de situatie die voorafging aan de negatieve impact.

Door middel van het normatief engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om zo de (potentiële) negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van dialoog rapporteren we in deze halfjaarlijkse voortgangsrapportage. Wanneer een onderneming schade heeft veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden.

In de volgende pagina's gaan wij dieper in op de 4 hoofdthema's waarop wij onze normatieve dialoog voeren en de relevante internationale richtlijnen.

De OESO-richtlijnen worden onderschreven door 46 landen

9 thema's

Mensenrechten

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen

Milieu

Bestrijding van corruptie, omkappingsverzoeken en afpersing

Consumentenbelangen

Wetenschap en technologie

Mededinging

Belastingen

Transparantie

Opgericht in 2000 De OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen zijn aangenomen in 1971. Het beschrijft wat 46 landen van bedrijven, inclusief institutionele beleggers, verwachten bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO).

19009061

6.4.1.1. Mensenrechtenkwesties en internationale verdragen

De 'rechten van de mens' vormen 1 van de 4 hoofdthema's van het Global Compact en worden geadresseerd door de eerste 2 principes. Deze principes staan echter niet op zichzelf en zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen. Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele controverses van mensenrechten.

In de UN Guiding Principles on Business & Human Rights (UNGPs), staat specifiek beschreven hoe bedrijven met deze

richtlijnen en verdragen dienen om te gaan en wat hun verantwoordelijkheden zijn. Of zoals de opsteller van de UNGPs, Professor John Ruggie stelt:

"The Guiding Principles' normative contribution lies not in the creation of new international law obligations but in elaborating the implications of existing standards and practices for states and businesses; integrating them within a single, logically coherent and comprehensive template; and identifying where the current regime falls short and how it could be improved".

In de praktijk hebben mensenrechtencontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van het recht op zelfbeschikking
- ✓ Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
- ✓ Het niet respecteren van rechten van inheemse volken
- ✓ Beperking van vrijheid van meningsuiting

TABEL 6.4.1.1.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MENSENRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Mensenrechten	Principe 1	Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
			V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	De VN-verklaring over de rechten van inheemse volkeren.
			VIII. Consumentenbelangen	ILO conventie 169 betreffende inheemse en in stamverband levende volken in onafhankelijke landen. Tripartite ILO-verklaring inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid. Geneefse conventie. Haagse conventie.
	Principe 2	Bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.	IV. Mensenrechten	Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht

Ten aanzien van de kwestie 'Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht' is het van belang dat ondernemingen ten aanzien van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden internationaal erkende mensenrechten respecteren. De 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights', die zijn geïntegreerd in de

OESO-richtlijnen, bieden voor bedrijven een hanteerbaar beleidskader over de toepassing van mensenrechten en de Global Compact principes. Specifiek voor de activiteiten van bedrijven die te maken hebben met oorlogen of bezettingen biedt ook de Geneefse conventie een geschikt raamwerk.

Het niet respecteren van rechten van inheemse volken

De VN aanvaardde in 2007 een 'Verklaring over de rechten van inheemse volken'. De rechten van inheemse volken

zijn daarmee pas in recente jaren formeel erkend. In de 'VN-richtlijnen voor mensenrechten ten behoeve van bedrijven' wordt gewezen op de landrechten en andere rechten van inheemse volken. Enkele landen met belangrijke inheemse minderheden stemden tegen de verklaring, waaronder de Verenigde Staten, Canada, Nieuw Zeeland en Australië. Het belangrijkste verdrag is de ILO conventie (no. 169) over inheemse en tribale volken in onafhankelijke landen.

Voor deze toetsing is de bepaling dat ondernemingen 'de mensenrechten van personen die tot specifieke (bevolkings-)groepen horen die bijzondere aandacht vereisen' dienen te respecteren, indien zij een ongunstig effect op de mensenrechten van die personen kunnen hebben.

Beperking van vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is de vrijheid van burgers om hun overtuigingen kenbaar te maken, zonder voor vervolging door de staat te hoeven vrezen. Vrijheid van meningsuiting wordt vaak beschouwd als een integraal concept in democratieën maar is soms minder evident bij andere staatsvormen. De vrijheid om zonder angst voor vervolging je mening te kunnen uiten staat expliciet vermeld in de 'Universele Verklaring van de Rechten van de Mens'.

6.4.1.2. Arbeidsnormenkwesties en internationale verdragen

Het respecteren van arbeidsnormen is 1 van de 4 hoofdthema's van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 3,4,5 en 6. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele arbeidsnormcontroverses.

Naast de Global Compact principes over arbeidsnormen zijn de internationale afspraken over minimale arbeidsnormen

die zijn vastgelegd in Conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties van belang: de ILO-Conventies. Deze bieden een internationaal breed geaccepteerd raamwerk om bedrijven te beoordelen. Ook de 'UN Guiding Principles on Business & Human Rights' bieden een praktisch raamwerk om te beoordelen waar de verantwoordelijkheden van bedrijven bij arbeidsrechten beginnen en eindigen.

In de praktijk hebben arbeidsnormencontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen
- ✓ Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Kinderarbeid in de toeleveringsketen
- ✓ Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep
- ✓ Veiligheid van werknemers

TABEL 6.4.1.2.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA ARBEIDSRECHTEN

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Arbeidsrechten	Principe 3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 87 betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. ILO conventie 98 betreffende Toepassing van het recht van organisatie en collectieve onderhandeling.

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
	Principe 4	Bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 29 over dwangarbeid. ILO conventie 105 betreffende de afschaffing van dwangarbeid.
	Principe 5	Bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 138 betreffende de minimumleeftijd voor arbeid. ILO conventie 182 betreffende het effectief afschaffen van kinderarbeid. UN Verdrag over de rechten van het kind.
	Principe 6	Bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.	V. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen	ILO conventie 100 betreffende gelijke beloning. ILO conventie 111 betreffende discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep.

Beperking van vrijheid van vereniging en recht op collectief onderhandelen

Vakbondsvrijheid in het bijzonder wordt genoemd in de derde richtlijn van het Global Compact. Deze luidt: "Businesses should uphold the freedom of association and the effective recognition of the right to collective bargaining." De ILO-conventies 87 en 98 stellen dat vakbonden ongestoord moeten kunnen onderhandelen met werkgevers over arbeidsvoorwaarden en dat vrijheid van organisatie en daarmee het recht om lid te worden van een vakbond tot de fundamentele mensenrechten behoort. Nederland heeft beide verdragen geratificeerd.

Gebruik van dwangarbeid in de toeleveringsketen

Het 4 de principe van het Global Compact behandelt verplichte en gedwongen arbeid. Deze worden geadresseerd in de ILO conventies 29 en 105 en hierin wordt onder andere gesteld dat bedrijven niet mogen profiteren van dwangarbeid of slavernij.

Kinderarbeid in de toeleveringsketen

Het vijfde principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven zich dienen in te spannen om kinderarbeid uit te bannen. Ook is kinderarbeid in strijd met richtlijn van de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen en met de International Labour Organisation (ILO) conventies ten aanzien van 'de fundamentele principes en rechten op het werk' en het 'effectief afschaffen van kinderarbeid' (ILO-verdragen 138 en 182).

Discriminatie met betrekking tot arbeid en beroep

Het 6 de principe van het Global Compact gaat over het voorkomen van discriminatie in relatie tot werk en beroep. De ILO conventies 100 en 111 en de OESO-richtlijnen bieden een kader voor bedrijven.

Veiligheid van werknemers

Niet expliciet genoemd in de principes van het Global Compact rond arbeidsrechten, maar vanzelfsprekend wel gelieerd aan de principes 1 en 2 op het gebied van mensenrechten, is de veiligheid van werknemers op de werkvloer. De OESO-richtlijnen bieden bedrijven handvaten om hier invulling aan te geven.

6.4.1.3. Milieunormenkwesies en internationale verdragen

Het milieu is het derde hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door de principes 7, 8 en 9. Deze principes zijn gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op eventuele milieunormcontroverses.

De richtlijnen van het Global Compact betreffende het milieu zijn afgeleid van de 'Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling' en luiden: "Business should support a precautionary approach to environmental challenges", "Business should undertake initiatives to promote greater environmental responsibility" en "Business should encourage the development and diffusion of

environmentally friendly technologies." In de praktijk hebben milieunormcontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling
- ✓ Milieuvervuiling – bedreigen biodiversiteit

Milieuvervuiling – grond, of watervervuiling en bedreigen biodiversiteit

Het preventie- en voorzichtigheidsbeginsel, samen met het beginsel dat de vervuiler betaalt, zijn terug te vinden in de Rio Verklaring en vormen de basis van het referentiekader. Een strikter referentiekader wordt geboden door het Kyoto Protocol, het Verdrag van Bazel (gericht op gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan) en het Biodiversiteitsverdrag van Rio de Janeiro. Deze specifieke en internationaal breed gedragen verdragen en conventies verwoorden welke verantwoordelijkheden ondernemingen hebben voor de effecten van hun activiteiten op lucht, water, bodem, klimaat, ecosystemen, biodiversiteit en gezondheid.

TABEL 6.4.1.3.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Milieunormen	Principe 7	Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties.	VI. Milieu	Verdrag van Bazel inzake de beheersing van de grensoverschrijdende overbrenging van gevaarlijke afvalstoffen en de verwijdering ervan. Verdrag van Rio de Janeiro inzake biodiversiteit. Rio verklaring over milieu en ontwikkeling.
	Principe 8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen.	VI. Milieu	Kyoto Protocol. VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering. Akkoord van Parijs.
	Principe 9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.	VI. Milieu	Rio verklaring over milieu en ontwikkeling. Agenda 21.

Klimaatverandering

De richtlijnen die we hanteren m.b.t. het klimaat betreffen het VN Raamwerk verdrag over klimaatverandering en het Akkoord van Parijs. Controverses ten aanzien hiervan betreffen:

1. het falen om de impact van klimaatverandering te mitigeren door activiteiten of producten van bedrijven, en ook bedrijven die boetes en rechtszaken tegen zich

hebben lopen voor bv het schenden van greenhouse gas standaarden.

2. tegenstand tegen mitigatie van klimaatverandering, bijvoorbeeld door lobby of rechtszaken.

Daarnaast nemen wij additionele maatregelen om klimaatverandering te beperken.

6.4.1.4. anti-corruptiekwesties en internationale verdragen

Anti-corruptiebeleid is het 4 de hoofdthema van het Global Compact en wordt geadresseerd door principe 10. Dit principe is gekoppeld aan, en uitgewerkt in, diverse richtlijnen en verdragen (zie de volgende tabel). Deze richtlijnen en verdragen worden door ISS ESG dan ook meegenomen bij het screenen van bedrijven op het naleven van anti-corruptienormen.

Principe 10 van het Global Compact betreft anti-corruptie en is afgeleid van de 'VN Conventie tegen corruptie' en de 'VN Conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit' en luidt: "Businesses should work against corruption in all its forms, including extortion and bribery."

Het tiende principe uit het Global Compact stelt dat bedrijven alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, dienen te voorkomen en te bestrijden. In de praktijk hebben anti-corruptiecontroverses in het beleggingsuniversum veelal het volgende karakter:

- ✓ Omkopingspraktijken
- ✓ Afpersingspraktijken

TABEL 6.4.1.4.1 PRINCIPES VN GLOBAL COMPACT EN GELIEERDE VERDRAGEN OP HET THEMA MILIEU

Thema	VN Global Compact Principe	Inhoud principe	Relevante hoofdstukken OESO-richtlijnen	Relevante verdragen per principe
Anti-corruptie	Principe 10	Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.	III. Informatieverstrekking	VN conventie tegen corruptie
			VII. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing	VN conventie tegen internationale georganiseerde criminaliteit
			X. Mededinging	
			XI. Belastingen	

6.4.2. Het normatief engagementproces

Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op ondernemingen die betrokken zijn bij controverses ten aanzien van internationale normen. Dit gebeurt door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een dreigende controverser start ISS ESG een dialoog met de onderneming om zo verdere escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde controverser start ISS ESG een dialoog met deze ondernemingen met als doel de controverser zo snel mogelijk op te heffen en nieuwe controverses in de toekomst te voorkomen. Achmea IM spreekt ISS ESG halfjaarlijks over de lopende dialogen om de voortgang van het engagementprogramma te monitoren.

ISS ESG screent potentiële betrokkenheid van ondernemingen bij het niet naleven van internationale normen en standaarden. Het volgt meer dan 23.000

uitgevende instellingen in de grote wereldwijde indices (large, mid en small cap).

Het filteren en beoordelen van vermeende controverses wordt gedaan met behulp van digitaal onderzoek, waarbij wereldwijd in 12 talen meer dan 4.400 mediabronnen en nog eens 200 deskundige bronnen van belanghebbenden worden gesorteerd, verwerkt en geanalyseerd. Onder mediabronnen vallen commerciële kranten, nieuwsbrieven, blogs en andere bronnen op internet. Onder bronnen van belanghebbenden valt informatie van overheidsinstanties en gezaghebbende internationale instellingen, Non Governmental Organisations (NGOs)'s en vakbonden. Omdat de bronnen van belanghebbenden vaak veel relevante informatie bevatten, beoordelen de analisten van ISS ESG deze zonder tussenkomst van een filter.

De onderzoeksmethodologie die ISS ESG gebruikt bij het onderzoeken van potentiële controverses is kwalitatief. De methodologie doorloopt 5 stappen, in wisselende volgorde:

1. Bepalen of de vermeende controverse betrekking heeft op het niet naleven van internationale normen en standaarden;
2. Bepalen van de relatie van de onderneming met de vermeende controverse;
3. Beoordeling van de ernst, geloofwaardigheid en omvang van de vermeende controverse. Hierbij wordt ook meegewogen of de vermeende controverse incidenteel of structureel van aard is;
4. Beoordeling van herstelmaatregelen;
5. Bepalen of de beschuldigingen zijn geverifieerd door een gezaghebbende bron.

De scores Rood, Oranje en Groen

Op basis van de onderzoeksmethode onderscheiden analisten de gevonden vermeende controverses naar beoordelingscategorieën, waar scores bij horen. Op basis van deze scores krijgt de casussen de status Rood, Oranje of Groen. De score 10 leidt tot de status Rood, scores 6 tot en met 9 leiden tot de status Oranje en scores 1 tot 5 leiden tot de status Groen. Voor een gedetailleerde omschrijving van de verschillende scores en bijbehorende beoordelingscategorieën verwijzen wij naar de onderstaande tabel.

TABEL 6.4.2.1 GEDETAILLEERDE OMSCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE SCORES EN BIJBEHORENDE BEOORDELINGSCATEGORIEËN

Beoordelingssignaal	Score	Beoordelingscategorie	Uitleg beoordelingscategorie
Rood	10	Geverifieerde zeer ernstige controverse ten aanzien van internationale normen	De controverse is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controverse niet geadresseerd. De controverse wordt geclassificeerd als zeer ernstig.
Oranje	9	Geverifieerde ernstige controverse ten aanzien van internationale normen	De controverse is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controverse niet geadresseerd. De controverse wordt geclassificeerd als ernstig.
Oranje	8	Vermeende controverse ten aanzien van internationale normen	Er zijn geloofwaardige, maar niet geverifieerde beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een controverse ten aanzien van internationale normen.
Oranje	7	Geverifieerde controverse ten aanzien van internationale normen gevolgd door adequate maatregelen van de onderneming.	De controverse is geverifieerd door een gezaghebbende instantie. De onderneming heeft de controverse echter adequaat geadresseerd en is bezig de maatregelen te adresseren.
Oranje	6	Gefragmenteerde informatievoorziening	De beschuldigingen en risico's zijn geloofwaardig, maar de betrokkenheid van de onderneming bij de vermeende controverse is onduidelijk.
Groen	5	Onder observatie	Er zijn beschuldigingen dat een onderneming betrokken is bij een controverse van internationale normen. Er is echter onvoldoende informatie beschikbaar om de ernst van de situatie of de betrokkenheid van de onderneming te kunnen beoordelen.
Groen	4	De controverse wordt geadresseerd	De controverse is nog niet hersteld, maar niet heel ernstig. De onderneming is responsief en neemt adequate maatregelen of heeft toegezegd dat te zullen doen.
Groen	3	Onvoldoende betrokkenheid	De onderneming is onvoldoende betrokken bevonden bij de vermeende of geverifieerde controverse.
Groen	2	Historische betrokkenheid	De betrokkenheid van de onderneming is niet langer relevant doordat maatregelen doeltreffend genomen zijn of de controverse lang geleden plaats vond.
Groen	1	Geen beschuldiging	

Bij een **Rode** of **Oranje** beoordelingen wordt engagement opgestart met de onderneming. De dialoog heeft dan 3 mogelijke doelen:

1. Het opheffen van de controverse.
2. Het voorkomen van toekomstige controverses.
3. Het beheersen van reputatie- en financiële schade voor onderneming en belegger.

Engagement

Het versturen van een initiatiebrief markeert de start van de dialoog. Afhankelijk van de urgentie en aard van de controverse zal de dialoog zich daarna per conference call, bezoek op kantoor, e-mail of brief verder ontwikkelen. De doorlooptijd van deze normatieve dialogen kan erg verschillen, afhankelijk van de complexiteit

van de controverse en de bereidheid van een bedrijf om mee te werken. Tijdens de dialoog krijgt de onderneming de controverse voorgelegd en de gelegenheid om zijn standpunt uiteen te zetten. Deze dialoog wordt voortgezet zolang ISS ESG de onderneming in onderzoek houdt. Voorafgaand aan de publicatie van de onderzoeksresultaten krijgt de onderneming de mogelijkheid om het conceptrapport te beoordelen en feedback te geven.

Om toch doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden bij alle dialogen mijlpalen gebruikt voor het meten van en het rapporteren over de voortgang. Deze mijlpalen geven de voortgang aan per thema en per casus en deze spelen tevens een belangrijke rol in de volgende hoofdstukken van dit rapport. Als bij een controverse geen ontwikkelingen plaatsvinden, geen nieuwe informatie beschikbaar komt en er tevens geen berichten zijn van mogelijke schade dan wordt de volgende uitfasering gevolgd.

- 3 jaar Rood > 2 jaar Oranje > Groen

- 2 jaar Oranje > Groen

NORMATIEVE DIALOOG

Hoe voeren wij de dialoog?

EINDDOELEN

OPHEFFING SCHENDING

VOORKOMEN
TOEKOMSTIGE SCHENDING

BEHEERSEN REPUTATIE-
SCHADE & FINANCIËLE
SCHADE BELEGGER

HERSTEL EN VERHAAL

6.5. Thematische dialoog

Het aangaan van de dialoog met ondernemingen in de beleggingsportefeuille is een belangrijk instrument om financiële-, sociale en milieu risico's te beheersen, kansen te benutten en daarnaast positieve maatschappelijke impact te behalen. Daarom heeft de thematische dialoog een centrale plek binnen het MVB-beleid. De thematische dialoog wordt gericht op het beheersen van risico's en het benutten van kansen op specifieke thematiek die binnen een sector of een keten speelt. Beter beleid, transparantie en optimalisatie van bedrijfsprocessen worden rondom specifieke thema's centraal gesteld.

Wat maakt engagement effectief?

Uit onderzoek blijkt dat meerdere factoren bepalend zijn voor het effectief uitvoeren van engagement. De resultaten uit deze onderzoeken zijn geïntegreerd in de engagementstrategie:

Een gedegen voorbereiding is cruciaal voor een effectieve dialoog

Een gedegen vooronderzoek en voorbereiding per onderneming is het vertrekpunt van ons proces. Daarnaast wordt er voor een beperkt aantal thema's gekozen, deze focus verhoogt de effectiviteit van de inzet.

Een goede relatie met het bedrijf maakt de dialoog effectiever

Relatiebeheer vraagt geduld. Daarom nemen we de tijd en duurt een dialoog ongeveer 3 jaar, vanaf het eerste onderzoek, tot de laatste gesprekken en evaluatie van het resultaat. Daarnaast houden we bij de selectie van de ondernemingen ook rekening met de openheid van een onderneming en eventuele cultuurverschillen.

Maak de verbinding met financiële materialiteit en actuele thema's binnen de onderneming

Bij de voorbereiding van de dialoog onderzoeken we niet alleen hoe onderneming presteert op het thema van de dialoog maar onderzoeken we ook hoe de onderneming er financieel voorstaat en hoe 'materieel' het onderwerp van de dialoog is voor de onderneming. Met die 'materialiteit' onderstrepen we het belang van het betreffende thema voor ons als belegger en laten we de onderneming zien dat verbeteringen ook kunnen bijdragen aan het succes van de onderneming.

Doelstellingen sluiten zoveel mogelijk aan

De hoofddoelstelling van thematische dialogen is om binnen het MVB-beleid concrete invulling te geven aan de strategie van onze klanten en het speerpuntenbeleid. Dit is weergegeven in onderstaande tabel. Deze speerpunten zijn een logisch startpunt voor de samenstelling en ordening van het totale thematische engagementprogramma. Ook sluiten we waar mogelijk ook aan bij de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties (VN).

TABEL 6.5.1 SPEERPUNTENBELEID¹

Thema	Symbool
Klimaat	
Mensenrechten	
Gezondheid	
Arbeidsnormen	
Natuur & Milieu	

¹ Bron: Achmea Investment Management

Sustainable Development Goals (hierna: SDG's)

Binnen het engagementprogramma -op het niveau van individuele thema's- stellen wij doelen op. Wij hechten er belang aan om onze doelstellingen daar waar mogelijk en relevant te koppelen aan de SDG's. Deze duurzame ontwikkelingsdoelstellingen zijn in 2015 door de VN vastgesteld en hebben als doel om in 2030 belangrijke mondiale kwesties op 17 uiteenlopende aandachtsgebieden te hebben opgelost. De kwesties variëren van armoedebestrijding tot klimaatverandering en van duurzame consumptie tot gendergelijkheid. Voortgang op de verschillende SDG's wordt gemeten aan de hand van 169 onderliggende doelstellingen. Deze doelstellingen worden elk weer gemeten op basis van 232 vooraf vastgestelde indicatoren. Het idee achter de SDG's is dat verschillende actoren in de samenleving binnen de eigen invloedssfeer bijdragen aan behalen van de doelen. Nationale staten hebben in veel gevallen een belangrijke bijdrage te leveren, maar ook het bedrijfsleven en institutionele beleggers kunnen binnen de eigen invloedssfeer een bijdrage leveren aan het behalen van de doelstellingen.

TABEL 6.5.2 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema			
Klimaattransitie Luchtvaart			
Waterimpact en -afhankelijkheid			
Reductie CO ₂ -uitstoot PLUS			
Goede Voeding			
Aanpak Ontbossing			

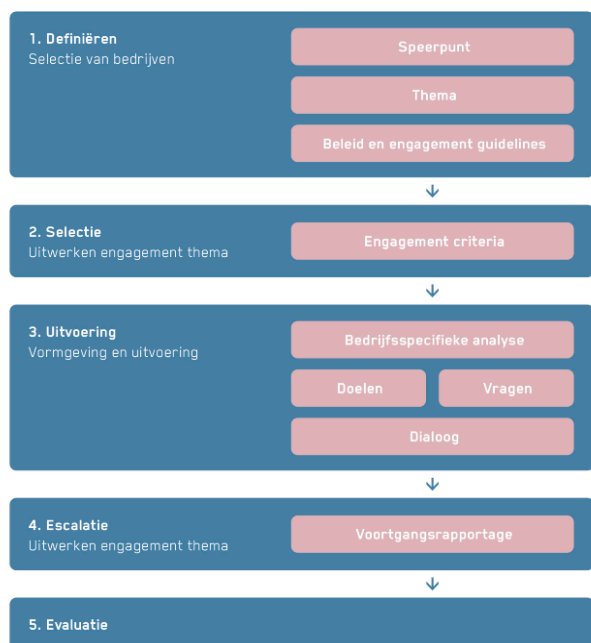
TABEL 6.5.3 LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S VERVOLG

Thema			
Nature Action			
Access to Healthcare			
Just Transition			
Preventie Mensen-rechtenrisico's			
Kleding en Circulariteit			
Klimaattransitie Chemie			

Engagementproces

Ons thematisch engagementproces kent 5 fases, zoals weergegeven in de volgende figuur.

Figuur 6.5.1 Proces thematisch engagement

Definiëren

Binnen de speerpunthema's identificeert het MVB team van Achmea IM in samenspraak met klanten en beleggers de engagementthema's. Dit leidt tot een engagement long-list die potentiële thema's bevat voor opname in het thematische engagementprogramma. Belangrijke input voor definiëring van thema's zijn ESG-analyses van onze beleggers en externe onderzoeksbureaus, actuele en relevante maatschappelijke thema's en wetenschappelijke onderzoeken.

Selectie

Op basis van verder vooronderzoek en met oog voor een goede verdeling van thema's over de 5 speerpunten kunnen thema's op de short-list komen. Op basis van klantwensen en de inhoudelijke analyses van ondernemingen in de beleggingsportefeuilles maken wij een selectie van subthema's en ondernemingen die in het programma worden opgenomen. Hierbij identificeren wij met name ondernemingen die nog stappen kunnen maken om te voldoen aan best-practices die in de sector of keten gelden en ondernemingen waarvan we verwachten dat ze open staan voor engagement.

Uitvoering

Het MVB team van Achmea IM start de dialogen en voert ze uit. De start van de dialoog verloopt veelal via brief of email.

Hierin introduceren wij onszelf en onze klanten, alsmede het onderwerp dat wij zullen bespreken. Het vervolg van de dialoog bestaat doorgaans uit meerdere conference calls of bezoeken aan de onderneming.

Escalatie

Indien een onderneming niet (goed) reageert proberen we via andere wegen het contact tot stand te brengen en escaleren wij indien noodzakelijk. Bijvoorbeeld door samen te werken met andere investeerders, het stembeleid aan te passen of een aandeelhoudersresolutie te overwegen.

Evaluatie

Wij evalueren de dialogen, doelen en de samenstelling van het engagementprogramma elk halfjaar. Op basis daarvan stellen wij ondernemingsdoelstellingen scherper wanneer wenselijk en kunnen we de selectie wijzigen afhankelijk van de voortgang. Elk engagementprogramma wordt bij afronding nadrukkelijk geëvalueerd.

Communicatie

Over de omvang, doelstellingen en voortgang van de dialogen rapporteren wij op halfjaarbasis in dit verslag. Daarnaast lichten wij indien gewenst mondeling de voortgang van de dialogen toe.

Reikwijdte van engagementbeleid

Beleggers kunnen bedrijven financieren als aandeelhouder en als obligatiehouder. Wij vinden het dan ook relevant om de mogelijkheid te hebben ondernemingen vanuit beide perspectieven aan te kunnen spreken. Dat betekent dat we zowel beoordelen welke aandelenholdings als bedrijfsobligatieholdings onze klanten hebben in de onderneming. Mede op basis van deze analyse komen ondernemingen in aanmerking voor opname in het engagementprogramma.

Capaciteit en team

Het MVB-team van Achmea IM bestaat uit 13 medewerkers die allen bijdragen leveren aan de verschillende fasen van het engagementproces. Binnen ons team zijn 5 specialisten dagelijks met thematische dialogen bezig. Ten slotte werken wij daar waar relevant en opportuun in meerdere samenwerkingsverbanden samen met andere institutionele beleggers of andere (inter)nationale samenwerkingsverbanden. Op deze manier kunnen wij een gedegen invulling geven aan het thematisch engagementprogramma voor onze klanten.

Toelichting voortgang thema's

Om doelgericht en gestructureerd te werk te gaan worden alle thematische engagement mijlpalen gebruikt voor

het meten en het rapporteren van de voortgang. De onderstaande tabel toont een gedetailleerd overzicht. Deze mijlpalen geven aan welke voortgang er per thema en per onderneming is geboekt.

TABEL 6.5.4 STAPPEN DIALOOG¹

	Mijlpaal	Uitleg	Indicator
1	Analyse van het bedrijf	Bij het starten van een nieuwe thematische dialoog wordt bepaald welke ondernemingen in het programma worden opgenomen. Per onderneming wordt een nulmeting uitgevoerd op basis van publieke informatie en ESG-analyses in relatie tot het thema. De nulmeting geeft aan in welke fase de onderneming zich bevindt ten aanzien van het thema.	Afgerond/ gestart
2	Initiëren dialoog	Wij initiëren de dialoog veelal door een inleidende brief of e-mail te sturen, wanneer nodig gevolgd door een follow-up telefoongesprek. Dit vormt de start van een meerjarig dialoogtraject.	Brief verzonden en ontvangst bevestigd / brief verzonden
3	Voeren van dialoog	Wanneer de onderneming bevestigt dat zij in gesprek willen wordt er een bijeenkomst of een telefonische vergadering opgezet. Tijdens het eerste gesprek worden o.a. de bevindingen van het vooronderzoek voorgelegd en de stappen die de onderneming op dit thema zet besproken.	Gesprekken ingepland of gevoerd / gesprekken nog niet ingepland / gesprek afgewezen
4	Toezegging onderneming	De wijze waarop de onderneming aangeeft zich in te willen spannen om zaken verder te onderzoeken, ontwikkelen en uitvoeren documenteren wij als toezeggingen. Deze kunnen kwalitatief hoogwaardig zijn (positief), of nog niet volledig voldoen aan de door ons gestelde ambities (neutraal), of kunnen uitblijven (geen toezegging).	Toezegging beleidswijziging/ toezegging beleidswijziging nog niet voldoende
5	Aanpassen beleid & proces	De mate waarin de gedane toezeggingen daadwerkelijk worden vertaald in stappen door de onderneming. Bijvoorbeeld door het beleid te vernieuwen, zaken te onderzoeken of processen aan te passen.	Beleidswijziging doorgevoerd / beleidswijziging nog niet voldoende / beleidswijziging wordt niet doorgevoerd
6	Afronden dialoog	Wanneer de onderneming aantoonbaar de gewenste stappen heeft gezet ten aanzien van de doelstellingen kan de dialoog worden afgesloten. Indien dit niet het geval is binnen de gestelde termijn voor het engagementtraject wordt de dialoog niet succesvol afgerond.	Dialoog succesvol afgerond / dialoog onsuccesvol afgerond / dialoog tussentijds beëindigd

¹ Bron: Achmea Investment Management

6.6. Lijst van ondernemingen

6.6.1. Thematische Dialogen

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1 Abbott Laboratories	Zorgproducten en -apparaten	Verenigde Staten	Access to Healthcare
2 Albemarle Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Just Transition
3 Amazon.com, Inc.	E-commerce	Verenigde Staten	Preventie Mensenrechtenrisico's
4 Amgen Inc.	Biotechnologie	Verenigde Staten	Access to Healthcare
5 Anglo American plc	Metaal & Mijnbouw	Verenigd Koninkrijk	Just Transition
6 Anheuser-Busch InBev	Dranken	Brazilië	Goede Voeding
7 Associated British Foods plc	Voedselproducten	Verenigd Koninkrijk	Goede Voeding
8 AstraZeneca PLC	Geneesmiddelen	Verenigd Koninkrijk	Access to Healthcare
9 BASF SE	Chemicaliën	Duitsland	Water impact en afhankelijkheid
10 BMW	Automobielen	Duitsland	Just Transition
11 Banco Santander S.A.	Gediversifieerde banken	Mexico	Preventie Mensenrechtenrisico's
12 Bunge Global SA	Voedselproducten	Verenigde Staten	Aanpak Ontbossing
13 Bunzl plc	Handelsbedrijven & Distributeurs	Verenigd Koninkrijk	Aanpak Ontbossing
14 C.H. Robinson Worldwide, Inc.	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
15 Clorox Company	Huishoudelijke producten	Verenigde Staten	Aanpak Ontbossing
16 Coles Group Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Aanpak Ontbossing
17 Compass Group PLC	Hotels, restuarants en vrije tijd	Verenigd Koninkrijk	Aanpak Ontbossing
18 Conagra Brands, Inc.	Voedselproducten	Verenigde Staten	Nature Action
19 Corteva agriscience	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
20 DSM-Firmenich AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
21 DSV A/S	Luchttransport & Logistiek	Denemarken	Klimaattransitie Luchtvaart
22 Danaher Corporation	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
23 Deutsche Post AG	Luchttransport & Logistiek	Duitsland	Klimaattransitie Luchtvaart
24 Dollar General Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Aanpak Ontbossing
25 Domino's Pizza, Inc.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
26 Dow Inc	Chemicaliën	Verenigde Staten	Klimaattransitie chemie
27 Ecolab Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Klimaattransitie chemie

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
	Ecolab Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Water impact en afhankelijkheid
28	Eli Lilly and Company	Geneesmiddelen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
29	FAST RETAILING CO., LTD.	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
30	FMC Corporation	Chemicaliën	Verenigde Staten	Nature Action
31	FedEx Corporation	Luchttransport & Logistiek	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
32	Ford Motor Company	Automobielen	Verenigde Staten	Just Transition
33	Gildan Activewear Inc.	Textiel, kleding en luxeproducten	Canada	Kleding en circulariteit
34	Givaudan SA	Chemicaliën	Zwitserland	Klimaattransitie chemie
	Givaudan SA	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid
35	Hennes & Mauritz AB	Detailhandel	Zweden	Kleding en circulariteit
36	Honda Motor Co., Ltd.	Automobielfabrikanten	Japan	Preventie Mensenrechtenrisico's
37	Industria de Diseno Textil, S.A.	Detailhandel	Spanje	Kleding en circulariteit
	Industria de Diseno Textil, S.A.	Kledingdetailhandel	Spanje	Preventie Mensenrechtenrisico's
38	Jazz Pharmaceuticals Plc	Geneesmiddelen	Ierland	Access to Healthcare
39	Kering SA	Textiel, kleding en luxeproducten	Frankrijk	Kleding en circulariteit
40	Kraft Heinz Company	Voedselproducten	Verenigde Staten	Aanpak Ontbossing
41	LATAM Airlines Group	Luchtvaartmaatschappijen	Chili	Klimaattransitie Luchtvaart
42	Linde PLC	Chemicaliën	Ierland	Klimaattransitie chemie
43	Marubeni Corporation	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
44	McDonald's Corp.	Hotels, restaurants en vrije tijd	Verenigde Staten	Goede Voeding
	McDonald's Corp.	Fastfoodrestaurants	Verenigde Staten	Preventie Mensenrechtenrisico's
45	Mineral Resources Ltd.	Metaal & Mijnbouw	Australië	Just Transition
46	Mitsui & Co.,Ltd	Handelsbedrijven & Distributeurs	Japan	Nature Action
47	Nitto Denko Corp.	Chemicaliën	Japan	Klimaattransitie chemie
48	Nutrien Ltd.	Chemicaliën	Canada	Nature Action
49	PPG Industries, Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Klimaattransitie chemie
	PPG Industries, Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Water impact en afhankelijkheid
50	PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
	PepsiCo, Inc.	Dranken	Verenigde Staten	Nature Action
51	Qantas Airways Limited	Luchtvaartmaatschappijen	Australië	Klimaattransitie Luchtvaart
52	RPM International Inc.	Chemicaliën	Verenigde Staten	Klimaattransitie chemie
53	Renault SA	Automobielen	Frankrijk	Just Transition
54	Rio Tinto Limited	Metaal & Mijnbouw	Australië	Just Transition
55	Sanofi	Geneesmiddelen	Frankrijk	Access to Healthcare
56	Sika AG	Chemicaliën	Zwitserland	Water impact en afhankelijkheid

Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
57 Sodexo SA	Hotels, restaurants en vrije tijd	Frankrijk	Goede Voeding
58 Starbucks Corporation	Fastfoodrestaurants	Verenigde Staten	Preventie Mensenrechtenrisico's
59 Stellantis NV	Automobielen	Italië	Just Transition
60 TJX Companies Inc	Detailhandel	Verenigde Staten	Kleding en circulariteit
61 Takeda Pharmaceutical Co. Ltd.	Geneesmiddelen	Japan	Access to Healthcare
62 Target Corporation	Consumentengoederen Distributie & Retail	Verenigde Staten	Nature Action
63 The Coca-Cola Company	Dranken	Verenigde Staten	Goede Voeding
64 Thermo Fisher Scientific Inc.	Instrumenten en Diensten voor Levenswetenschappen	Verenigde Staten	Access to Healthcare
65 Toray Industries, Inc.	Chemicaliën	Japan	Water impact en afhankelijkheid
66 UPM-Kymmene Oyj	Papier- en hout-producten	Finland	Aanpak Ontbossing
67 Uber Technologies, Inc.	Ritdelen & mobiliteitsdiensten	Verenigde Staten	Preventie Mensenrechtenrisico's
68 United Airlines Holdings, Inc.	Luchtvaartmaatschappijen	Verenigde Staten	Klimaattransitie Luchtvaart
69 WH Group Ltd. (HK)	Voedselproducten	Hongkong	Nature Action
70 Wesfarmers Limited	Algemene detailhandel	Australië	Aanpak Ontbossing
71 Woolworths Ltd	Consumentengoederen Distributie & Retail	Australië	Goede Voeding
72 ZOZO Inc	Detailhandel	Japan	Kleding en circulariteit
73 Zalando SE	Detailhandel	Duitsland	Kleding en circulariteit
74 adidas AG	Textiel, kleding en luxeproducten	Duitsland	Kleding en circulariteit

6.6.2. Normatieve Dialogen

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
1 Accenture Plc	17-10-2022	Arbeidsnormen
2 Acciona SA	15-02-2021	Milieu
Acciona SA	01-04-2024	Mensenrechten
3 Alamos Gold Inc.	15-10-2025	Milieu
4 Albemarle Corporation	16-10-2023	Milieu
Albemarle Corporation	16-10-2023	Mensenrechten
5 Alphabet Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	15-04-2020	Arbeidsnormen
Alphabet Inc.	15-07-2021	Corruptie
Alphabet Inc.	15-04-2020	Mensenrechten
Alphabet Inc.	27-04-2020	Corruptie

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
Alphabet Inc.	15-07-2021	Mensenrechten
Alphabet Inc.	16-10-2023	Corruptie
6 AltaGas Ltd.	17-04-2023	Milieu
7 Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Mensenrechten
Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-10-2025	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-01-2019	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	15-02-2021	Arbeidsnormen
Amazon.com, Inc.	28-05-2019	Mensenrechten
Amazon.com, Inc.	15-07-2022	Corruptie
Amazon.com, Inc.	15-02-2021	Arbeidsnormen
8 Amgen Inc.	15-10-2025	Mensenrechten
9 Anheuser-Busch InBev NV	15-10-2024	Arbeidsnormen
Anheuser-Busch InBev NV	15-04-2019	Arbeidsnormen
10 Apple Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
Apple Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
Apple Inc.	15-10-2024	Corruptie
11 AtkinsRealis Group Inc.	15-02-2021	Milieu
AtkinsRealis Group Inc.	01-04-2024	Mensenrechten
12 Baker Hughes Company	16-10-2023	Milieu
13 Barrick Mining Corporation	15-07-2024	Mensenrechten
Barrick Mining Corporation	15-07-2022	Mensenrechten
Barrick Mining Corporation	15-07-2024	Milieu
Barrick Mining Corporation	15-07-2024	Milieu
14 Bayer AG	24-09-2018	Milieu
15 Booking Holdings Inc.	15-04-2025	Corruptie
16 Bunge Global SA	17-04-2023	Milieu
17 Cardinal Health, Inc.	17-02-2025	Mensenrechten
18 Carrefour SA	15-04-2022	Arbeidsnormen
19 Caterpillar, Inc.	16-02-2026	Mensenrechten
20 Cencora, Inc.	15-04-2025	Mensenrechten
21 Coca-Cola Europacific Partners plc	16-02-2026	Arbeidsnormen
22 Compass Group Plc	17-04-2023	Arbeidsnormen
23 Consolidated Edison, Inc.	15-04-2025	Milieu
24 CVS Health Corporation	17-02-2025	Mensenrechten
25 Delta Air Lines, Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
26 Deutsche Telekom AG	15-02-2023	Mensenrechten

Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
Deutsche Telekom AG	15-07-2020	Arbeidsnormen
27 Edison International	15-07-2025	Mensenrechten
28 EDP SA	16-02-2026	Mensenrechten
29 Electricite de France SA	15-02-2023	Milieu
Electricite de France SA	15-02-2023	Milieu
Electricite de France SA	15-02-2023	Corruptie
30 Elevance Health, Inc.	16-02-2026	Corruptie
31 Enel SpA	16-10-2023	Mensenrechten
32 ENGIE SA	17-02-2020	Milieu
ENGIE SA	11-01-2017	Milieu
ENGIE SA	17-02-2020	Mensenrechten
33 Eni SpA	09-12-2016	Corruptie
Eni SpA	15-04-2019	Milieu
Eni SpA	16-02-2026	Arbeidsnormen
Eni SpA	15-04-2019	Corruptie
Eni SpA	09-12-2016	Corruptie
Eni SpA	16-10-2023	Milieu
Eni SpA	16-10-2023	Milieu
34 EXOR NV	15-07-2024	Corruptie
EXOR NV	15-07-2019	Milieu
35 Fast Retailing Co., Ltd.	17-02-2025	Arbeidsnormen
36 First Quantum Minerals Ltd.	15-04-2025	Milieu
37 Fortescue Ltd.	15-02-2023	Arbeidsnormen
38 Humana Inc.	16-02-2026	Corruptie
39 Iberdrola SA	15-10-2025	Milieu
Iberdrola SA	15-04-2021	Mensenrechten
40 Imperial Oil Limited	17-10-2022	Milieu
41 JD Sports Fashion Plc	15-10-2024	Mensenrechten
42 Kinross Gold Corporation	01-04-2024	Milieu
43 Koninklijke Philips NV	16-10-2023	Mensenrechten
44 L'Oreal SA	16-02-2026	Mensenrechten
45 Lundin Mining Corporation	16-10-2023	Milieu
46 Marriott International, Inc.	17-02-2025	Mensenrechten
47 McDonald's Corporation	17-07-2023	Arbeidsnormen
McDonald's Corporation	16-02-2026	Arbeidsnormen
48 McKesson Corporation	17-02-2025	Mensenrechten
49 Medibank Private Limited	17-02-2025	Mensenrechten
50 Mercedes-Benz Group AG	17-07-2023	Milieu

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
	Mercedes-Benz Group AG	02-05-2017	Milieu
51	Meta Platforms, Inc.	17-02-2020	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-07-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-07-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	17-02-2020	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-10-2024	Mensenrechten
52	NextEra Energy, Inc.	15-10-2024	Milieu
53	NIPPON STEEL CORP.	17-02-2025	Milieu
54	Norfolk Southern Corporation	17-07-2023	Milieu
55	NRG Energy, Inc.	01-04-2024	Milieu
56	Pan American Silver Corp.	16-10-2023	Mensenrechten
57	Paramount Skydance Corporation	15-07-2019	Arbeidsnormen
58	Porsche AG	15-04-2025	Milieu
59	Renault SA	17-10-2022	Milieu
	Renault SA	15-07-2019	Arbeidsnormen
60	Repsol SA	17-10-2022	Milieu
	Repsol SA	26-07-2016	Mensenrechten
61	Rio Tinto Limited	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Limited	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Limited	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Rio Tinto Limited	15-02-2022	Mensenrechten
62	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Milieu
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Arbeidsnormen
	Rio Tinto Plc	15-10-2024	Mensenrechten
63	Seatrium Ltd.	01-04-2024	Milieu
64	Securitas AB	15-10-2021	Mensenrechten
65	Shell Plc	02-09-2016	Mensenrechten
	Shell Plc	15-10-2025	Milieu
	Shell Plc	02-09-2016	Corruptie
	Shell Plc	02-09-2016	Arbeidsnormen
	Shell Plc	02-09-2016	Milieu
66	Singapore Telecommunications Limited	17-02-2025	Mensenrechten
67	SLB Limited	16-10-2023	Milieu
68	Snowflake Inc.	17-02-2025	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
69	Sony Group Corp.	17-10-2022	Arbeidsnormen
70	Starbucks Corporation	15-07-2022	Arbeidsnormen
71	Stellantis NV	15-04-2022	Milieu
72	Stora Enso Oyj	15-04-2025	Milieu
73	Target Corporation	15-10-2024	Arbeidsnormen
74	TC Energy Corporation	15-02-2023	Mensenrechten
75	Teva Pharmaceutical Industries Limited	17-02-2025	Mensenrechten
	Teva Pharmaceutical Industries Limited	17-02-2025	Corruptie
76	The Coca-Cola Company	27-05-2020	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	16-02-2026	Mensenrechten
77	The Toronto-Dominion Bank	17-02-2025	Corruptie
78	T-Mobile US, Inc.	15-02-2023	Mensenrechten
	T-Mobile US, Inc.	15-02-2023	Arbeidsnormen
79	Toyota Motor Corp.	17-02-2025	Milieu
80	Tyson Foods, Inc.	15-04-2025	Arbeidsnormen
81	Uber Technologies, Inc.	15-07-2024	Mensenrechten
	Uber Technologies, Inc.	15-07-2024	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	17-02-2020	Mensenrechten
	Uber Technologies, Inc.	17-02-2020	Arbeidsnormen
82	UBS Group AG	15-07-2020	Mensenrechten
83	United Parcel Service, Inc.	15-07-2025	Corruptie
84	Verizon Communications Inc.	15-07-2020	Arbeidsnormen
85	Volkswagen AG	15-07-2019	Milieu
	Volkswagen AG	17-10-2022	Milieu
86	Walmart Inc.	15-04-2026	Arbeidsnormen
	Walmart Inc.	15-04-2026	Mensenrechten
	Walmart Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Walmart Inc.	16-10-2023	Arbeidsnormen
	Walmart Inc.	15-10-2019	Arbeidsnormen
	Walmart Inc.	09-10-2019	Corruptie
87	Wells Fargo & Company	15-07-2025	Mensenrechten
88	Wilmar International Limited	17-02-2020	Milieu

Het recht op zelfbeschikking

- **Airbnb**
- **Booking Holdings Inc**
- **Caterpillar**
- **Expedia Group Inc**
- **HP**

6.7. Uitsluitingslijst per 1 juli 2026

Controversiële wapens

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Alexandrite Monnet UK Holdco Plc
- ALTEN SA
- Amentum Escrow Corporation
- Amentum Holdings Inc
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd
- Assystem S.A.
- Austal Limited
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems Holdings, Inc.
- BAE Systems plc
- Bayer AG
- Bayer Capital Corp. BV
- Bayer Corporation
- Bayer US Finance II LLC
- Bayer US Finance LLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Asset Management Ltd.
- Brookfield Capital Finance LLC
- Brookfield Corporation
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance II, Inc.
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- Brookfield Properties Retail Holding LLC
- Brookfield Property Finance ULC
- Brookfield Renewable Corporation
- Brookfield Renewable Partners L.P.
- Brookfield Renewable Partners ULC
- Brookfield Residential Properties Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International, Inc.
- CAE Inc.
- Cameco Corporation
- Capita Plc
- China Aerospace Science and Industry Corporation Limited
- China Aerospace Science and Technology Corporation
- China Development Bank
- China International Capital Corporation Limited
- China North Industries Corporation
- China North Industries Group Corporation Limited.
- China Poly Group Corporation Limited
- Cohort plc
- Comber Wind Financial Corporation
- Costain Group PLC
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- Curtiss-Wright Corporation
- Daikin Industries, Ltd.
- Dalrymple Bay Finance Pty Ltd.
- Eaton Capital Unlimited Company
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Elbit Systems Ltd
- Emerson Electric Co.
- EnerSys
- Exail Technologies SA
- Fluor Corporation
- Fujitsu Limited
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Honeywell Aerospace, Inc.
- Honeywell International Inc.
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- Iho Verwaltungs GmbH
- Jaguar Land Rover Automotive PLC
- Johns Hopkins University
- Kanadevia Corporation
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Komatsu Finance America, Inc.
- Komatsu Ltd.
- Kongsberg Gruppen ASA
- Kongsberg Maritime ASA
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- KSB SE & Co. KGaA
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Limited
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo DRS, Inc.
- Leonardo SpA
- Lievre Power Financing Corp.
- LIG Defense & Aerospace Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird S.A.
- Mercantile Investment Trust plc
- MOOG Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MPT Finco Inc.
- MTAR Technologies Limited
- Northrop Grumman Corporation
- Northrop Grumman Systems Corporation
- NRM Cabin Intermediate # 2 Limited Partnership
- Oaktree Strategic Credit Fund
- Parsons Corporation

- Poongsan Corporation
- Poongsan Holdings Corporation
- Premier Explosives Limited
- QinetiQ Group plc
- Ralliant Corporation
- Rheinmetall AG
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- RTX Corporation
- Safran SA
- Sandhar Technologies Limited
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Sec LP
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SNT Dynamics Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Special Machine Building & Metallurgy PJSC
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems Inc.
- Steel Partners Holdings L.P.
- Tata Motors Limited
- Tata Motors Passenger Vehicles Limited
- Tennessee Valley Authority
- TerraForm Power Operating, LLC
- Textron Inc.
- Thales SA
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies Capital USA, LLC
- TotalEnergies SE
- TransDigm Group Incorporated
- TransDigm Inc.
- United Technologies Corporation
- Walchandnagar Industries Limited
- Wartsila Oyj Abp
- Zen Technologies Limited

Verbod beleggen in clustermunitie

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmisbruik heeft de AFM deze ondernemingen op haar risicoradar voor 2026:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

3. LIG Defense & Aerospace Co., Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie
4. Aryt Industries Ltd. (Israël) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

Net als voorgaande jaren, zijn niet-beursgenoteerde ondernemingen niet opgenomen in de lijst voor 2026.

Tabak

- 22nd Century Group, Inc.
- Altria Group, Inc.
- AMCON Distributing Company
- B.A.T Capital Corporation
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- British American Tobacco (Malaysia) Berhad
- British American Tobacco Bangladesh Company Limited
- British American Tobacco Holdings (The Netherlands) BV
- British American Tobacco Kenya Plc
- British American Tobacco p.l.c.
- Bulgartabac Holding AD
- China Boton Group Company Limited
- Eastern Company
- Godfrey Phillips India Ltd.
- Golden Tobacco Limited
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC
- Ispire Technology Inc.
- ITC Limited
- Japan Tobacco Inc.
- Jerusalem Cigarette Co. Ltd.
- JT International Financial Services BV
- Kinetic Development Group Limited
- KT&G Corporation
- Litu Holdings Limited
- Logista Integral, S.A.
- Miquel y Costas & Miquel, S.A.
- Mudanjiang Hengfeng Paper Co., Ltd.
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Limited
- Pakistan Tobacco Company Limited
- Performance Food Group Company
- Performance Food Group, Inc.
- Philip Morris (Pakistan) Limited
- Philip Morris CR a.s.
- Philip Morris International Inc.
- President Chain Store Corporation
- PT Gudang Garam Tbk
- PT HM Sampoerna Tbk.
- PT Indonesian Tobacco Tbk.
- PT Wismilak Inti Makmur Tbk
- Pyxus International, Inc.

- Reinet Investments S.C.A.
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Shaanxi Jinye Science Technology and Education Group Co., Ltd.
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Shenzhen Jinjia Group Co., Ltd.
- Sinnar Bidi Udyog Limited
- Smoore International Holdings Limited
- Swedish Match AB
- Turning Point Brands, Inc.
- Tutunski Kombinat AD Prilep
- Union Investment Corporation
- Union Tobacco & Cigarette Industries Co.
- Universal Corporation
- VPR Brands, LP
- Yuri Gagarin Plc

Normschenders en Goed bestuur

- Ashtrom Group Ltd.
- AXIA Energia SA
- Bezeq The Israel Telecommunication Corp. Ltd.
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Cellcom Israel Ltd.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia de Saneamento do Parana
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles, S.A.
- Crestwood Midstream Partners LP
- DCP Midstream LLC (Old)
- DCP Midstream Operating LP
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Duke Energy Field Services LLC
- East Ohio Gas Company
- EL Sewedy Electric Company
- Electra Ltd
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Gas Inc.
- Enbridge Inc.
- Enbridge Pipelines, Inc.
- Energy Transfer LP
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- General Dynamics Corporation
- Gray Oak Pipeline, LLC
- Inco Ltd.
- JBS Luxembourg Co. SARL
- JBS N.V.

- JBS USA Finance, Inc.
- JBS USA Food Company
- JBS USA Holding Lux SARL
- JBS USA Lux S.A.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Magic Software Enterprises Ltd.
- Marathon Petroleum Corporation
- Matrix IT Ltd.
- Mivne Real Estate (K.D) Ltd.
- Motorola Solutions, Inc.
- MPLX LP
- NTPC Limited
- Orbia Advance Corporation, S.A.B. de C.V.
- Partner Communications Company Ltd.
- Paz Retail and Energy Ltd.
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phillips 66
- Phillips 66 Company
- Pilgrim's Pride Corporation
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- RATCH Group Public Company Limited
- Red Rock Resorts, Inc.
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- RTX Corporation
- Samarco Mineracao S.A.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Serco Group plc
- Shapir Engineering and Industry Ltd.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sumitomo Pharma Co. Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations L.P.
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tesla, Inc.
- Texas Eastern Transmission, LP
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital International SA
- TotalEnergies Capital SA
- TotalEnergies SE
- Union Gas Limited
- United Technologies Corporation
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Westcoast Energy Inc.

Fossiele brandstoffen

- Aboitiz Equity Ventures Inc.

- ACS, Actividades de Construcción y Servicios, S.A.
- Adani Electricity Mumbai Limited
- Adani Energy Solutions Limited
- Adani Enterprises Limited
- Adani Power Limited
- AdaptHealth, LLC
- Advantage Energy Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Espana BV
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Alleghany Corporation
- Alliance Resource Operating Partners, L.P.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Alpha Metallurgical Resources, Inc.
- AltaLink, L.P.
- Aluminum Corporation of China Limited
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Co. LLC
- American Transmission Systems, Incorporated
- An Hui Wenergy Co., Ltd.
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings, LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Australian Metcoal Financing Pty Ltd
- Banpu Public Company Limited
- Basin Electric Power Cooperative
- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy Company
- Berkshire Hathaway Finance Corp.
- Berkshire Hathaway Inc.
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- BKV Upstream Midstream, LLC
- Black Hills Corporation
- BP Capital Markets America, Inc.
- BP Capital Markets B.V.
- BP Capital Markets p.l.c.
- BP p.l.c.
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Northern Santa Fe Corp.
- Burlington Northern Santa Fe, LLC
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power (US Holdings), Inc.
- Capital Power Corporation
- Castle Peak Power Finance Co. Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Limited
- CEZ, a. s.
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Chevron Corporation
- Chevron U.S.A. Inc.
- China Coal Energy Company Limited
- China Construction Bank Corporation
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Qinfu Group Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Shenhua Energy Company Limited
- Chord Energy Corporation
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- CIMIC Finance (USA) Pty Ltd.
- CIMIC Finance Ltd.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleco Corporate Holdings LLC
- Cleco Power LLC
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CNCBINV 1 (BVI) Limited
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Limited
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Limited
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNX Midstream Partners LP
- CNX Resources Corporation
- Coal India Limited
- Colbun S.A.
- Colgate Energy Partners III, LLC
- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Columbus Southern Power Company
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.

- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- ConocoPhillips Company
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- ContourGlobal Power Holdings S.A.
- Core Natural Resources, Inc.
- Coronado Finance Pty Ltd
- Coronado Global Resources Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Dayton Power & Light Company
- DBR Land Holdings LLC
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Dilip Buildcon Limited
- Diversified Energy Company
- DMCI Holdings, Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL LLC
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Carolinas, LLC
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida Project Finance LLC
- Duke Energy Florida, LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress, LLC
- Earthstone Energy Holdings LLC
- East Ohio Gas Company
- Eastern Energy Gas Holdings, LLC
- Eastern Gas Transmission and Storage, Inc.
- Ecopetrol S.A.
- El Paso Energy Corp.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- El Paso Pipeline Partners Operating Co. LLC
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Company Limited
- Elm Road Generating Station Supercritical LLC
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- Emera US Finance, LLC
- Enea SA
- Energa Finance AB
- Energa SA
- Eneva S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Arkansas, LLC
- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana, LLC
- Entergy Mississippi, LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd
- Eushi Finance, Inc.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Kansas South, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy Missouri West, Inc.
- Evergy, Inc.
- Expand Energy Corporation
- Exxaro Resources Limited
- Exxon Mobil Corporation
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Pennsylvania Electric Company
- FirstEnergy Transmission, LLC
- Florida Power Corporation
- Fortis Inc.
- FortisAlberta Inc.
- FortisBC Energy Inc.
- FortisBC Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- Freehold Royalties Ltd.
- GD Power Development Co., Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Geo Energy Resources Limited
- Georgia Power Company
- Glencore Canada Corporation
- Glencore Capital Finance DAC
- Glencore Finance (Canada) Limited
- Glencore Funding LLC
- Glencore plc
- Global Power Synergy Public Company Limited
- Granite Ridge Resources, Inc.
- Great River Energy
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Guangzhou Development District Holding Group Limited
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Hallador Energy Company
- Harbour Energy plc
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- HK Electric Investments and HK Electric Investments Limited
- HOCHTIEF Aktiengesellschaft
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Hongkong Electric Finance Ltd.
- Hosken Consolidated Investments Limited
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- IDACORP, Inc.

- Idaho Power Company
- Idemitsu Kosan Co., Ltd.
- Indiana Michigan Power Company
- Indianapolis Power & Light Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- International Transmission Company
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITC Holdings Corp.
- Itochu Enex Co., Ltd.
- Jaiprakash Power Ventures Limited
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- JERA Co., Inc.
- Jersey Central Power & Light Company
- JMH Co. Ltd.
- JSW Energy Limited
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Power Company
- Kentucky Utilities Company
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan Energy Partners, L.P.
- Kinder Morgan, Inc.
- Kinetic Development Group Limited
- Kobe Steel, Ltd.
- Koc Holding A.S.
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Hydro & Nuclear Power Co., Ltd.
- Korea Midland Power co., Ltd.
- Korea National Oil Corporation
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- LandBridge Company LLC
- Louisville Gas and Electric Company
- Lubrizol Corporation
- LX International Corp.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Majapahit Holding BV
- Malakoff Corporation Berhad
- Marathon Oil Corporation
- Maritime Electric Co. Ltd.
- Maritime Link Financing Trust
- Matador Resources Company
- MDU Resources Group, Inc.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission, LLC
- Mississippi Power Company
- Mong Duong Finance Holdings B.V.
- Monongahela Power Company
- Moss Creek Resources Holdings, Inc.
- Mumbai International Airport Ltd.
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- Nava Limited
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- Newfoundland Power Inc.
- NGPL PipeCo LLC
- NLC India Limited
- Northern Electric Finance Plc
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) plc
- Northern States Power Company
- Northwest Pipeline LLC
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Energy Group, Inc.
- Nova Scotia Power Incorporated
- NRW Holdings Limited
- NTPC Limited
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Holdings Company Ltd.
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Company, Incorporated
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Oleoducto Central SA
- OQ SAOC
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Osaka Gas Co., Ltd.
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Canada ULC
- Ovintiv Inc.
- PacifiCorp
- Pampa Energia S.A.
- PanCanadian Petroleum Ltd.
- Paramount Resources Ltd.
- Peabody Energy Corporation
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corporation
- Permian Resources Operating, LLC
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal.Mining Co.,Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Posco International Corporation
- Power Assets Holdings Limited

- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Precision Castparts Corp.
- Progress Energy, Inc.
- PT Alamtri Resources Indonesia Tbk
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam (Persero) Tbk
- PT Bumi Resources Tbk
- PT Cikarang Listrindo Tbk
- PT Dian Swastatika Sentosa Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk.
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT Petrindo Jaya Kreasi Tbk
- PT United Tractors Tbk
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Ramaco Resources, Inc.
- Range Resources Corporation
- RATCH Group Public Company Limited
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corporation Pte. Ltd.
- RWE AG
- RWE Finance US, LLC
- San Miguel Corporation
- San Miguel Global Power Holdings Corp.
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Sasol Financing USA LLC
- Sasol Limited
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Semirara Mining & Power Corporation
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- Sinosing Services Pte Ltd.
- SM Energy Company
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Company
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC Preferred Company No. 1 Ltd.
- SPIC Preferred Company No.4 Ltd.
- Stanmore Resources Limited
- Strathcona Resources Ltd.
- Sumiseki Holdings, Inc.
- Sumisho Air Lease Corp.
- Sumitomo Corporation
- Suncor Energy Inc.
- System Energy Resources, Inc.
- Talen Energy Corporation
- Talen Energy Supply, LLC
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- TCC Group Holdings CO., LTD.
- Tecpetrol Sociedad Anonima
- Tenaga Nasional Berhad
- Tennessee Gas Pipeline Company, L.L.C.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TerraCom Limited
- Texas Pacific Land Corporation
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Energy Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Company
- TransAlta Corporation
- Transatlantic Holdings, Inc.
- Transcontinental Gas Pipe Line Company, LLC
- Tri-State Generation and Transmission Association, Inc.
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Company
- Var Energi ASA
- Vedanta Limited
- Vedanta Resources Finance II Plc
- Veren Inc.
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy Partners LLC
- Viper Energy, Inc.
- Virginia Electric and Power Company
- Vista Energy Argentina S.A.U
- Vista Energy, S.A.B. de C.V.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Vital Energy, Inc.
- Vitesse Energy, Inc.
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group, Inc.
- Whitecap Resources Inc.
- Whitehaven Coal Limited
- Williams Companies, Inc.

- Williams Partners L.P.
- Williams Partners, L.P.
- Wintershall Dea Finance 2 BV
- Wintershall Dea Finance BV
- Wintime Energy Group Co., Ltd.
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- XTO Energy Inc.
- Yancoal Australia Limited
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yankuang Group (Cayman) Ltd.
- Yantai Jereh Oilfield Services Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

Transitiebeleid

- 3R Lux Societe a responsabilite limitee
- Advantage Energy Ltd.
- Alliance Resource Partners, L.P.
- Antero Resources Corporation
- APA Corporation
- ARC Resources Ltd.
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Company Limited
- Bapco Energies B.S.C. Closed
- Bapco Energies Sukuk Ltd.
- Baytex Energy Corp.
- Beach Energy Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKV Corporation
- BKV Upstream Midstream, LLC
- BlueNord ASA
- BP p.l.c.
- Brava Energia S.A.
- Burlington Resources Finance Co.
- BW Energy Limited
- California Resources Corporation
- Canadian Natural Resources Limited
- Capricorn Energy PLC
- Cardinal Energy Ltd.
- Cenovus Energy Inc.
- Chevron Corporation
- China Petroleum & Chemical Corporation
- Chord Energy Corporation
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Limited
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNPC Global Capital Ltd.

- Colorado Interstate Gas Company, L.L.C.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- ConocoPhillips
- Crescent Energy Company
- Crescent Energy Finance LLC
- DBR Land Holdings LLC
- Delek Group Ltd.
- Devon Energy Corporation.
- Devon Financing Corp. ULC
- Dhafrah Pv2 Energy Company LLC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diversified Energy Company
- DNO ASA
- Eagle Funding LuxCo S.a r.l.
- El Paso Natural Gas Company, L.L.C.
- Empresa Nacional del Petroleo SA
- Energean Israel Finance Ltd
- Energean Plc
- Eneva S.A.
- EnQuest PLC
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- Equital Ltd.
- Etablissements Maurel & Prom S.A.
- Expand Energy Corporation
- Exxon Mobil Corporation
- Fortune Star (BVI) Limited
- Fosun International Limited
- Freehold Royalties Ltd.
- Frontera Energy Corporation
- Galp Energia, SGPS S.A.
- Genting Berhad
- GOHL Capital Holdings Limited
- GOHL Capital Ltd.
- Gran Tierra Energy Inc.
- Granite Ridge Resources, Inc.
- GS Holdings Corp.
- Guanghai Energy Co., Ltd.
- Gulf Keystone Petroleum Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Operating Corporation
- Harbour Energy plc
- Headwater Exploration Inc.
- Heritage Petroleum Company Limited
- Hess Corporation
- HighPeak Energy, Inc.
- Inpex Corporation
- International Petroleum Corporation
- ISE Chemicals Corporation
- Ithaca Energy (North Sea) Plc
- K&O Energy Group, Inc.
- Karoon Energy Ltd
- Karoon USA Finance Inc
- Kelt Exploration Ltd.
- Kimbell Royalty Partners, LP
- Kinder Morgan, Inc.

- Korea Gas Corporation
- Kosmos Energy Ltd.
- LandBridge Company LLC
- Leviathan Bond Ltd
- LLPL Capital Pte Ltd.
- Magnolia Oil & Gas Corporation
- Marathon Oil Corporation
- Marubeni Corporation
- Matador Resources Company
- Medco Cypress Tree Pte. Ltd.
- Medco Laurel Tree Pte Ltd.
- Medco Maple Tree Pte. Ltd.
- Mitsubishi Corporation
- Mitsui & Co.,Ltd
- Moss Creek Resources Holdings, Inc.
- Motiva Enterprises LLC
- Murphy Oil Corporation
- New Hope Corporation Limited
- Newfoundland & Labrador Hydro
- Newmed Energy Limited Partnership
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northwest Pipeline LLC
- Occidental Petroleum Corporation
- Oil and Natural Gas Corporation Limited
- Oil India Limited
- Oleoducto Central SA
- OQ SAOC
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Osaka Gas Co., Ltd.
- Ovintiv Inc.
- Paramount Resources Ltd.
- Parex Resources Inc.
- Peak Re (BVI) Holding Ltd.
- Pemex Project Funding Master Trust
- Permian Resources Corporation
- PetroChina Company Limited
- Petroleos Mexicanos
- Petroliaam Nasional Berhad
- PETRONAS Capital Ltd.
- PETRONAS Energy Canada Ltd.
- PetroTal Corp
- Peyto Exploration & Development Corp.
- Polar Tankers, Inc.
- Posco International Corporation
- PrairieSky Royalty Ltd.
- Prio Luxembourg Holding S.A R.L.
- PRIO S.A.
- PT Medco Energi Internasional Tbk
- PT Pertamina (Persero)
- PT Pertamina Hulu Energi
- PT Perusahaan Gas Negara (Persero) Tbk
- PTT Exploration and Production Public Company Limited
- PTT Public Company Limited
- PTTEP Canada International Finance Ltd.
- QatarEnergy Corp.
- Range Resources Corporation
- Reliance Industries Limited
- Resorts World Las Vegas, LLC
- Riley Exploration Permian, Inc.
- Ring Energy, Inc.
- Sandridge Energy, Inc.
- Santos Finance Limited
- Santos Limited
- Sasol Limited
- Saudi Arabian Oil Company
- Seplat Energy Plc
- Serica Energy PLC
- Shandong Xinchao Energy Corporation Limited
- Shenergy Co., Ltd.
- SierraCol Energy Andina, LLC
- SierraCol Energy Limited
- Sinopec Capital Co., Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
- SK Inc.
- SM Energy Company
- Spartan Delta Corp.
- Strathcona Resources Ltd.
- Suncor Energy Inc.
- Surge Energy Inc.
- Talos Energy Inc.
- Talos Production, Inc.
- Tamar Petroleum Ltd
- Tamarack Valley Energy Ltd.
- Texas Pacific Land Corporation
- Tokyo Gas Co., Ltd.
- Topaz Energy Corp.
- TotalEnergies Capital Canada Ltd.
- TotalEnergies Capital USA, LLC
- TotalEnergies SE
- Tourmaline Oil Corp.
- Tullow Oil plc
- United Energy Group Limited
- VAALCO Energy, Inc.
- Var Energi ASA
- Vedanta Limited
- Vermilion Energy Inc.
- Viper Energy, Inc.
- Vista Energy, S.A.B. de C.V.
- Vitesse Energy, Inc.
- Weyerhaeuser Company
- Whitecap Resources Inc.
- Williams Companies, Inc.
- Wintershall Dea Finance BV
- Woodside Energy Group Ltd
- XTO Energy Inc.
- Yantai Jereh Oilfield Services Group Co., Ltd.

Staatsbedrijven

- Abu Dhabi Commercial Bank PJSC
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC

- Abu Dhabi Developmental Holding Company PJSC.
- Abu Dhabi National Energy Company PJSC
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports PSJC
- ADNOC Drilling Company P.J.S.C.
- ADNOC Gas plc
- ADNOC Logistics & Services PLC
- ADNOC Murban RSC Ltd
- ADNOC Murban Sukuk Limited
- AECC Aviation Power Co,Ltd
- Agricultural Bank of China (New York Branch)
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Development Bank of China
- Air China Limited
- Airport Authority Hong Kong
- Airports of Thailand PublicCompany Limited
- Al Rajhi Bank
- Al Rajhi Tier 1 Sukuk Limited
- ALROSA Capitals JSC
- Aluminum Corporation of China Limited
- Amipeace Limited
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- ASELSAN Elektronik Sanayi veTicaret A.S.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Airborne Systems Co., Ltd.
- AviChina Industry & Technology Company Limited
- Baiterek National Management Holding JSC
- Baiyin Nonferrous Group Co.,Ltd.
- Bank of China
- Bank of China Limited
- Bank of China Limited London Branch
- Bank of China Ltd. (Luxembourg Branch)
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Bapco Energies B.S.C. Closed
- Beijing Capital International Airport Company Limited
- Beijing Capital Land Ltd.
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Gas Singapore Capital Corp.
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing Tong RenTang Co., Ltd.
- Beijing Yanjing Brewery Co., Ltd.
- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blossom Joy Ltd.
- Blue Bright Limited
- BOC Aviation (USA) Corp.
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- BOCOM International Blossom Limited
- C&D International Investment Group Limited
- Capital Securities Corporation Limited
- CBB International Sukuk Programme Co. SPC
- CBB International Sukuk Programme Co. WII
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CCTHK 2021 Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CECEP Wind-Power Corporation
- Central Plaza Development Ltd.
- CFAMC II Co., Ltd..
- Cfamc III Co. Ltd.
- Cfamc Iv Co. Ltd.
- CGN Power Co., Ltd.
- CGNPC International Limited
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- Chengdu Xingcheng Investment Group Co., Ltd.
- China Cinda (2020) I Management Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd.
- China Cinda Finance (2017) I Ltd.
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank International Limited
- China CITIC Financial Asset Management Co., Ltd.
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Construction Company Limited
- China Communications Services Corp. Ltd.
- China Construction Bank (Asia) Corporation Limited
- China Construction Bank Corp.
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Energy Engineering Corporation Limited
- China Everbright Bank Company Limited
- China Everbright Environment Group Limited
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co.,Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China International Capital Corporation Limited
- China Jinmao Holdings Group Limited
- China Life Insurance Company Limited
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Expressway Network & Technology Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Company Limited
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China National Building Material Company Limited
- China National Chemical Engineering co., Ltd
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Nonferrous Mining Corporation Limited
- China Oilfield Services Limited
- China Overseas Finance (Cayman) III Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.

- China Overseas Land & Investment Limited
- China Pacific Insurance (Group) Co., Ltd.
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Postal Savings Bank Co. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Railway Group Limited
- China Railway Signal & Communication Corporation Limited
- China Railway Xunjie Co. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Building Materials Technology Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Limited
- China Resources Pharmaceutical Group Limited
- China Resources Power Holdings Co., Limited
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Shipbuilding Industry Company Limited
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China Spacesat Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corporation Limited
- China State Construction Finance (Cayman) II Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Company Limited
- China Three Gorges International Limited
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Tobacco International (HK) Company Limited
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corporation Limited
- China Tungsten and Hightech Materials Co., Ltd.
- China XD Electric Co., Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- Chinalco Capital Holdings Ltd.
- CICC Hong Kong Finance 2016 MTN Ltd.
- CITIC Limited
- Citic Pacific Special Steel Group Co., Ltd.
- CITIC Securities Company Limited
- CITIC Telecom International Holdings Limited
- CMHI Finance (BVI) Co. Ltd.
- CMS International Gemstone Limited
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Limited
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Limited
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Limited
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Capital Company Limited
- CNPC Global Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Energy Transportation Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Holdings Co., Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- COSL Singapore Capital Ltd.
- CRCC Hean Ltd.
- CRRC Corporation Limited
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSI MTN Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Datang International Power Generation Co., Ltd.
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dhafrah Pv2 Energy Company LLC
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfeng Motor Group Company Limited
- Dongxing Securities Corporation Limited
- Dongxing Voyage Company Limited
- DP World Limited
- Dubai DOF Sukuk Limited
- Dubai Electricity & Water Authority
- Eastern Company
- EDO Sukuk Limited
- EEW Energy from Waste GmbH
- El Sukuk Co. Ltd.
- Elm Company
- Emirate of Abu Dhabi (United Arab Emirates)
- Emirate of Dubai (United Arab Emirates)
- Emirate of Sharjah (United Arab Emirates)
- Emirates Development Bank
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Everdisplay Optronics (Shanghai) Co., Ltd.
- Export Credit Bank of Turkey, Inc.
- Federal Hydro-Generating Co. RusHydro PJSC
- Franshion Brilliant Ltd.
- GACI First Investment Co.
- Gansu Provincial Highway Aviation Tourism Investment Group Co., Ltd.
- Gazprom Neft PJSC
- GD Power Development Co., Ltd.
- General Holding Corporation PJSC
- Gosudarstvennaya Transportnaya Lizingovaya Kompaniya OJSC
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Baiyun International Airport Company Limited
- Guangzhou Yuexiu Capital Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank B.S.C.

- Guobo Electronics Co., Ltd.
- Guolian Minsheng Securities Company Limited
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guotai Haitong Securities Co., Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- HBIS Company Limited
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Horse Gallop Finance Ltd.
- Hua Hong Semiconductor Limited
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Huadian Power International Corporation Limited
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Lancang River Hydropower Inc.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huayu Automotive Systems Company Limited
- Huizhou Desay SV Automotive Co., Ltd.
- Hygon Information Technology Co., Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Limited
- ICD Sukuk Co. Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China / Luxembourg Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. (London Branch)
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industries Qatar Q.P.S.C.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter RAO UES PJSC
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- International Public Joint-Stock Company T-Technologies
- Inventive Global Investments Ltd.
- Jiangsu Expressway Company Limited
- Jiangxi Copper Company Limited
- JIC Zhixin Ltd.
- Jinduicheng Molybdenum Co., Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- JSC Development Bank of Kazakhstan
- JSC National Company KazMunayGas
- JSC Uzbekneftegaz
- Krung Thai Bank Public Company Limited
- KSA Ijarah Sukuk Limited
- KSA Sukuk Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Logicor Financing SARL
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Ma'aden Sukuk Ltd.
- Maanshan Iron & Steel Company Limited
- Magnit PJSC
- Magnitogorsk Iron & Steel Works PJSC
- Mango Excellent Media Co., Ltd
- Mazoon Assets Co. Saoc
- MDGH GMTN (RSC) Ltd
- MDGH Sukuk Ltd.
- MDGH-GMTN BV
- Mega Advance Investments Ltd.
- Mesaieed Petrochemical Holding Company Q.P.S.C.
- Metalloinvest Finance DAC
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Mining and Metallurgical Company NORILSK NICKEL PJSC
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Limited
- Minmetals Capitals & Securities, Inc.
- Minmetals New Energy Materials (Hunan) Co., Ltd.
- MMG Limited
- Mobile TeleSystems PJSC
- Moscow Exchange MICEX-RTS PJSC
- Motiva Enterprises LLC
- MTR Corporation (C.I.) Ltd.
- MTR Corporation Limited
- MTS International Funding Ltd.
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nanjing Securities Co., Ltd.
- Nanyang Commercial Bank, Limited.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Bank of Ras Al-Khaimah (P.S.C.)
- National Central Cooling Company PJSC
- National Silicon Industry Group Co.,Ltd.
- NAURA Technology Group Co.,Ltd
- Navoi Mining and Metallurgical Combine JSC
- Nebras Energy
- NOVATEK JSC
- Novolipetsk Steel
- Ocean Laurel Co.Limited
- Oil Co. LUKOIL PJSC
- Oman Telecommunications Company
- Ooredoo International Finance Ltd.
- Ooredoo QPSC
- Open Joint Stock Company Russian Railway
- OQ SAOC
- Orient Overseas (International) Limited
- Orient Securities Co., Ltd.
- OTEL Sukuk Limited
- Ozon Holdings Plc Sponsored ADR
- Oztel Holdings SPC Limited
- Pangang Group Vanadium and Titanium Resources Co., Ltd.
- People's Insurance Company (Group) of China Limited
- PetroChina Company Limited
- Petroleos de Venezuela, S.A.
- Phosagro Bond Funding DAC
- PhosAgro PJSC
- PICC Property and Casualty Company Limited
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- PTT Exploration and Production Public Company Limited
- PTT Public Company Limited

- PTT Treasury Center Co. Ltd.
- PTTEP Treasury Center Company Limited
- Public Joint Stock Company Polyus
- Public Joint Stock Company Transneft
- Public Joint Stock Company United Aircraft Corporation
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qatar National Bank (Q.P.S.C.)
- QatarEnergy Corp.
- QazaqGaz National Co. JSC
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- QNB Finance Ltd.
- RAK Capital
- Riyadh Bank
- Riyadh Tier 1 Sukuk Ltd.
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Russian Agricultural Bank OJSC
- Ruwais Power Company PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II B.V.
- SAIC Motor Corporation Limited
- Salik Co. PJSC
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Company
- Saudi Basic Industries Corporation
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 5
- Saudi Electricity Sukuk Programme Company
- Saudi Energy Company
- Saudi National Bank
- Saudi Tadawul Group Holding Company
- Saudi Telecom Company
- Sberbank Russia PJSC
- SCF Capital Ltd.
- SDG Finance Ltd.
- SDIC Capital Co., Ltd.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Second Generation Company of the Wholesale Power Market Public Joint Stock Compa
- SEPCO Virgin Ltd.
- Severstal PAO
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Baosight Software Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Power Co., Ltd.
- Shanghai Industrial Holdings Limited
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai International Port (Group) Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Co., Ltd.
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Pharmaceuticals Holding Co., Ltd.
- Shanghai Port Group (BVI) Development 2 Co., Limited
- Shanghai Port Group (BVI) Development Co. Ltd.
- Shanghai Pudong Development Bank Co., Ltd.
- Shanghai Rural Commercial Bank Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'an Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Securities Co., Ltd.
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Sharjah Sukuk Programme Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan Group Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co.,Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co.Ltd
- Sichuan New Energy Power Company Limited
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sinochem Offshore Capital Company Limited
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma International Engineering Co., Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sino-Ocean Group Holding Limited
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Capital Co., Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Company Limited
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- Sinotrans Limited
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- SNB Funding Ltd.
- SNB Sukuk Ltd.
- Soar Wise Ltd.
- Solidcore Resources plc
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co.,Ltd.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SRC Sukuk Ltd.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of the Azerbaijan Republic

- STC Sukuk Company Limited
- SUCI Second Investment Company
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Surgutneftegas PJSC
- Sweihan PV Power Co. PJSC
- Syngenta Group Finance Ltd.
- Tabreed Sukuk Programme Limited
- Tai Fung Bank Limited
- Talent Yield International Ltd.
- Tatneft PJSC
- Thai Oil Public Company Limited
- Thaoil Treasury Center Co. Ltd.
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Tiandi Science & Technology Co., Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd.
- Tongling Nonferrous Metals Group Co., Ltd.
- TT Varlik Kiralama AS
- Turk Ekonomi Bankasi A.S.
- Turk Telekomunikasyon A.S.
- Turkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasi A.S.
- United Company RUSAL, international public joint-stock company
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- VEB Finance Plc
- VK IPJSC
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- Xiamen Tungsten Co., Ltd.
- Xingcheng (BVI) Limited
- Yanbu National Petrochemical Company
- Yangtze Optical Fibre & Cable Joint Stock Ltd. Co.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- YONGDA Investment Limited
- Yuexiu Property Company Limited
- Yuexiu Real Estate Investment Trust
- Yuexiu Reit MTN Co. Ltd.
- Zhangzhou Pientzehuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongjin Gold Corporation Limited
- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.
- Ziraat Katilim Varlik Kiralama AS

Landen

TABEL 6.7.1

Achmea IM Controversial countries	Anti- corruption	Human rights	Labour rights	Sanctions
Afghanistan	x	x	x	x
Algeria		x		
Angola		x		
Azerbaijan		x		
Bahrain		x		
Belarus		x		x
Brunei		x		
Burkina Faso		x		
Burundi	x	x	x	
Cambodia		x		
Cameroon		x		
Central African Republic		x	x	x
Chad		x		
China		x		
Congo Republic		x		
Cuba		x		
Democratic Republic of the Congo		x		
Djibouti		x		
Egypt		x		
Equatorial Guinea	x	x		
Eritrea	x	x		
Eswatini		x		
Ethiopia		x		
Gabon		x		
Guinea		x		
Haiti	x	x	x	
Iran		x		x
Iraq		x		
Kazakhstan		x		
Kuwait		x		
Kyrgyzstan		x		

Laos		x		
Libya	x	x	x	
Mali		x		
Myanmar	x	x	x	x
Nicaragua	x	x		
Niger		x		
North Korea	x	x		x
Oman		x		
Qatar		x		
Russia		x		x
Rwanda		x		
Saudi Arabia		x		
Somalia	x	x	x	x
South Sudan	x	x	x	x
Sudan	x	x	x	x
Syria	x	x	x	x
Tajikistan	x	x		
Tanzania		x		
Thailand		x		
Turkey		x		
Turkmenistan	x	x		
UAE		x		
Uganda		x		
Uzbekistan		x		x
Venezuela	x	x		
Viet Nam		x		
Yemen	x	x	x	
Zimbabwe		x		x

6.8. Collectieve initiatieven

Achmea IM is aangesloten bij een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Zo trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers in engagement, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele. Ook ondersteunt Achmea IM regelmatig investor statements: gezamenlijke verklaringen van institutionele beleggers waarin zij hun

verwachtingen uitspreken richting bedrijven, sectoren of beleidsmakers over duurzaamheidskwesties.

Aansluiting bij doorlopende internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt doorlopend de volgende initiatieven:

TABEL 6.8.1 OVERZICHT DOORLOPENDE INTERNATIONALE INITIATIEVEN

Initiatief	Rol	Speerpunt
Access to Nutrition Initiative	Supporting Investor	Gezondheid
CDP	Ondertekenaar	Klimaat
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	
Eumedion	Lid	
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Lid	Gezondheid; Natuur & Milieu; Arbeidsnormen
Finance for Biodiversity Pledge	Ondertekenaar	Natuur & Milieu
Healthy Markets Initiative	Lid	Gezondheid
Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	Lid	
International Corporate Governance Network	Lid	
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor	Mensenrechten
Longterm Investors in People's Health (LIPH)	Lid	Gezondheid
Platform Carbon Accounting Financials	Lid	Klimaat
Platform Living Wage for Financials	Lid	Arbeidsnormen
Tobacco Free Portfolios	Lid	Gezondheid
UN Principles for Responsible Investment (UN PRI)	Ondertekenaar	
Workforce Disclosure Initiative	Supporting Investor	Arbeidsnormen

Collectieve engagement initiatieven en investor statements

Hier bespreken we de investor statements die het afgelopen half jaar zijn ondertekend door Achmea IM en collectieve dialogen waaraan Achmea IM heeft deelgenomen. Daarnaast noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde collectieve dialogen en investor statements.

Non-Disclosure Campagne 2025

ESG-informatie is cruciaal voor het maken van beleggingsbeslissingen. Veel ondernemingen rapporteren echter niet, of te weinig over hun milieueffecten. Daarom heeft CDP, een internationale organisatie die een platform en standaard biedt voor klimaat- en milieuraportage, de Non-Disclosure Campaign opgezet. Deelnemers aan dit initiatief worden gevraagd engagement te voeren met ondernemingen die gevraagd zijn de CDP-rapportages op het gebied van klimaat, ontbossing en water aan te leveren, maar dit niet doen. Met dit initiatief worden meer dan 1.600 ondernemingen opgeroepen te rapporteren aan CDP.

Achmea IM is aangewezen als lead investor voor het engagement met CF Industries.

Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië

In februari 2025 spraken wij met de overheid van de staat Victoria. De staat heeft, gemeten per hoofd van de bevolking, de laagste broeikasgasuitstoot van Australië en ligt op schema om haar uitstootdoelstelling voor 2025 te behalen. In de dialoog hebben wij onze bezorgdheid geuit over de haalbaarheid van de ambitieuze doelstellingen voor 2030 en 2035. Deze zijn in grote mate afhankelijk van het vermogen van de staat om steenkool te vervangen door hernieuwbare energiebronnen. In reactie hierop benadrukte de Victoriaanse overheid haar toewijding aan de doelstellingen en bood enkele garanties. Zo zijn voor alle steenkoolcentrales inmiddels sluitingsovereenkomsten gesloten. We hebben daarnaast ook onze verwachtingen ten aanzien van rapportages over klimaatrisico's gedeeld. Een analyse van klimaatgerelateerde risico's en kansen kan zowel de overheid als investeerders helpen bij het nemen van de juiste investeringsbeslissingen. De transitie naar een klimaatneutrale samenleving biedt naast risico's namelijk ook kansen voor de economie, van de productie van groene energie tot de delving van grondstoffen die nodig zijn voor batterijen.

Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2

In fase 2 van dit engagementinitiatief gaan beleggers in gesprek met zeven van de grootste visondernemingen wereldwijd. Doel is het invoeren van digitale, onderling gekoppelde traceerbaarheidssystemen die visproducten van vangst tot bord kunnen volgen. Zulke systemen helpen om overbevissing en illegale visserij tegen te gaan en maken ook sociale misstanden – zoals arbeidsuitbuiting – beter zichtbaar. Naar schatting staan door overbevissing tussen de 1,9 en 2,9 biljoen dollar aan activa en inkomsten op het spel in de komende 15 jaar. Volledige ketentransparantie draagt bij aan risicobeheersing, naleving van regelgeving en sterkere merkreputaties. Fase 1 legde de basis met dialoog en eerste stappen richting commitment. In fase 2 ligt de nadruk op daadwerkelijke implementatie van traceerbare, digitale systemen. Dit engagement versterkt het vermogen van ondernemingen én beleggers om risico's in de visserijketen beter te beheersen.

Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2

Antimicrobiële resistentie (AMR) vormt een groeiend systeemrisico voor mens, milieu en economie. Naar verwachting zal AMR tegen 2050 leiden tot een daling van het wereldwijde BBP met 3,8

procent. Binnen dit engagementinitiatief worden twaalf toonaangevende fastfoodketens aangesproken om verantwoord antibioticabeleid te implementeren in hun toeleveringsketens voor dierlijke eiwitten. In fase 1 werd gestart met gesprekken over beleid en transparantie, wat leidde tot eerste verbeteringen bij enkele ondernemingen. In fase 2 ligt de focus op implementatie en het stellen van meetbare doelen voor het antibioticagebruik binnen de hele onderneming. Beleggers vragen ondernemingen om zich te committeren aan WHO-richtlijnen voor verantwoord gebruik, met aandacht voor volksgezondheid en langetermijnwaardecreatie. Dit engagement sluit aan bij bredere inspanningen om systemische gezondheidsrisico's te beheersen via beter beleid in de voedingssector.

Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid

In het kader van ShareAction's Long-term Investors in People's Health (LIPH)-programma roepen institutionele beleggers fastfoodketens zoals McDonald's, Starbucks, Domino's en anderen op om hun impact op volksgezondheid aan te pakken. Voedingsgerelateerde ziekten vormen wereldwijd een toenemende bedreiging. Obesitas alleen al zal de wereldeconomie naar verwachting jaarlijks 5 biljoen euro kosten tegen 2035. De fastfoodsector speelt hierin een centrale rol, omdat voedingswaarden en portiegrootte hier vaak tekortschieten. Beleggers vragen ondernemingen om jaarlijks te rapporteren over de gezondheid van hun producten, en concrete doelen te stellen om deze te verbeteren. Dit vermindert langetermijnrisico's én sluit aan bij veranderende consumentenvraag en regelgeving.

Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen

Nike is meerdere keren in verband gebracht met ernstige arbeidsrechtenkwesties in haar toeleveringsketen, waaronder het niet betalen van lonen aan duizenden kledingarbeiders in Cambodja en Thailand. Ondanks herhaalde oproepen van beleggers is er nog geen adequate actie ondernomen. Daarnaast vertrouwt Nike nog steeds sterk op vrijwillige auditsystemen, waarvan bekend is dat ze structurele misstanden niet effectief signaleren of voorkomen. Het vertrek van ongeveer 30 procent van de duurzaamheidsmedewerkers in het afgelopen jaar roept extra vragen op over het vermogen van Nike om mensenrechtenrisico's te beheersen. In een gezamenlijke brief roepen beleggers Nike op om werk te maken van bindende afspraken met leveranciers, en richtlijnen zoals het Pakistan Akkoord te omarmen. Daarmee kunnen risico's beter worden beheerst en de rechten van werknemers daadwerkelijk worden beschermd.

Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving

Institutionele beleggers roepen de Europese Commissie in een investor statement op om vast te houden aan consistente en ambitieuze duurzaamheidswetgeving. De oproep is gericht tegen het risico dat bestaande regelgeving zoals de EU Taxonomy, CSRD en CSDDD wordt afgezwakt via de voorgestelde 'omnibusregelgeving'. Financiële instellingen en ondernemingen hebben behoefte aan langetermijnbeleidsstabiliteit om hun duurzaamheidsstrategieën effectief te kunnen uitvoeren. Rechtsonzekerheid belemmert investeringsbeslissingen en kan de uitvoering van de European Green Deal ondermijnen. Om haar wereldwijde koppositie op het gebied van duurzaamheid te behouden, moet de EU extra investeren. Beleidsinitiatieven zoals de Clean Industrial Deal zijn daarbij cruciaal voor het versterken van de economische veerkracht en de concurrentiekracht van Europa in de duurzame transitie.

Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden

Nederlandse beleggers hebben in een gezamenlijke brief aan MSCI hun zorgen geuit over recente wijzigingen in de controverserapportages van ESG-dataleveranciers. Specifiek gaat het om het beperken of verwijderen van informatie over conflict- en risicogebieden, waaronder data over het Israël-Palestina-conflict. Deze aanpassingen ondermijnen de betrouwbaarheid van ESG-data die beleggers nodig hebben om verantwoord te kunnen beleggen en materiële risico's goed te beoordelen. De brief roept MSCI op om transparanter te worden over de gebruikte bronnen en om de datadekking te herstellen. Eerder sprak Achmea IM ook dataleverancier ISS ESG aan, nadat deze het criterium 'niet-naleving van het recht op zelfbeschikking' uit haar methodologie verwijderde.

Investor statement over luchtvervuiling

Luchtvervuiling vormt wereldwijd een groeiend gezondheids- en economisch risico. Veel ondernemingen hebben via hun ketens, productielocaties of transportactiviteiten een aanzienlijke impact op luchtkwaliteit, maar rapporteren hier nauwelijks over. Het 'Clean Air Initiative', opgezet door onder andere LIPH en ShareAction, roept ondernemingen op tot meetbare actie op luchtvervuiling. Het statement vraagt ondernemingen om transparant te rapporteren over schadelijke emissies zoals fijnstof (PM), stikstofoxiden (NOx) en zwaveldioxide (SO₂), en deze te integreren in hun duurzaamheidsbeleid. Ook wordt opgeroepen tot bindende reductiedoelen en ketenbrede afspraken, met expliciete aandacht voor de impact op kwetsbare groepen en lokale gemeenschappen.

Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec

Amazon heeft aangekondigd om alle zeven magazijnen in Quebec te sluiten, wat leidt tot het verlies van bijna 1.900 directe banen en ongeveer 2.765 banen bij partnerondernemingen. De sluitingen vallen samen met vakbondsvorming in de regio, waaronder het eerste Amazon-magazijn in Canada dat zich bij een vakbond aansloot. In een gezamenlijke brief uiten beleggers hun zorgen over deze stap. De sluitingen kunnen worden gezien als een ondermijning van het recht op vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen en vormen daarmee een risico voor de reputatie en operationele continuïteit van de onderneming. Beleggers roepen Amazon op tot een onafhankelijke beoordeling van de naleving van arbeidsrechten, en tot dialoog met Canadese vakbonden en overheid. Deze oproep sluit aan bij de aandeelhoudersresolutie over vakbondsrechten die Achmea IM eerder heeft ingediend voor de algemene vergadering van aandeelhouders van Amazon in 2025.

Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens

Dit initiatief vloeit voort uit de oprichting van de Social Collective Impact Coalition (CIC) door de World Benchmarking Alliance (WBA), die is opgezet om ondernemingen in risicosectoren gezamenlijk aan te sporen hun beleid en praktijk rond geweld en intimidatie op de werkvloer te verbeteren. Dit sluit aan bij ILO-conventie C190, die geweld op het werk verbiedt, maar nog niet wereldwijd is aangenomen. Vooral in de kleding- en landbouwsectoren komt geweld in diverse vormen voor, waarbij vrouwen het vaakst worden getroffen. De ondertekenaars van dit investor statement roepen ondernemingen op om risico's actief te identificeren en aan te pakken. Overheden worden aangemoedigd om ILO C190 te ratificeren en te implementeren. De WBA Gender Benchmark laat zien dat veel ondernemingen nog geen toereikend beleid voeren of dit onvoldoende implementeren. Om hier verandering in te brengen, hebben beleggers een investor statement ondertekend dat dient als basis voor een collectieve dialoog met ondernemingen in risicosectoren, zoals de kleding- en landbouwindustrie.

Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën

Beleggers en organisaties waaronder ChemSec, ShareAction en Planet Tracker, hebben een gezamenlijke verklaring gepubliceerd over de urgente noodzaak tot strengere en wereldwijd geharmoniseerde regelgeving voor gevaarlijke chemicaliën. De verklaring wijst op de rol van de chemische sector in de wereldwijde biodiversiteitscrisis en benadrukt het belang van het uitschakelen van 'Highly

Hazardous Chemicals' (HHC's), zoals vastgelegd in internationale kaders als het Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (GBF) en het Global Framework on Chemicals (GFC). Beleggers roepen overheden op om beleid af te stemmen op de doelen van deze kaders, schadelijke subsidies te herzien en strengere normen in te voeren voor de classificatie, beoordeling en het

toezicht op chemische stoffen. Daarbij wordt onder meer aangedrongen op een geharmoniseerde definitie van HHC's, een mondiale samenwerking voor chemische regulering, en de ontwikkeling van biodiversiteitstoetsen voor de sector. Met deze oproep bepleiten de ondertekenaars een 'race to the top' binnen de chemische industrie, waarbij bescherming van biodiversiteit, volksgezondheid en milieu centraal staat.

TABEL 6.8.2 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
Investor statement over luchtvervuiling	Investor statement	Gezondheid	LIPH en ShareAction	H1 2025
Investor statement voor beter beleid omtrent gevaarlijke chemicaliën	Investor statement	Gezondheid; Natuur & Milieu	ChemSec, ShareAction en Planet Tracker	H1 2025
Engagementprogramma over verantwoord antibioticabeleid – fase 2	Collectieve dialoog	Gezondheid	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Engagementprogramma over traceerbaarheid van visproducten – fase 2	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2025
Non-Disclosure Campagne 2025	Investor statement and collectieve dialoog		CDP	H1 2025
Brief aan MSCI over conflict- en hoogrisicogebieden	Investor statement	Mensenrechten	MN	H1 2025
Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid naar aanleiding van magazijnsluiting in Quebec	Investor statement	Mensenrechten	UNI Global Union	H1 2025
Investor statement aan fastfoodsector op voeding en gezondheid	Investor statement	Gezondheid	LIPH	H1 2025
Investor letter aan Nike over arbeidsrechten in toeleveringsketen	Investor statement and collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Domini Impact Investors	H1 2025
Investor statement tegen geweld en intimidatie in toeleveringsketens	Investor statement	Arbeidsnormen	ICCR	H1 2025
Investor statement aan de Europese Commissie over duurzaamheidswetgeving	Investor statement	Klimaat	PRI	H1 2025
Engagement voor ethische AI	Collectieve dialoog	Mensenrechten	Collective Impact Coalition for Ethical AI	H1 2024
Engagementprogramma over eiwittransitie	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
PRI Spring initiatief voor biodiversiteit	Investor statement en	Natuur & Milieu	PRI	H2 2023

Initiatief	Rol	Speerpunt	Samenwerking	Sinds
	collectieve dialoog			
FAIRR engagementprogramma 'biodiversiteit, afval en vervuiling'	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H2 2023
Nature Action 100 - Collectief engagementprogramma rondom biodiversiteit	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2023
CDP Science-Based Targets (SBT) Campagne 2023	Investor statement en collectieve dialoog	Klimaat	CDP	H2 2023
Collectief dialoog 'Global Plastic Treaty' van WNF en 'Ellen McArthur Foundation' met de VN over wereldwijde aanpak plastic vervuiling	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Wereld Natuur Fonds en Ellen McArthur Foundation	H1 2023
Chemscore: engagementprogramma chemische producten	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Aviva	H2 2022
Collectief klimaatengagement met de overheid van Australië	Collectieve dialoog	Klimaat	PRI	H2 2022
Mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement en collectieve dialoog	Arbeidsnormen; Gezondheid	CCLA Investment Management	H2 2022
Valuing Water Finance Initiative	Investor statement en collectieve dialoog	Natuur & Milieu	CERES	H2 2022
Dutch Climate Coalition	Collectieve dialoog	Klimaat	Dutch Climate Coalition	H2 2022
Collectieve dialoog over arbeidsomstandigheden in de vleesverwerkende industrie	Collectieve dialoog	Arbeidsnormen	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Collectieve dialoog over verduurzaming aquacultuur	Collectieve dialoog	Natuur & Milieu	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2022
Ceres Food Emissions 50	Collectieve dialoog	Klimaat; Natuur & Milieu	Ceres	H1 2022
Climate Action 100+	Deelnemer	Klimaat	IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017

6.9. Afkortingenlijst

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
AVA	Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders	Stemmen op de AVA is voor actieve aandeelhouders een manier om de corporate governance of de activiteiten van een onderneming te beïnvloeden. De resultaten van stemmingen tijdens AVA's worden openbaar gemaakt. Als aandeelhouders tegen een voorstel stemmen, moet een onderneming maatregelen nemen.
CCS	Carbon capture and storage	CCS houdt in dat bij de verbranding van fossiele brandstoffen koolstofdioxide wordt afgevangen en vervolgens ondergronds geïnjecteerd en opgeslagen. Op die manier wordt voorkomen dat dit vervuilende broeikasgas de atmosfeer binnendringt.
CDP	Carbon Disclosure Project	De CDP is een organisatie die bedrijven en steden ondersteunt om de milieu-impact van grote bedrijven bekend te maken. Het doel is om van milieuraportage en risicobeheer een bedrijfsnorm te maken en openbaarmaking, inzicht en actie naar een duurzame economie te stimuleren.
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om te rapporteren over duurzaamheidsaspecten zoals milieu, sociale kwesties en governance. De CSRD stelt eisen aan transparantie, dubbele materialiteit en externe assurance, en vervangt de eerdere Non-Financial Reporting Directive (NFRD).
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive	Europese richtlijn die ondernemingen verplicht om gepaste zorgvuldigheid toe te passen in hun waardeketen op het gebied van mensenrechten en milieu. De CSDDD vereist identificatie, preventie en mitigatie van negatieve impacts, en legt ook rapportageverplichtingen op.
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark	In 2017 opgerichte benchmark vergelijkt zo'n 100 bedrijven op hun mensenrechtenbeleid.
ESG	Environmental Social Governance	Criteria op het gebied van milieu, maatschappij en ondernemingsbestuur die worden gebruikt binnen verantwoord beleggen om ondernemingen te analyseren en beoordelen.
GRI	Global Reporting Initiative	GRI is een internationale organisatie die richtlijnen voor duurzaamheidsverslaggeving opstelt. In een duurzaamheidsverslag communiceert een organisatie publiekelijk over haar economische, milieu- en sociale prestaties.
ICCR	Interfaith Center on Corporate Responsibility	ICCR is een coalitie van geloof- en waarden gedreven investeerders die betrokken aandeelhouderschap en 'engagement' met ondernemingen zien als een krachtige katalysator voor verandering.
KPI	Key Performance Indicators	Key Performance Indicators (KPI's) zijn meetbare indicatoren die aantonen hoe de onderneming presteert en of het organisatorische doelstellingen gaat halen. Organisaties gebruiken KPI's op alle niveau's van de organisatie om prestaties en resultaten te evalueren. KPI's helpen de aandacht te richten op zaken die belangrijk zijn.
OESO Richtlijnen/ 'OECD Guidelines'	Richtlijnen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling	De OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen zijn één van de belangrijkste internationaal erkende richtlijnen voor Corporate Social Responsibility, alle 34 OESO lidstaten en 10 andere landen hebben deze richtlijnen geaccepteerd. De OESO-richtlijnen bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.
PRI	Principles for Responsible Investing	Mondiale vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en ondernemingen die verantwoord beleggen willen bevorderen.
SBT's	Science Based Targets	SBT's zijn de wetenschappelijke kaders of doelstellingen, die nodig zijn om een transitie naar een koolstofarme economie te maken, waarin binnen de 1,5 graad (maximaal 2 graden) opwarming van de aarde wordt gebleven. De ambitie van de dat ondernemingen deze SBT's onderdeel maken van hun korte- of langetermijn klimaatstrategie.
SDG	Sustainable Development Goal	Een reeks duurzame ontwikkelingdoelstellingen, in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties ter vervanging van de Millenniumdoelstellingen. 193 landen hebben samen afgesproken de 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te realiseren vóór 2030. De doelen zijn gericht op het aanpakken van maatschappelijke en milieu-uitdagingen, zoals klimaatverandering, het stimuleren van schone energie, extreme armoede, gendergelijkheid en duurzame landbouw. De doelen doen een beroep op zowel de publieke als de private sector om nauw samen te werken met de overheden van de landen die hebben ondertekend.
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures	TCFD is een vrijwillige en consistente rapportagemethode voor ondernemingen over klimaatgerelateerde financiële risico's. De taskforce structureert haar aanbevelingen rond 4 thema's: bestuur, strategie, risicobeheer en doelstellingen. TCFD is ontwikkeld door de Raad voor Financiële Stabielheid. Ondernemingen kunnen deze aanbevelingen gebruiken om

Afkorting	Uitgeschreven afkorting	Toelichting
		investeerders, kredietverstrekkers, verzekeraars en andere belanghebbenden van relevante informatie te voorzien.
TPI	Transition Pathway Initiative	Een initiatief van investeerders die de transitie naar een koolstofarme economie monitoren.

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren. U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V. is statutair gevestigd en houdt kantoor in Zeist (Handelsregister nr. 18059537). Achmea IM is als beheerder van beleggingsinstellingen, zoals bedoeld in artikel 2:65a Wft, geregistreerd bij de Autoriteit Financiële Markten ("AFM") in Amsterdam (AFM registratie 15001209).

Disclaimer bij het uitsluitingsproces

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingenlijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.